

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Νέα Παιδαγωγική-Σχολική Πράξη

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ: Δέκα μέρες στην πατρίδα του Πεταλότσι και του Έρρίκου Ντυνάν	353—357
ΕΤΡΙΠ., ΣΟΥΡΛΑ: Ήξιθανικευμένα φωτοβολήματα τής έφηβικής ψυχής	358
Μ. Γ. ΣΑΡΡΗΣ: Παράγοντες που συνθέτουν γενικά τὸ πρόβλημα τής άγωγής	361
ΑΘΑΝ. ΜΑΚΡΗΣ: Έπιστημονική παιδαγωγική και πειραματική έρευνα	364
ΚΩΝ)ΝΟΥ ΜΙΧΑΛΗΣ: Παράγοντες διαμορφώσεως τού χαρακτήρα τού παιδιού	368
ΘΕΟΔ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ: Παιδεία και κοινοτική ανάπτυξις	371
ΕΙΔΙΚΟΥ ΣΤΗΝΕΡΓΑΤΟΥ: Ή προστασία τής μη-τρότητος	377
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΡΑΜΗΤΣΟΥ: Πώς εργάζομαι στό Μονοθέσιο Σχολείο μου	378
Κ. Θ. ΔΗΜΑΡΑ: Ή έκθεση βιβλίων	380
ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ: (κριτικό σημείωμα κ. Έδρ. Σούρλα)	381
ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ: Νικόλαος Καραχρίστος (έπική-δειος λόγος υπό Έδρ. Σούρλα)	383

ΕΤΟΣ ΙΖ'—ΤΕΤΑΡΤΗ 210—212

ΙΟΥΝΙΟΣ—ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1967

ΣΤΗΝΔΡΟΜΑΙ

— Για Σχολεία και Έκπαιδευτικούς δρχ. 100

— Έπεύθινοσ Τυπογραφείου: Α. ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

Ρήγα Παλαμήδου 5 — Τηλ. 319.306

Ο ιδρυτής και Διευθυντής του «Οργανισμού Έγκυκλοπαιδικών Έκδόσεων», συγγραφέας και εκδότης της «Νέας Έλληνικής Έγκυκλοπαίδειας» κ. Χάρης Πάτσης στο Γραφείο του στον δρόμο του μεγάρου της οδού Πανεπιστημίου 58 (Αθήνα).

"ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ"

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Διευθυντής: ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

ΕΤΟΣ ΙΖ' — ΤΕΥΧΗ 210—212
ΙΟΥΝΙΟΣ—ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1967

Έντυπώσεις από την όμορφη Έλβετία

ΔΕΚΑ ΗΜΕΡΕΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΤΟΥ ΡΕΣΤΑΛΟΖΖΙ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΡΡΙΚΟΥ ΝΤΥΝΑΝ

Έντυπώσεις του Δ)ντού του «ΝΕΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ» κ. ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ

(Συνέχεια από το προηγούμενο)
Βρισκόμαστε στην πρωτεύουσα του καντονιού Βω, στην ωραία Λωζάννη. Κατεβαίνουμε από την πλατεία του Καθεδρικού Ναού στην πρό της εισόδου του Πανεπιστημίου πλατεία. Παρκάρουμε το αυτοκίνητό μας σε κάποιο κενό τετραγωνάκι. Κοιτάζω προς την είσοδο του Πανεπιστημίου. Περίεργο. Τη βλέπω ανοιχτή. Σπεύδω προς τα εκεί. Άνεβαίνω τα μαρμάρινα εξωτερικά και εσωτερικά σκαλιά. Δεξιά και αριστερά εύρυθμοι διάδρομοι και αίθουσες διδασκαλίας. Σε έναν όροφο στεγάζεται η μεγάλη Βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου. Εύτυχως είναι ανοιχτή. Δεύτερη ή μέρα των Χριστουγέννων σήμερα. Κι' όμως είναι ανοιχτή. Μπαίνω στη Γραμματεία. Λέγω την ιδιότητά μου. Ζητώ πληροφορίες. Κατατοπίζομαι. Μία υπάλληλος της Γραμματείας με συνοδεύει και μου δείχνει όλα τα τμήματα της μεγάλης αττικής Πανεπιστημιακής Βιβλιοθήκης. Τελικά καταφεύγω στο τμήμα των χειρογράφων.

Φικά - κοινωνιολογικά, ψυχολογικά και παιδαγωγικά συγγράμματα. Έχουν καθιερώσει ένα θαυμάσιο διπλό σύστημα βιβλιοθηκονομικής ταξινόμησης και εύρεσης των βιβλίων α) κατά συγγραφείς και β) κατά τίτλους επιστημών και συγγραμμάτων. Έτσι, φτάνει να ξέρεις τον συγγραφέα ή τον τίτλο του βιβλίου και θα το βρεις άμεσα στις αντίστοιχες καρτέλλες. Αν πάλι δεν ξέρεις τον συγγραφέα ή τον τίτλο των βιβλίων, καταφεύγεις στην αντίστοιχη επιστήμη. Και από εκεί κατατοπίζεσαι και βρίσκεις ό,τι σε ενδιαφέρει. Κάθισα κάμποση ώρα στις αίθουσες της Πανεπιστημιακής Βιβλιοθήκης. Εκεί ανακάλυψα μερικά σπάνια φιλοσοφικά και ψυχολογικά συγγράμματα και μελέτες του Φλουρνού, του Γκάρολ Γκρόος, του Κλαπαρέντ, του Φαινελόν, του Ρουσσώ κ.ά. Καιρό τις αναζητούσα στις μεγάλες ελληνικές Βιβλιοθήκες (Εθνική — Βουλής — Δήμου Αθηναίων) και δεν τις ανακάλυψα, λοιπόν, σχεδόν

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ

ΗΜΕΡΟΜ.

ΑΡΙΘ.

Κ. Κονδύδης

20.3.90

44436

εύκολα, στην Πανεπιστημιακή Βιβλιοθήκη της Λωζάνης.

★

Ξανακατέβηκα τις μαρμαρίνες σκάλες του Πανεπιστημίου της Λωζάνης, αφού θαύμασα για λίγο τις υπέροχες καλλιτεχνικές αναπαραστάσεις (έργα τέχνης) που διακοσμούν τους ευρύχωρους διαδρόμους. Στα τελευταία σκαλιά της εξόδου με περίμεναν χαμογελαστοί το ξεύγος των νέων GARIN και τα παιδιά, που στο μεταξύ είχαν βρή την ευκαιρία να παίξουν. Κοντεύει μεσημέρι πιά. Οι Έλβετοι στις 12 το μεσημέρι τρώνε. Όχι όπως εμείς στις 1—2 μ.μ. Όρα, λοιπόν, για φαγητό! Εκεί στην πλατεία, μπροστά από το Πανεπιστήμιο, υπάρχουν ένα - δυο πολυτελή ζυθισιατόρια. Μπαίνουμε στο πρώτο. Μια περιστροφική πόρτα μας οδηγεί σε δυο υπερπολυτελείς σάλλες. Η δεξιά έχει διατεθεί σαν μπάρ, για πρόχειρο φαγητό, ποτά, ένα είδος συνδυασμού μπάρ - καφέ. Η αριστερή, χωρισμένη σε δυο περιπου τομείς, αποτελεί το κυρίως ρεστοράν. Ένα υπερπολυτελές ρεστοράν με τιμές πολύ άρμυρες. Ίσως σε μας φάνηκαν περισσότερο τσουχτερές, αφού για να φάμε τρεις μεγάλοι και τρία παιδιά, πληρώσαμε 100 περίπου Έλβετικά φράγκα δηλ. κάπου 700 δραχμές! Οι τιμές, λοιπόν, στα έλβετικά εστιατόριο είναι τσουχτερές. Και γενικά όλα τα είδη είναι ακριβότερα εκεί και η ζωή, ο τιμάρριθμος, αν συγκριθεί με το δικό μας είναι τρομερά υψηλός. Άλλά, βέβαια, και οι μισθοί και τα ημερομίσθια είναι ανάλογα υψηλά, εκεί, κι έτσι ο τιμάρριθμος βρίσκεται σε άρμονία με τις απολαυές των εργαζομένων, των μισθωτών, των παραγωγών.

★

Οι διευθυντές του ρεστοράν φαίνονται πολύ ξύπνιοι επιχειρηματίες. Με μια ματιά κόβουν τους πελάτες που θα επισκεφτούν το κατάστημά τους. Πέντε γκαρσόνια στην διάθεσή μας. Σούζα! που λέμε στην Ελλάδα. Τα πρία, επίσημα ντυμένα, στέκουν όρθια, πλάι και πίσω από κάθε παιδί. Τρία παιδιά στο τραπέζι. Τρία γκαρσόνια ρεζεβέ για την περιποίησή τους! Δεν τους το ζήτησε κανείς αυ-

τό. Σύστημα του καταστήματος. Με το δικό τους τρόπο — οι τρεις φύλακες... άγγελοι των παιδιών — αποσπούν τα μυστικά τους και συνεννοούνται για τα έδεσματα που θα έπρεπε να τους σερβίρουν. Και φυσικά, δεν θα μπορούσαν να λείψουν και οι σουπές! Σε κάθε παιδί το κατάστημα διέθεσε ζαχαρωτά παιχνίδια (ομοιώματα παιχνιδιών) που σκόρπισαν άπερίγραπτη χαρά στα παιδιά. Δύο άλλα γκαρσόνια περιπολήθηκαν έμας τους μεγάλους. Κάθε μας επιθυμία ικανοποιήθηκε με το παραπάνω. Και ο μάιτρ του ρεστοράν τουλάχιστο δέκα φορές μας επισκέφτηκε για να μας επιδεικνύσει χίλιες ρεβερέντζες με την γνωστή γαλατική ειγένεια που τους διακρίνει απέναντι στους ξένους. Κατά τις 1 μ.μ. εγκαταλείπουμε το ρεστοράν της Πλατείας, για να κάνουμε μερικές βόλτες στους δρόμους της Λωζάνης. Να τη γνωρίσουμε κάπως έσωτεκά, ως πούμε. Πραγματικά μια όλοκληρη ώρα ο Άνρι, μας έδειξε όλα τα αξιοθέατα της πόλης. Έπισκεφθήκαμε την περίφημη εκκλησία του SAINT FRANÇOIS που βρίσκεται στην όμώνυμη πλατεία της πόλης, πήγαμε σε διάφορα αξιοθέατα, κατεβήκαμε στο επίγειό της, το Ουσύ, ξαναγυρίσαμε στην πόλη. Την αλώνισαμε όλοκληρη, άνω - κάτω, δεξιά - αριστερά. Δρόμοι στενοί, βέβαια, όπως και οι άλλες έλβετικές πόλεις. Άλλά πεντακάθαροι και περιποιημένοι. Πυκνή σηματοδότηση. Εύγενείς τροχονόμοι σε κατοπιίζουν άμέσως για την κατεύθυνση που πρέπει να ακολουθήσης. Σε μερικά οικοδομικά τετράγωνα βλέπω σπίτια με παραθυρόφυλλα ραβδωτά χρωματισμένα. Άλλα με πράσινες ραβδώσεις. Κι άλλα με κόκκινες. Μου εξήγησαν πως τα δημόσια κτίρια που φέρουν κόκκινες ραβδώσεις ανήκουν στο δήμο της Λωζάνης, ενώ τα με πράσινες ανήκουν στο κατόνι Βω. Έπεξεργαστήκαμε διάφορα καταστήματα, βιβλιοπωλεία, μπουτίκ, ζαχαροπλαστεία, καφετερίες. Όλα κομψά και ευρύχωρα και πρό πάντων πλουσιώτατα διακοσμημένα χριστουγεννιάτικα.

Ο χρόνος όμως που έμενε στη διάθεσή μας για τη γνωριμία μας με τη Λωζάννη

τέλειωσε πιά. Μια άλλη ημέρα, στο γυρισμό μας από την Γερμανόφωνη Έλβετία, θα τη διαθέταμε για τη λεπτομερέστερη επίσκεψη της ωραίας αυτής πόλης. Η ώρα κοντεύει 2.30' και θα έπρεπε να είχαμε ξεκινήσει από τις 2 για το Λεϋζέν, επάνω στις Άλπεις όπου μας περιμένανε από το μεσημέρι. Αναχωρούμε, λοιπόν, άμέσως γιατί, καθώς η ημέρα προχωρούσε, υπήρχε κίνδυνος να παγώσουν οι δρόμοι στις Άλπεις και να μη μπορούσαμε να φτάσουμε στο Λεϋζέν κι από εκεί στη Βέρνη. Το αυτοκίνητο του Άνρι άρχισε να αναπτύσσει ταχύτητα και έτσι περάσαμε την παράλια όδδ Λωζάνης - Βεβέ, Μοντραί, διασχίζουμε για μισή ακόμη ώρα την κοιλάδα της Αίγλ όπου και η όμώνυμη κομόπολη. Στην περιοχή της κοιλάδας αυτής βγαίνουν τα περίφημα λευκά κρασιά TVORNE. Φτάνουμε στην κομόπολη Αίγλ. Δεξιά μας οι Γαλλικές Άλπεις. Άριστερά οι Έλβετικές. Στρίβουμε άριστερά για να ανεβούμε στο Λεϋζέν. Περνούμε από το CEPEY (χωριό). Συνεχίζουμε άνηφορικά ακολουθώντας πολύ δύσκολες στροφές σε παγωμένο δρόμο. Συναντούμε συνεργεία της συντηρήσεως των οδικών συγκοινωνιών. Φορτηγά αυτοκίνητα έρριχναν σπασμένα χαλίκια (τσικίλι) στους πάγους για να πιάσουν οι ρόδες των οχημάτων που παρά την κατάλληλη άρματοσιά τους (άλισίδες, ειδικά λάστιχα) κινδυνεύουν. Συναντήσαμε πολλά όχηματα αναποδογυρισμένα.

ΦΤΑΝΟΜΕ ΣΤΟ ΛΕΥΤΖΕΝ ΤΩΝ ΑΛΠΕΩΝ

Φτάνουμε στο Λεϋζέν (ύψομ. 1.500 μ.) ώρα 4.30' μ.μ. Το Λεϋζέν, όπως και το Νταβός, ήταν τα σανατόρια της Έλβετίας ή μάλλον όλοκληρης της Ευρώπης, πριν από τον πόλεμο. Άλλά από τότε που η πυματίωση κατανικήθηκε, έμειναν ωραίοι τουριστικοί τόποι για χειμωνιάτικα σπόρ και άναρξη, επίσης για παιδικές κατασκηνώσεις και άλλα παρόμοια σχολικά ιδρύματα. Φιλοξενηθήκαμε στο περίφημο HOME DES ENFANTS της Mlle TVONE TISSOT, θείας του Άνρι. Στο ειδικό αυτό ίδρυμα της Mlle TIS-

SOT, φοιτούν παιδιά άπ' όλα τα μέρη του κόσμου, ηλικίας από 4 έως 18 ετών. Είδικευμένο προσωπικό άσχολείται με την όλη παιδαγωγική επίβλεψή του και με την καθημερινή διδασκαλία τους, με βάση ένα έλαστικό πρόγραμμα που επιτρέπει στα παιδιά να έχουν πρωτοβουλία, να μετέχουν στη σχολική ζωή, να αυτοδιοικούνται κλπ. Σ' αυτό υποβοηθεί πολύ το γεγονός ότι είναι οικότροφα. Μεγάλες δυσκολίες παρουσιάζονται από την πολυγλωσσία των μαθητών. Άλλά το ειδικευμένο προσωπικό, αντιμετώπιζει αποτελεσματικά τις δυσκολίες αυτές και τις μετατρέπει, μάλιστα, σε πλεονέκτημα, γιατί, τα παιδιά σιγά - σιγά, χωρίς να το καταλάβουν γίνονται πολύγλωσσα!! Συναντάς εκεί παιδιά διπλωμάτων άπ' όλες τις χώρες του κόσμου: από τις χώρες της Μέσης Άνατολής, της Άφρικής, της Ίνδονησίας, Άμερικανόπουλα μαζί με Γιαπωνεζάκια, ξανθά από τις Σκανδιναβικές χώρες και άραπάκια του Κουβέιτ.

Η Mlle TISSOT, που ξέρει την επίδοσή μας προς τα παιδαγωγικά και τον έρωτά μας προς τη μεθολογία, εύχαρίστως έθεσε στη διάθεσή μας το σχολικό της ίδρυμα για κάθε μορφή πειραματισμού. Και κυρίως στην προσχολική και στοιχειώδη βαθμίδα (τις παρατηρήσεις μας και το ημερολόγιο από την... έργασία μας στο HOME D' ENFANTS της Mlle TISSOT θα δημοσιεύσουμε σε ιδιαίτερο άρθρο στο «Ν. Σχολείο»).

★

Διανυκτερεύσαμε στο Λεϋζέν μόνο και μόνο για να ξεκουραστούν τα παιδιά, τα άντριά δηλ. της Mlle TISSOT: ο Ντομινί, ή Έβελύν και ή Άνν, που της έκαναν την τιμή να της... αναποδογυρίσουν όλα τα έποπτικά μέσα διδασκαλίας και όλη την εύταξία της Σχολής της. Κι όμως, παρά τη ζωηρότητά τους, ή καλή τους TANTE TVONE τα περιποιήθηκε με το παραπάνω και δέχτηκε εύχαρίστως τα «έλικα» που της μετέφεραν από την προινή παιδαγωγωτική έκδρομή τους στα περίχωρα της ROLLE, για τη διαπραγμάτευση της σχετικής μεθοδικής ένότητας. Περάσαμε, λοιπόν, ένα ωραίο

δράδν κάτω ἀπὸ τὸν ξάστερο οὐρανὸ τοῦ
VILLAGE LETSIN, στὶς Ἑλβετικὲς
Ἄλπεις. Ἀπέναντι τοῦ σχολείου τῆς
Mile TISSOT ὑπάρχει χώρος γιὰ
σκιδοδρομίες, μιὰ ὁμαλὴ πλαγιά λόφου ὅ-
που ὁμάδες ἀπὸ Ἑλβετοὺς καὶ ξένους
σκιέρ ἀγωνίζονται, ὁλόκληρη τὴν ἡμέρα,
στὸ περίεργο αὐτὸ ἄθλημα.

Τὴ νύχτα μέ τὴν ἀστροφεγγιὰ δολόκλη-
ρο τὸ γύρω ἀλκιὸ τοπίο μοιάζει μὲ κό-
σμο παραμυθένιο. Ποῦ καὶ ποῦ ἀκούς
καμιὰ μακρινὴ φωνή, πού ἔρχεται ἀπὸ
γειτονικά σαλέ, ἀπὸ τὰ ὑψώματα τοῦ Λευ-
ζέν, ἢ καὶ ἀπὸ τὸ κυρίως χωριό, ἀπ' ὅπου
ἀρχίζει καὶ τὸ δῶννυμο Τελεφερίξ πού
φτάνει ὥς τὴν κορυφὴ Μπρεναῖς (BER-
NEUSE). Ὅλα εἶναι χαρούμενα, γαλή-
νια καὶ ὑπερκόσμια ἐδῶ ἐπάνω! Εἶναι μιὰ
μικρὴ «στέγη τοῦ κόσμου».

ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΠΡΟΣ ΤΗ ΒΕΡΝΗ

Οἱ ὄρες περνοῦν. Μείνουμε δολόκληρο εἰ-
κοσιτετράωρο στὸ Λεϊζέν κί' εἶναι καιρὸς
νὰ ἀναχωρήσουμε γιὰ τὴ Βέρνη. Ἀπο-
χαιρετοῦμε, λοιπόν, τὴν Mlle TIS
SOT καὶ τὸ ὑπέροχο Λεϊζέν καὶ κατηφο-
ρίζουμε γιὰ λίγο, ξανά, πρὸς τὸ CEREY.
Ἀπὸ ἐκεῖ ἀρχίζουμε νὰ ἀνηφορίζουμε ἀρι-
στερὰ πρὸς τοὺς αὐχένες τῶν Ἀλπεων
ποὺ ὁδηγοῦν στὴν Βέρνη. Περνοῦμε πρῶ-
τα ἀπὸ τὸν αὐχένα τοῦ Μὸς (ὕψ. 1.445
μ.). Ἐδῶ ὑπάρχει ἐγκατάσταση σκι-
λίφτ. Σειρὰ ἀπὸ σκιέρ, προσδένονται σὲ
εἰδικὰ ἄγκιστρα καὶ ἀνεβαίνουν ἔτσι «συγ-
κερισμένα», ὥς ποῦμε, πρὸς τὰ χιονισμέ-
να ὑψώματα στὶς πλαγιὲς τῶν Ἀλπεων.
Ἀπὸ ἐκεῖ, ἀφῶν ἀπαγγιστρωθοῦν ἀπὸ τὸ
σκι - λίφτ, ξεκινοῦν κατηφορίζοντας μὲ
τὰ ἀτομικά τους σκι. Τὸ θέαμα εἶναι χα-
ριτωμένο, ὅπως ἀκριβῶς τὸ βλέπομε καὶ
στὸν κινηματογράφο.

Προχωρούμε άμέσως πρὸς τὸ CHATEAUX D' AEX. Ἀριστερὰ τοῦ δρόμου, καθὼς περνούμε, ἑκατοντάδες αὐτοκίνητα εἶναι παρκοιμημένα. Οἱ ἐπιβάτες τοὺς περιμένουν μὲ ὑπομονή τὴ σειρὰ τοὺς νὰ ἀνεβῶν τὰ βαγόνια τοῦ ὁμώνυμου τελεφερίκ ποὺ θὰ τοὺς ἀνεβάσῃ σὲ μιὰ βουνοκορφὴ ποὺ μοιάζει σὰν ἀετοφωλιά! Ἔτσι

βέβαια φαίνεται από τὸ μέρος μας. Ὁ Ἄνρι ὁμως μᾶς ἐξηγεῖ πὼς ἐκεῖ ἐπάνω, πέρα ἀπὸ τὴν ἀπότομη βραχώδη κορυφή, ἀρχίζει ἓνα θαυμάσιο μικρὸ ὁροπέδιο. Περιφῆμο γὰρ τὶς σκιοδρομίες. Γι' αὐτὸ βλέπομε μὲ πόση ὑπομονὴ περιμένουν οἱ μαυινῶδεις φίλοι τοῦ σκί, νὰ πάρουν σειρὰ στὸ τελεφερίκ τοῦ CHATEAUX D' AEX, μολονότι ἡ ἡμέρα βαδίζει, πιά, πρὸς τὸ τέρμα της. Πέρα βαθιά πρὸς τὸν ὀρίζοντα τῆς Βέρονης ὁ οὐρανὸς φαίνεται κατὰ-μαυρὸς, προμῆνυμα κάποιος μπόρας, πὺν δὲν ἄργησει νὰ μᾶς βρῇ, ἀλλὰ ὅταν πιά εἴχαμε πιάσει τὴ Βερονέζικη πεδιάδα.

Ἀφήνοντας τὸ CHATEAU D' AEX
περνᾶμε μπροστὰ ἀπὸ τὴν Γκρυγιέρ (ὅ-
που παρασκευάζονται τὰ περίφημα ὀμώ-
νυμα τυριά) καὶ φτάνομε, λίγο πὺ ἐπέρα,
στὸ χωριὸ Μπιουλὺ μὲ τὴν ὡραία τεχνητὴ
λίμνη του.

Συνεχίζοντας φτάνουμε στο Φρίμπουργκ, μιὰ ἀρκετά μεγάλη ἑλβετική πόλη. Ἐχει καὶ ἡ Γερμανία Φρίμπουργκ μὲ 96.000 κατοίκους. Ἀλλὰ τὸ Ἑλβετικό Φρίμπουργκ (Φρειβοῦργον) εἶναι μεγαλύτερη πόλη (160.000 κατ.) καὶ εἶναι πρωτεύουσα τοῦ ὁμόνυμου καντονιοῦ. Εἶναι χτισμένη στὶς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ Σαριν καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ δυὸ τμήματα. Στὴν Κάτω πόλη ὁμιλεῖται ἡ γερμανική, ἐνῶ στὴν Ἄνω πόλη ἡ γαλλικὴ γλῶσσα. Τὸ Φρίμπουργκ ἔχει ἀξιόλογα ἱστορικά οἰκοδομήματα, σημαντικώτερα ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶναι ὁ ναὸς τοῦ Ἀγίου Νικολάου, πὺν κτίστηκε κατὰ τὸν 14ον μὲ 15ον αἰῶνα, ὁ ναὸς τῶν Κορδελιέρων, τὸ Καλλιτεχνικὸ καὶ Ἱστορικὸ Μουσεῖο, τὸ Δημαρχεῖο καὶ τὸ περιφημὸ Καθολικὸ Πανεπιστήμιο, πὺν ἰδρύθηκε τὸ 1881. Κατὰ σύμπτωση τὴν ὥρα πὺν περνούσαμε ἀπὸ ἐκεῖ οἱ δρόμοι εἶχαν πλημμυρίσει ἀπὸ τοὺς φοιτητὲς του (καλογεράκια μὲ τὴ χαρακτηριστικὴ ἀμφίεση τῶν καθολικῶν φρέρ). Ὁ Ἀνρὶ βρῆκε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀνοίξει τὴ μεγάλη ἀτζέντα του καὶ νὰ μᾶς δώσῃ συμπληρωματικὲς πληροφορίες ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῆς πόλης. Σύμφωνα μὲ αὐτὲς τὸ Φρίμπουργκ ἰδρύθηκε τὸ 1178 ἀπὸ τὸ δούκα τοῦ Τσαίριγκεν Βερθόλδον Δ'. Κατὰ τὸ μεσαίωνα ἀνῆκε στὸ βασίλειο τῆς Βουργουνδίας καὶ

διοικήθηκε ἀπὸ τοὺς κόμητες Κύμπουργκ, ἀπὸ τοὺς Ἀψβούργους καὶ τοὺς δούκες τῆς Σαβοΐας. Τὸ 1481 προσχώρησε στὴν Ἑλβετικὴ Ὁμοσπονδία καὶ τὸ 1486 στὴ Ζόντερμπουντ.. Τὸ σημερινὸ καντόνι τοῦ Φρίμπουργκ ἔχει ἔκταση 1.671 τ. χλμ. καὶ κατὰ τὸ μισὸ καλύπτεται ἀπὸ ὄροσει- ρές τῶν Ὑλλεων. Εἶναι αὐτὲς ποὺ διασχί- σαμε. Οἱ κάτοικοι εἶναι, κατὰ τὸ πλεῖστον, καθολικοὶ καί, ὅπως εἴπαμε, διακρίνονται σὲ γαλλόφωνους καὶ γερμανόφωνους. Στὸ καντόνι αὐτὸ ἀνήκουν καὶ οἱ πόλεις Ρο- μόντ καὶ Μποῦλκε πῆς ὁποῖες θὰ ἐπισκε- φθοῦμε καὶ θὰ περιγράψουμε στὴ συνέ- χεια τῶν ἄρθρων μας. Ἀλλὰ στὸ μεταξὺ ἡ νύχτα ἔφτασε καὶ μᾶς βρῆκε στὸ Φρίμ- پουργκ. Τὴν ὥρα ἀκριβῶς ποὺ τελειώνω- με τὴ σύντομὴ ἐπίσκεψή μας στὰ ἀξιο- θέατα τῆς πόλης αὐτῆς, ἀναβαν τὰ φῶτα. Σημάδι πὼς ἡ ὥρα εἶχε περάσει καὶ τὰ παιδιὰ ποὺ μᾶς συνόδευαν στὸ αὐτοκίνη- τὸ μας, δὲν ἀντίεξαν πιά σὲ μεγαλύτερη ταλαιπωρία. Ἀρκετὰ μᾶς ἀκολούθησαν σ' ἓνα τόσο μεγάλο καί... περιπετειῶδες «διὰ τῶν Ὑλλεων» ταξίδι. Ἐνα ταξίδι

δηλ. πὺν μποροῦσε νὰ τελειώσῃ σὲ 1—2 ὥρες ἂν ξεκινούσαμε ἀπὸ τὴ Λωζάννη γιὰ τὴ Βέρνη, τοὺς στοίχισε 2 ὁλόκληρα 24ωρα, μέσα ἀπὸ τὶς Ἄλπεις. Κι' ὅμως, παρὰ τὴν κόπωσή τους, ἦταν γεμάτα χαρὰ καὶ περιέργεια γιὰ ὅσα ἄγνωστα καὶ παρὰξένα ἔβλεπαν τὰ μάτια τους.

ΣΤΗΝ ΠΡΩΤΕΥΟΥΣΑ ΤΗΣ ΕΛΒΕ-
ΤΙΑΣ ΒΕΡΝΗ

Ἄργα τὴ νύχτα φτάσαμε στὴ σκυθρω-
πὴ Βέρνη τὴν πρωτεύουσα τῆς Ὁμοσπον-
διακῆς Ἑλβετικῆς Δημοκρατίας, μὲ τὰ με-
σαιωνικὰ κτίριά της καὶ τὸν ὀρμητικὸ πο-
ταμὸ τῆς Ἄαρ ποῦ σὰν εὐέλκτο φίδι τὴ
ζώνει ὀλόγυρα. Εἶναι τὸ τέρμα τῆς σημε-
ρινῆς διαδρομῆς μας καὶ ἡ πόλη ὅπου τὸ
νεαρὸ ζεῦγος τῶν Γκαρὲν ἔχουν τὴ μόνι-
μη... ὑπαλλήλικη κατοικία τους.

ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

(Στὰ ἐπόμενα τεύχη συνεχίζονται οἱ ἐν-
τυπώσεις μας ἀπὸ τὴ Βέρνη καὶ τὴν ὑ-
πόλοιπη Ἑλβετία).

**ΔΩΣΤΕ ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΣΤΟ ΜΕΓΑΛΟ
ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΣΚΛΗΤΗΡΙΟ**

● 'Από τὸν περασμένο Σεπτέμβριο ἄρχισε νὰ κυκλοφορῇ σὲ ἑβδομαδιαία τεύχη διὰ τοῦ Πρακτορείου Ἀθηναϊκοῦ Τύπου τὸ περίφημο ἔργο «ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ» (Ν.Ε.Ε.).

• 10.000 Έλληνες και ξένοι παιδαγωγοί, έπιστήμονες, λογοτέχνες, συγγραφείς κι ανάμεσά τους διακεκριμένοι Άκαδημαϊκοί, Καθηγητές Πανεπιστημίων, Πολυτεχνείων και Άνωτάτων Σχολών, συνεργάζονται στή μνημειώδη έκδοση τής Ν.Ε.Ε.

- Όλοκληρη η πνευματική ήγεσία της χώρας μας σε μια πανεθνική σταυροφορία έκλαϊκευει και προσφέρει μέσα από τις 20.000 σελίδες των 24 τόμων της Ν.Ε.Ε. τον άπέραντο θησαυρό των γνώσεων και της σοφίας 5.000 χρόνων πολιτισμού για την άνοδο του πνευματικού επιπέδου του Έλληνοκράτους.

- Από το μεγάλο αυτό έθνικό προσκλητήριο δὲν πρέπει νὰ ἀπουσιάσουν οἱ εκπαιδευτικοὶ λειτουργοί. Στείλτε ὅλοι συνεργασία στὴ Ν.Ε.Ε. Κυρίως, συντάξτε, γιὰ τὴν Ν.Ε.Ε., τὴν ἱστορία τοῦ χωριοῦ σας (γενέτειρας), τοῦ χωριοῦ στοῦ ὁποῖο ὑπηρετήτε, διαφόρων, ἱστορικῶν τοπωνυμίων, τοπικῶν ἡρώων, εὐεργετῶν κ.λ.π. Συνεννοηθῆτε καὶ μὲ τὸν Πρόεδρο τῆς Κοινότητος στὸν ὁποῖον ἔχομεν στείλει ὁδηγίες.

ΕΞΙΔΑΝΙΚΕΥΜΕΝΑ ΦΩΤΟΒΟΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΦΗΒΙΚΗΣ ΨΥΧΗΣ

Υπό ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΣΟΥΡΛΑ, Παιδαγωγού

“Ας πάρουμε απ’ την Ζωή μονάχα τες όμορφιές της και ας διώξουμε κάθε τι τὸ ἀσχημο.
ΚΑΙΤΗ ΜΠΟΝΤΑ
(Ἀπόφοιτος Δ΄ Γυμνασίου Θελέων Ἀθηνῶν)

I

Ἡ ἐφηβική ηλικία εἶναι ἡ περίοδος ἐκείνη τῆς ἀνθρώπινης Ζωῆς κάτω ἀπὸ τὴν ὁποῖαν τόσον τὰ ἀγόρια ὅσον καὶ τὰ κορίτσια ἀνακαλύπτουν τὸ Ἑγώ τους, ὕστερα ἀπὸ τὴν μετάπτωση ἀπὸ τὸν ἀπωλεσθέντα παράδεισον τῆς παιδικῆς τους ἡλικίας, προσπαθοῦν δὲ κατὰ τὴν χρυσὴν αὐτὴν περίοδον τῆς Ζωῆς τὴν νὰ συλλάβουν μιὰν εἰκόνα γύρω ἀπὸ τὸν κόσμον καὶ τὴν Ζωὴν, νὰ διαμορφώσουν κάποιον ἰδανικὸ καὶ νὰ μορφοποιήσουν τὴν προσωπική τους Ζωή.

Στὴν ψυχὴν τὴν μετὰ τὴν μετάπτωσιν τοὺς ἀπὸ τὴν παιδικὴ στὴν ἐφηβικὴ τοὺς ἡλικίαν τελεσιουργεῖται κάποια βαθεῖα μεταβολή.

Εἶναι ἡ περίοδος δηλονότι ἐκείνη τῆς ἡλικίας τὴν ποὺ διελαύνεται ἀπὸ τὸν μέγιστον βαθμὸν τῆς αὐτοπαρατηρησίας.

Εἶναι ἡ περίοδος ποὺ οἰστροηλατεῖται ἀπὸ ἓνα ποιητικὸν λυρισμὸν.

Εἶναι ἡ περίοδος ποὺ χρωματίζεται ἀπὸ μιὰ ὑπέρμετρη εὐαισθησία.

Μέσα δὲ στὸν ἴλιγγον αὐτὸν τὸν Διονυσιακόν, ὅπου παραδέρνει ἡ ἐφηβικὴ ψυχὴ, ἡ ἀπολύτρωση συντελεῖται πολλὰς φορὲς διὰ μιᾶς μορφῆς αὐτοαπολυτρώσεως.

Γύρω ἀπὸ τὰ δυὸ αὐτὰ χαρακτηριστικὰ σημεῖα τῆς ἐφηβείας, δηλαδὴ τὸν οἰστρον τὸν ποιητικὸν ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος καὶ τὴν βαθεῖα μορφὴ τοῦ βυθισμοῦ πρὸς διαμόρφωσιν δι’ αὐτοπαρατηρησίας ἐνὸς ἰδανικοῦ, θὰ παραθέσωμεν δυὸ χαρακτηριστικὰς ἐκρήξεις μιᾶς ἐφήβου μας, παλαιᾶς ἀποφοίτου τοῦ Δ΄ Γυμνασίου Θελέων Ἀθηνῶν.

“Ας ἀκούσουμε πρῶτον τὴν ποιητικὴν τῆς ἐκρήξεως μετὰ τὸν τίτλον:

Τί ἔχει ἡ ψυχὴ μου;
καὶ ἐν συνεχείᾳ στοχασμούς της γιὰ τὴν ψυχικὴ ὁμορφίαν σὰν κάποια ἐπιβεβλημένη ἀξιολογικὴ βάση γύρω ἀπὸ τὸ ἰδανικόν της καὶ γύρω ἀπὸ τὴν ὀρίμανσιν τῆς ἐν ἐξελίξει προσωπικότητός της.

II

(Χαρὲς καὶ λύπες στὸν ρυθμὸ τῆς Ζωῆς μου!)

Τί ἔχει ἡ ψυχὴ μου;
Α΄
Σὰν τί νὰ θέλει ἀράγε ἡ μικρὴ μου ἡ ψυχὴ;
Γιατί συχνὰ τυλίγεται μέσα σὲ μαύρη λύπη;
Μά... ὕστερα βλέπει γελαστὴ τὸν δρόμο (στὴ Ζωή.
Τί ἀποζητᾷ; Τί λαχταρᾷ; Τί τάχα νὰ τῆς (λείπει;

B΄

Κάποτε μοιάζει θάλασσα, χαδιάρᾳ ἀπαλῇ,
λουσμένη σ’ ὄνειρο χαρᾶς, σ’ ἀέρινη γαλήνη
Μά, φουρτουνιάζει ξαφνικὰ γίνετ’ ἄγρια (θολή
καὶ τὸ σκληρὸ τὸ κύμα τῆς μονάχα πόνο (ἀφίνει!

Z΄

Μοιάζει μετὰ τὸ μικρὸ πουλὶ ποὺ στὰ κλαρίᾳ πετάει
καὶ πότ’ ἐδῶ καὶ πότ’ ἐκεῖ, σὰν κάτι νὰ (γυρεύει
σ’ ἓνα κλαρί δὲν στέκεται, ὅλο κάτι ζήτημα.
Μὰ μήπως ξέρεις τί εἶν’ αὐτό, ποὺ πάντα (τὴν παιδεύει;

Δ΄

“Ὅμορφα ὄνειρα ἡ ψυχὴ πλάθει μετὰ τὴν (χαρὰ
Καὶ τότε ἀλήθεια ἡ Ζωὴ φαίνεται ὄνειρε-

(μένη.
Μά.. ἔρχετ’ ἄνεμος σφοδρὸς καὶ σπάει τὰ (φτερὰ
τῆς πλάνης τῆς γλυκεῖας χαρᾶς καὶ φεύ- (γεί πληγωμένη.

Ε΄

Κι’ ἀποζητᾷ πάντοτε ἀπάνεμο λιμάνι
στὸ ταραγμένο πέλαγος ποὺ χάνει τὴν ἐλπίδα
νᾶναι λιμάνι ἤσυχο, φορτοῦνα νὰ μὴ φτά- (νει
στὸν ἀπαλὸ τοῦ γιᾶλο. Μονάχα ἡλια- (χτίδες!

ΣΤ΄

Νά! ὅμως πάλι ἄρχισε νὰ μοῦ ποναίει ἡ (ψυχὴ
Γιατὶ στ’ ἀλήθεια ξέχασα πῶς τέτοιο ὁ- (νειρεμένο
Τέτοιο λιμάνι ὁμορφο δὲν ἔχει ἡ Ζωὴ
Κι’ εἶναι μονάχα πέλαγος, ἄγριο φουρ- (τουνιασμένο.

ΚΑΙΤΗ ΜΠΟΝΤΑ

(Ἀπόφοιτος Δ΄ Γυμνασίου Θελέων Ἀθηνῶν)

«Ὅταν στοχάζομαι τὴν ψυχικὴ ὁμορφίαν σὰν τὸ πιὸ ἀδάμαστο καὶ τὸ πιὸ ἀσύντριφτο ποὺ μένει στὸν ἄνθρωπο».

Πουλὰκι διαβατάριο, ἔλα νὰ Σοῦ πῶ γιὰ τοὺς θησαυροὺς τῆς ψυχῆς.

Καὶ Σὺ, σύννεφο ταξιδιάρικο, ἔλα νὰ Σοῦ μιλήσω ψιθυριστὰ γιὰ τὸ μεγαλεῖο τῆς.

Ἐλάτε κοντὰ μου νὰ σᾶς φωνάξω καὶ νὰ σᾶς πῶ πῶς ἡ ψυχικὴ ὁμορφία εἶναι τὸ πιὸ ἀδάμαστο καὶ τὸ πιὸ ἀσύντριφτο ποὺ μένει στὸν ἄνθρωπο.

Δέστε τὸ δρομάκι τῆς ψυχῆς!

Πόσο εἶναι ἀπαλὸ μετὰ τὰ σπαρμένα παντοῦ μυρωμένα λουλούδια ποὺ τῆς δίνουν κάτι ἀπὸ τὸ ἄρωμά τους, ἀπὸ τὴν ὁμορφίαν τους, ἀπὸ τὴν ἀπαλή θωριά τους!

Κι’ ὅταν ἡ ψυχὴ λατρεύει κάθε τι ποὺ εἶναι ὠραῖο, μοιάζει σὰν ἀστέρι φωτεινὸ καὶ φεγγαρόλο ποὺ σκορπᾷ τὰ μολυβένια σύννεφα τοῦ οὐρανοῦ τῆς Ζωῆς.

Νοιώθει βαθεῖα τὴν χαρὰ, νοιώθει βαθεῖα τὸν πόνο, νοιώθει βαθεῖα τὸ νόημα τῆς Ζωῆς.

Μὴ παραξενεύεσθε ὅμως πῶς νοιώθει

πιὸ βαθεῖα τὸν πόνο ἀπὸ τὴν χαρὰ, γιὰτὶ ὁ πόνος στὴν ὁμορφὴν ψυχὴ γίνεται τραγούδι ὑπέργειο, τραγούδι θεϊκόν, καὶ τὸ τραγούδι αὐτὸ εἶναι ἐκεῖνο ποὺ γίνεται σιγὰ - σιγὰ καὶ βάλαμο γιὰ τὴν πονεμένη ψυχὴ.

Ἄλλως τε δὲν εἶναι ἡ θλίψη ἐκείνη ποὺ ἐγέννησε τοὺς ὑπέργειους κόσμους;

Ἡ ψυχὴ ποὺ ἀποζητᾷ τὸ ὠραῖο, ἡ ψυχὴ ποὺ λατρεύει τὸ ὠραῖο, ποθεῖ πάντοτε νὰ ξεφύγει ἀπὸ τὴν πεζότητα τῆς Ζωῆς, νὰ κυλισθῇ στὴν ἀπεραντοσύνη τοῦ οὐρανοῦ καὶ νὰ συλλαβεῖ τὸ ἀσύλληπτο ποὺ τὸ κυνηγᾷ διαρκῶς.

Καὶ τὸ ταξίδι τῆς αὐτὸ τὸ ὑπερκόσμιον, νοιώθει τὸν ἑαυτὸ τῆς πλημμυρισμένο ἀπὸ γαλήνη θεϊκὴ κι’ ἀπὸ μιὰ πρωτόγνωρη χαρὰ.

Καὶ ἡ Ζωὴ φαντάζει τότες στ’ ἀλήθεια ὁμορφὴ! Τί κι’ ἂν κάποια Μορφὴ εἶναι ὀργανωμένη σκληρὰ ἀπὸ τὸ ἀλέτρι τοῦ χρόνου;

Σὰν ἡ ψυχὴ τῆς εἶναι ὁμορφὴ, ἡ Μορφὴ φαντάζει μαγικὴ.

Ἡ φωτεινὴ ψυχὴ μένει πάντα ἀσύντριφτὴ κι’ ἀδάμαστη, ἡ φωτεινὴ ψυχὴ λάμπει πάντα σὰν τὰ πιὸ φωτεινὰ διαμάντια.

Ἐλάτε λοιπόν!

Ἀς δώσουμε στὴν ψυχὴ μας λάμψη, φῶς, ὁμορφίαν.

Ἀς πάρουμε ἀπ’ τὴν Ζωὴ ὅ,τι ὁμορφο ἔχει νὰ μᾶς δώσει, κι’ ἂς διώξουμε μακριὰ τὴν ἀσχήμιαν της».

Ἀς φτιάξουμε μετὰ τὰ χέρια μας μιὰ Ζωὴ ἰδανικὴ, μιὰ Ζωὴ ἀνώτερη, μιὰ Ζωὴ ἀληθινὴ καὶ ὁμορφὴ.

Καὶ τότες... θὰ νοιώσουμε γαλήνη μέσα μας.

ΚΑΙΤΗ ΜΠΟΝΤΑ

(Ἀπόφοιτος Δ΄ Γυμνασίου Θελέων Ἀθηνῶν)

III

Ἐτελειώσαμε...

Ἐπανερχόμεθα μετὰ κάποιον ὑπερβάλλοντα ἴσως παιδαγωγικὸν ἐνθουσιασμὸν γύρω ἀπὸ τὰ προβλήματα ποὺ σχετίζονται μετὰ τὰς ἐκδηλώσεις τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας καὶ τῆς ἐφηβικῆς ψυχῆς, γιὰτὶ πιστεύομεν ὁρμώμενοι ἀπὸ τὴν μακροχρόνιον πείραν τῆς Παιδαγωγικῆς καὶ Ψυχολογικῆς

ανάτροφής μας γύρω από τα προβλήματα της εφηβικής ηλικίας των δικών μας αγοριών και κοριτσιών, γιατί πιστεύουμε ότι η αξιολογική μόρφωση της εφηβικής ηλικίας στα σχολεία της Μέσης Παιδείας μας είναι ανάγκη εθνική, όπως και η γνώση της εφηβικής ψυχής είναι απαίτηση πολιτιστική.

Η παρεχόμενη εις μεγίστην κλίμακα — πλην των φαινών εξαιρέσεων — εις τα σχολεία της Μέσης Παιδείας μας, εγκυκλοπαιδική και υλιστική μόρφωση αποτελεί παραμόρφωση και έφυλισμόν της μορφώσεως.

Επίσης ο μεγάλος πόθος των εφήβων μας — άμφοτέρων των φύλων — ιδίως όμως των κοριτσιών, όπως κατανοηθούν από το περιβάλλον των, από τους γονείς των και τους δασκάλους των, αντί να δέχονται βασικήν παιδαγωγικήν άπαίτησιν.

Ο μεγάλος δάσκαλός μου, ο Eduard Spranger μιλώντας επίσης για τον πόθον προς έκφρασιν και γενικά για τους ποιητικούς ριπτασμούς των αντιπροσώπων της εφηβικής ηλικίας, παρατηρεί ότι ο πόθος αυτός προς έκφρασιν συγκεντρώνεται φλογερώτερος όταν ο έφηβος ή η έφηβος διατελούν σε σιγηλήν μόνωσιν.

Μέσα σε μια τέτοια ατμόσφαιρα σιωπής μοναξιάς έρχεται εις φώς κάθε τι που επί μακρόν χρονικόν διάστημα συνεκρατείτο εις την ψυχήν του εφήβου μας, άμφοτέρων των φύλων.

Από τον πόθον τους δε ακριβώς αυτόν προς έκφρασιν μπορούμε να συλλάβουμε τόσο την φύσιν όσον και τας αξιολογικάς ροπάς των εφήβων μας.

Τέτοιον πόθον προς έκφρασιν μέσα σε μια ατμόσφαιρα σιγηλής μόνωσεως άποτελεί και η περίπτωση της ως άνω εφήβου μας, της όποιας η άπώτερη θιοθεωρία με τον άφθαστον ιδεαλισμόν της, συνοψίζεται εις την γνώμην της εκείνην και τον στοχασμόν της που προτάξαμε στην άρχήν του παρόντος παιδαγωγικού μας άρθρου:

«Άς πάρωμε απ' την Ζωήν μονάχα τις όμορφιές της και άς διώξωμε κάθε τι το άσχημο».

Αυτή όμως η διακήρυξις της εφήβου μας, αυτή ακριβώς είναι εκείνη που άποκαλύπτει και το βαθύτερον αξιολογικόν πιστεύω της, γύρω από την διάπλασιν του χαρακτήρος της.

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ ΣΟΥΡΛΑΣ
Παιδαγωγός

ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ

«ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ»

ΤΟΜΟΙ 24-ΣΧΗΜΑ ΜΕΓΑ-ΓΛΩΣΣΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗ

- Τό έργον που γεφυρώνει τόν 20ο με τόν 21ο αιώνα.
- Από κανένα σχολείο, σπίτι, γραφείο δεν πρέπει να λείψη.
- Κυκλοφορεί σε έκδομαδια τεύχη των 6 δρχ. για να την αποκτήσουν όλες οι ελληνικές οικογένειες.
- Συμπληρώθηκαν και εκυκλοφόρησαν οι δύο πρώτοι τόμοι της Ν.Ε.Ε.
- Επίσης άρχισε να κυκλοφορή και ο ιδιαίτερος τόμος «ΑΘΗΝΑΙ» για πρώτη φορά σε Έλληνική Έγκυκλοπαίδεια.

Παράγοντες που συνθέτουν γενικά το πρόβλημα της άγωγής και πρακτική αντιμετώπισή του

Υπό Γ. ΣΑΡΡΗ, τ. Δ) του Παιδχ. Άκαδημίας

(Συνέχεια από το προηγούμενο)

Ο ΔΑΣΚΑΛΟΣ

α) Π ρ ο σ ό ν τ α. "Αν επαναφέρουμε στη μνήμη μας τα προσόντα της μητέρας, τότε εύκολο θα είναι να βρούμε, τί πρέπει να ζητούμε από έναν άνθρωπο, που τάχτηκε να δώσει την άγωγή στα παιδιά μας. Συνεχίζοντας το έργο εκείνης και συνεργαζόμενος με αυτή, για την πιο εύνοική εξέλιξη του παιδιού, δεν επιτρέπεται να υπολείπεται από αυτή. Η μητέρα με άσύγκριτη άγάπη, με άσιγαστο ενδιαφέρον και φροντίδα, έπαγρυπνεί για το παιδί της. Βασική κατά συνέπεια προϋπόθεση για την επιτυχία του δασκάλου στην εκπαιδευτική του άποστολή είναι να κινείται από έσωτερική άγάπη. Ο πόθος του να βοηθά τον άλλον επιβάλλεται να είναι τόσο έντονος όσο και της μητέρας. Μία σημαντική διαφορά όμως, στο κεφάλαιο του δεσμού και της άγάπης, υπάρχει μεταξύ τους. Στην μητέρα έχει δοθεί να αισθάνεται σε όλη τη ζωή ακοίμητο τον δεσμό με το δικό της παιδί. Ο δάσκαλος δεν είναι δυνατό να βλέπει το κάθε παιδί, όπως η μητέρα. Από την άποστολή του είναι ύποχρεωμένος να ενδιαφέρεται και φροντίζει για το σύνολο, για την «τάξη του» ολόκληρη. Μία τάξη μάλιστα, που κατά χρονικά διαστήματα πάντα θα αλλάζει. Είναι άδύνατη κατά συνέπεια η στροφή και άφοσίωση σε ένα και μόνο παιδί. Τότε άναγκαστικά θα παραμερίζονται και θα βλάφτονται όλα τα άλλα. Θα είναι λοιπόν, ένα ενδιαφέρον, μία φροντίδα «γενική», που ταυτόχρονα θα έχη τους και τόσους αποδέχτες. Η μητέρα εύνοήθηκε από την πλευρά αυτή πολύ στο έργο της. Στρέφει συγκεντρωμένο το Είναι της στο ένα, τα 2 ή 3 παιδιά της. Άκόμη δε πιο μεγάλη ή εύνοια, γιατί είναι τα δικά της παιδιά, είναι γέννα ης. Ο δάσκαλος, από μία πλευρά, μοιάζει με τον κηπουρό. Όπως εκείνος φροντίζει το περιβάλλον του ολόκληρο, ποτίζοντάς το, έτσι κι ο δάσκαλος. Η κάθε του ενέργεια, το κάθε μέτρο, που θα λάβη, εξυπηρετεί, πρέπει να εξυπηρετεί, την ολότητα, άκόμη και όταν θα παίρνει άτομική χροιά. Θα εξαφανιστεί τότε η άτομικότητα και αυτή άκόμη ή «Προσωπικότητα» του παιδιού; Έδώ έχει τον λόγο ή δασκαλική δεξιότητα, το ταλέντο το διδασκαλικό. Αυτά θα βοηθήσουν, ώστε όχι μόνο να μην είναι επιζήμια ή χειρονομία του αλλά και ύποβοηθητική. Να τροφοδοτη ταυτόχρονα και το σύνολο και όχι πιο λίγο το άτο-

μο. Εύκολα γίνεται αντίληπτό, κατά πόσο είναι δυνατό, αν θα επανακάμψουμε στο «περιβάλλον», που δημιουργεί το σχολείο και στον τρόπο εργασίας του ως «Σχολείο εργασίας». Δημιουργήθηκε το περιβάλλον όχι για ένα παιδί. Αυτό που ταυτόχρονα επενεργεί και βοηθά όλα τα παιδιά. Το κάθε παιδί, άνάλογα με την ψυχουσύνθεσή του, την εξέλιξή του, τα ενδιαφέροντα της ώρας, της στιγμής, θα πάρη ό,τι το εξυπηρετεί άτομικά. Έτσι, αυτοκαλλιεργούμενο, εξυπηρετεί την άτομικότητά του και τελικά την προσωπικότητά του. Στο σημείο άλλωστε μπορεί ο δάσκαλος να υπερέχη από τη μητέρα. Εκείνη με την άπερίοριστη μητρική άγάπη υπάρχει φόβος — όταν δεν συνεργάζεται και ο Νους — να προσκολληθή» ολότελα στο παιδί και να το βιάση. Ο δάσκαλος δεν αφήνει, δεν του επιτρέπεται να αφήνη, το συναίσθημα και μόνο να τον κατευθύνει.

Έξαιρετική δύναμη άντοχής και ύπομονής πρέπει επίσης να χαρακτηρίζει τον δάσκαλο. Επιβάλλεται να είναι τόσο πολύ προικισμένος, με τα προσόντα αυτά, ώστε να υπερτερη και από τη μητέρα. Αυτός έχει δεκάδες παιδιά να κατευθύνει. Σε εκατοντάδες παιδικές άνάγκες να άναπαυκρίνεται. Με χίλια δυο εμπόδια, που θα συναντά κάθε μέρα, να κατapiάνεται. Να συνεργάζεται και να βοηθά τόσες διαφορετικές οντότητες, στις άτομικές τους άνάγκες. Το πιο δύσκολο δε, να φέρη την ευθύνη και να δίνη λόγο στον έαυτό του, και στην μόνωσή του, για τον δρόμο που ακολουθούν οι τόσοι άνθρωποι. Μπορεί ποτέ ο πραγματικός Δάσκαλος να λησμονή, πως ή μεγαλύτερη ευθύνη για ό,τι γίνεται στην κοινότητα άρύνει αυτόν;

Μία άλλη βασική, μία από τις πιο βασικές προϋποθέσεις, για να επιτύχη ο δάσκαλος στο έργο του, είναι ή δυνατότητά του να κατεβαίνει ως το παιδί. Όπως ή μητέρα, σαν ένα μεγάλο παιδί, να βρίσκεται κοντά του. Όσο δε πιο μικρό είναι αυτό, τόσο και μεγαλύτερη ή άνάγκη του να έχη πάντα, σε όλα του, εκείνον που άγαπά. Έδώ ο δάσκαλος κατ' κανόνα ύστερεί. Η δασκάλα πάντα θριαμβεύει. Γι' αυτό και επιβάλλεται να έχη τις κατώτερες τάξεις. Γενικά, το παιδί τότε μόνο θα μπορέσουμε πιο καλά να το γνωρίσουμε, όταν έκμηδενίσουμε την άπόσταση μικρού - μεγάλου. Ελάχιστα δε σαν οντότητα, σαν προσωπικότητα με τα «τέστ».

Ἐπίσης σχετικά με τὴ διαισθητικότητα τῆς μητέρας, λίγοι εἶναι οἱ ἄρρενες δάσκαλοι, πού τὴν ἔχουν σὰν βοήθ. Ὡς ἀντιστάθμισμά τῆς ἔχει στὸ ἔργο του ὁ δάσκαλος, ὡς καὶ ἡ δασκάλα, ἐπικουρικά, τὸν Λόγο (τὴ Λογικὴ).

β) Μ ὁ ρ φ ω σ η. Ἀπὸ τὴ σύντομη αὐτὴ σκιαγράφηση καταφαίνεται πόσο πολυσύνθετο, πόσο πολὺ ἀπαιτητικὸ ἔργο εἶναι ἡ δασκαλικὴ ἀποστολή. Δὲν εἶναι ἔργο γιὰ τὸν καθένα. Αὐτονόητο, πῶς μετὶς γνώσεις καὶ μόνο, ὅσο πολλὲς κι' ἂν εἶναι αὐτές, δὲν ἔξασφαλίζομε τὸν Δάσκαλο, τὸν Παιδαγωγό. Παρὰ τὸ ἀδιάσειστο αὐτὸ δεδομένο ὁ ὑποψήφιος δάσκαλος ἀρχίζει σήμερα ἀκόμη τὴ σπουδὴ του, χωρὶς τὸν ἐλάχιστο ἔλεγχο, κατὰ πόσον συνδυάζει τὰ προσόντα αὐτά. Μετὶς γνώσεις καὶ μόνο θεωρεῖται καὶ τιτλοφορεῖται ὡς δάσκαλος. Ἐνα ἄλλο μελανὸ σημεῖο στὴ Λαϊκὴ μας Παιδεία εἶναι τὸ μὴ ἀνέβασμα τῆς ἀξίας τῆς Παιδαγ. Ἀκαδημίας στὰ μᾶτια τῶν Νέων. Γι' αὐτὸ «ἄριστοι» στὴν ἐπίδοση, δὲν προσέρχονται σ' αὐτές. Εἶναι οἱ Παιδαγ. Ἀκαδημίες Ἀνάτατες Σχολές μετ' Νόμο, ἀλλὰ παρ' ὅλο τοῦτο, ὄχι ἰσότητες μετὶς ἄλλες. Ἔτσι, εἶναι γιὰ τοὺς πιὸ πολλοὺς, ἀφοῦ δὲν γίνονται δεχτοὶ σ' νάγκης θήμα — ἀφοῦ δὲν γίνονται δεχτοὶ σ' ἄλλες σχολές — καὶ ὄχι ὅπως ἐπιβάλλεται «ἐσωτερικὴ ἀνάγκη». Μετὶς τὴν ἀστοργία αὐτὴ μὲκάνεται ἡ χαρὰ καὶ ὁ ἐνθουσιασμός, οἱ στυλοβάτες τοῦ δασκάλου.

Τ ἰ θ ἄ δ ἰ δ ἄ ξ η. Τὸ πρόβλημα, τί θὰ διδαχτῇ τὸ παιδί στὸ σχολεῖο, ἀντικρίζεται πιὸ βασικά, στὴν οὐσία του, καὶ κατὰ συνέπεια ἀποδοτικά, ἔαν θὰ ἀκολουθήσουμε καὶ ἐδῶ, ὅπως στὸ πρόβλημα τῆς ἀγωγῆς, τὸν γενικὸ δρόμο. Ἡ μητέρα θέλει τὸ παιδί τῆς: «ῥαῖο - δυνατό». Νὰ μὴν ὑπολείπεται δηλαδὴ οὔτε στὴ σωματικὴ, ὑγιεινὴ του διάπλαση οὔτε στὴν αἰσθητικὴ, συναρπαστικὴ του ἐμφάνιση. Τὸ θέλει ὅμως καὶ διανοητικὰ νὰ προσπερνᾷ κάθε ἄλλο παιδί, σὰν μικρό, ἀλλὰ καὶ σὰν μαθητὴ πιά. Γιὰ τὸν ἀρχαῖο «Ἕλληνα καὶ τὰ δύο, σῶμα καὶ μυαλό («Νοῦς»), ἦταν τόσο ἀναπόσπαστα συνενωμένα, ὥστε καλλιεργώντας τὸ σῶμα, ἐξασφάλιζε καὶ μυαλό γερό. Γι' αὐτὸ καὶ γυμναζόταν ὅσο κανένας ἄλλος λαός. Μετὶς ἐπιδίωξή τῆς ἡ μητέρα ἀκολουθεῖ τὸ ἀρχαῖο μορφωτικὸ ἰδανικό, ὡς πρὸς τὴ σωματικὴ - αἰσθητικὴ πλευρὰ (ἀσύνειδα βέβαια). Θέλει ὅμως τὸ παιδί καὶ «καλό». Ἀνθρώπο, πού δὲν βλάφτει τὸν συνάνθρωπό του. Ἀπεναντίας, τὸν ἀγαπᾷ καὶ τὸν βοηθᾷ. Γιὰ τὸν ἀρχαῖο τόσο πολὺ εἶναι ἐνσάρκωμένη ἡ ἰδέα τοῦ «καλοῦ» (ἀγαθοῦ) στὸ εἶναι του, ὥστε ὁ ποιητὴς νὰ βλέπῃ τὸν ἰδεολογικὸ του ἀντιπρόσωπο σὰν ἄνθρωπο, πού «γεννήθηκε γιὰ νὰ ἀγαπᾷ καὶ ὄχι νὰ μισῇ». Νά, πού ἡ μητέρα μᾶς ξαναφέρει μετ' ὅν: «καλὸν ἄνθρωπον» στὸ ἀρχαῖο ἑλληνικὸ ἰδανικό. Μαζὶ καὶ τὰ δύο: ῥαῖος καὶ καλὸς μᾶς φέρνουν ὁλοῖσια στὴν ἰδεολογικὴ - εκπαιδευτικὴ θέση τῆς «καλοκαγαθίας». Μετὶς τὸν παλμὸ δὲ τῆς «Μάννας», πού διαισθαντικὰ ἔφτασε στὸν «πρόγονο», τὰ τροφοδοτεῖ, ὅπως καὶ στὸν παλιὸ καιρὸ, ἐπί-

μονα καὶ πολύπλευρα.

Μετὰ τὰ παιχιδάκια, τὰ παραμυθάκια, τὶς προσευχοῦλες, τὰ τραγουδάκια, τὶς ἱστοριοῦλες... καλλιεργεῖ τὸ παιδί σωματικὰ καὶ πνευματικὰ. Δὲν ἀφήνει καμμιά σωματικὴ πλευρὰ του, καμμιά πνευματικὴ πτυχὴ ἀκαλλιέργητη. Βλέπει τὸ παιδί σὲ ὅλη τὴν πολυσύνθετη, τὴν πολύπλοκὴ τῆς ἐνότητά σὰν κάτι τὸ ἀδιάσπαστο, τὸ ἐνιαῖο. Δὲν παραμελεῖ τίποτε, γιατί «ἔχει συλλάβει» τὴ «βιολογικὴ ἀλληλεξάρτηση» τοῦ ὁργανισμοῦ. «Ξέρεῖ», πῶς ἡ παραμικρὴ παραμέριση μιᾶς πλευρᾶς, μιᾶς πτυχῆς του, διασαλεύει, ἂν δὲν ἐκμηδενίσῃ, τὴν ὅργανωσιν μελωδία «στὴν ἐνιαῖα τῆς σύνθεσις». Ἐπειδὴ ἔχει συλλάβει, πῶς τὸ ἀρχικὰ «μωρό», τότε μόνο θὰ ἀνεβῇ ἀπὸ τὴν ἡμιανθρώπινη κατὰστασή του στὸν «ἄνθρωπο», ὅταν θὰ κατὰκτησῃ τὴ γλῶσσα, γι' αὐτὸ καὶ δίνεται μετ' ὅλο τῆς τὸν δυναμισμό γιὰ τὴ γλωσσικὴ ἐπικράτηση. Ὁ δρόμος, πού χαραχθεῖ στὴ μητέρα καὶ τόσο πιστὰ ἀκολουθήθηκε, εἶναι, πρέπει νὰ εἶναι καὶ ὁ δρόμος τοῦ σχολεῖου. Θὰ ἐποικοδομήσῃ σ' αὐτὸ, πού ἐκείνη μετ' ὅση στοργή, μετ' ὅση ὑποδειγματικὴ συνέπεια μᾶς παραδίνει στὰ χέρια μας. Ἀπὸ τὰ παιχιδάκια θὰ φέρουμε τὸ παιδί: στίς παιδιές — τὸ χορὸ — τὴ Γυμναστική. Ἀπὸ τὰ παραμυθάκια καὶ τὶς ἱστοριοῦλες: στὴ Μυθολογία — τὴν Ἱστορίαν. Ἀπὸ τὰ νανουρίσματα καὶ τραγουδάκια: στὴν Ὡδική. Ἀπὸ τὴν ἄμμο, τὸν πηλὸ, τὰ χρώματα: στὴ Χειροτεχνία — Ζωγραφικὴ — Ράψιμο — Κέντημα — Γραφή. Ἀπὸ τὶς προτασοῦλες καὶ τὴν παιδικὴ γλῶσσα, καὶ ποιηματάκια καὶ σινιγματάκια: στὴν Προφορικὴ Ἐκθεσι — Ἀνάγνωσι — Διήγησι — Λογοτέχνημα — Γραπτὴ Ἐκθεσι — Ποίησι. Ἀπὸ τὶς προσευχοῦλες καὶ θρησκευτικὰς ἱστοριοῦλες: στὰ Θρησκευτικά. Ἀπὸ τὰ γύρω του οἰκιακὰ ἀντικείμενα: στὴν Πραγματογνωσίαν. Ἀπὸ τὰ παραμυθία καὶ ἱστοριοῦλες γιὰ ζῶα καὶ λουλοῦδια: στὴ Φυσικὴ Ἱστορίαν. Ἀπὸ τὸ ἀγρόρασμα τῶν παιχιδῶν καὶ ἱστοριοῦλες: στὴν Ἀριθμητικὴν — Γεωμετρίαν. Ἀπὸ τὶς ἐρωτήσεις του: τί εἶναι αὐτό; πῶς ἐγίνε ἐκεῖνο; στὴ Φυσικὴ Πειραματικὴ καὶ τὴ Χημεία.

Αὐτονόητο, πῶς φυσικὰ καὶ ἀδιάσπαστα ἐπιβάλλεται νὰ συνεχίσουμε στὸ γλωσσικὸ τομέα αὐτό, πού ἡ μητέρα τόσο ἐμπνευσμένα, μετ' ὅση ὑπομονὴ ἔχει δημιουργήσει. Νὰ καλλιεργήσουμε, ὅπως καὶ ἐκείνη μετ' ἴδια συνέπεια, τὴ μητρικὴ γλῶσσα. Ὅτ' αὐτὴν καλλιεργήσουμε ὅμως τόσα χρόνια, ὥσπου ἀπόλυτα νὰ τὴν κατέχῃ τὸ παιδί. Προφορικὰ καὶ γραφτὰ ἀλάνθαστα νὰ τὴ χειρίζεται στὴ ζωὴ του. Ὅτ' ἦταν ἀκατανόητο, τρομαχτικό, σὲ ἓνα παιδί, πού μόλις ἄρχισε νὰ προσπερνᾷ τὸ γλωσσικὸ λαβύρινθο, τὸ γλωσσικὸ κυκεῶνα πού συναντᾷ ὁ καθένας ὅταν μαθαίνει μιὰ γλῶσσα ξένη, νὰ τοῦ δίναμε γιὰ μάθησι μιὰ ἄλλη, χωρὶς γλωσσικὰ καὶ συναισθηματικά, χωρὶς βιολογικὰ καὶ διανοητικὰ στηρίγματα, γιὰ νὰ τὴ στηρίξῃ. Μιὰ γλῶσσα — ὅπως ἡ καθαρεύουσα — πού δὲν θὰ τὴ χρησιμοποιοῖ. Μετὶς τὴν ἐπανάληψιν δὲν

θὰ τὴν καλλιεργῇ. Μιὰ γλῶσσα, πού δὲν τὸ ἐξυπηρετεῖ, γιὰ νὰ ἐκφράξῃ τὶς ἀνάγκες καὶ ἐπιθυμίες του, τὸν πόνον καὶ τὶς χαρὲς του, τοὺς ἐνθουσιασμούς, τὶς ἀποτυχίες καὶ ἐπιτυχίες του. Ὅταν τὸ παιδί θὰ κατέχῃ τὴ μητρικὴν γλῶσσαν, τότε θὰ μπορῇ ὄχι μόνο νὰ ἐκφράζεται, ἀλλὰ θὰ εἶναι σὲ θέση καὶ νὰ διεισδύῃ ὡς τὰ κατάβatha τῆς ψυχῆς τοῦ Λαοῦ του. Γιατὶ μέσα στὴ γλῶσσαν δὲν εἶναι δοσμένος μόνο ὁ «λεξικός» πλοῦτος, ἀλλὰ καὶ ἡ διανοητικὴ δύναμη τοῦ Λαοῦ, ἡ διανοητικὴ του εὐτροφία, ἡ ψυχικὴ του λεπτότητα, τὸ εἶναι του ὁλόκληρο. Δὲν εἶναι τυχαῖο, πῶς ἡ μητέρα κράτησε καὶ ἀδιάσειστα κρατᾷ τὴ μητρικὴν — Λαϊκὴν Γλῶσσαν. Αὐτὴ εἶναι ἀδιάρρηκτα συνυφασμένη μετ' ὅλη τὴν ψυχὴν. Γεννήθηκαν μαζί, μεγάλωσαν μαζί. Μάννα καὶ Λαὸς εἶναι ἀναπόσπαστα ἐνωμένα. Χωρὶς τὴν Μάννα καὶ τὴ Γλῶσσαν τῆς μαζί, πῶς εἶναι δυνατό νὰ νοηθῇ ὁ Λαός;

Ὅπως θὰ κρατηθοῦμε ἀπὸ τὴ μητρικὴ γλῶσσαν, ἔτσι ἐπιβάλλεται νὰ ἀκολουθήσουμε τὰ δὴματα τῆς μητέρας καὶ σὲ ὅ,τι ἐκείνη ἄρχισε. Αὐτὸ πού ἄμεσα τὴν περιβάλλει, αὐτὸ εἶναι τὸ ὕλικό τῆς διδασχῆς τῆς. Αὐτό, αὐτονόητο, εἶναι καὶ τὸ δικό μας. Ξεκινώντας ἀπὸ τὰ πρῶτα ἄμεσα πραγματάκια τοῦ παιδιοῦ, θὰ ἀπλωθοῦμε σὲ ὁλόκληρη τὴν κατοικίαν του, τὸ σχολεῖο του, τὴν κοινότητά του, τὴν ἐπαρχίαν του, τὸν νομό του, γιὰ νὰ ἀγκαλιάσουμε ὁλόκληρη τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ μιὰ Ἑλλάδα ὄχι μόνο μετ' ἀριθμοὺς ἄψυχους καὶ σύνορα, μετ' ὄνματα ξεχωρισμένα καὶ χωρὶς ζωῆς περιεχόμενο, ἀλλὰ μετ' ὅλο τὸ πνευματικὸ δυναμικό τῆς, τὸν ἱστορικὸ καὶ καλλιτεχνικὸ ὄργανό τῆς, τὴν παραγωγικὴ δημιουργικὴ πνοή τῆς. Καμιά ἐκφανση ἑλληνικῆς ζωῆς καὶ ὁμορφίας, (θρησκεία, ἥθη, ἔθιμα, λαϊκὴ τέχνη, λαϊκὴ ποίησι, λαϊκοὶ χοροί, λαϊκὰ τραγούδια, λαϊκὴ ἱατρικὴ, ἀρωματισμένα βότανα καὶ θάμνοι τῆς ἑλληνικῆς γῆς, χρυσοκέντητες ἑλληνικὲς ἀκρογιαλές, μυριόχρωμες λεπτόχρωμες ἀνατολές καὶ ἡλιοδύσεις...) δὲν θὰ μᾶς ἀφήσουν μετ' κλειστὰ τὰ μᾶτια τῆς ψυχῆς μας. Ὅ,τι ὑπάρχει, ὅ,τι γίνεται, ὅ,τι ἐπιδίδεται καὶ ὅ,τι μᾶς χαρακτηρίζει σὰν φύλη — πού ἀκόμη, στὰ πρῶτα δὴματά μας δρισκόμενοι, δὲν ἀποτολοῦμε οὔτε καὶ νὰ τὸ ὁραματιστοῦμε — αὐτὸ θὰ εἶναι ἡ «Ἑλλάδα», πού ἐπιβάλλεται νὰ διδαχτῇ καὶ ἐκείνη Ἑλληνόπουλο.

Ἀπὸ τὴ λαϊκὴ ἀγορὰ ξεκινώντας, θὰ φτάσῃ τὸ παιδί, μαζί μετ' ἡ ἀριθμητικὴ, πού θὰ μαθίξῃ, στὴν παραγωγὴ τῶν ἀγαθῶν, στὸ ἐμπόριο, στὸ ἐξαγωγικὸ καὶ εἰσαγωγικὸ ἐμπόριο, μετ' ὅλες τὶς ξένες χώρες.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὰ ὅσα θὰ μπορέσουν νὰ πάρουν τὰ παιδιὰ, ἀπὸ γνωσιολογικὴ πλευρὰ, στὸ Σχολεῖο, ἀφοῦ σκοπὸς τῆς ἀγωγῆς μᾶς εἶναι τὰ ἀγαθὰ στὴν ἀτέμνη αὐτοαγωγή, ἐπιβάλλεται νὰ ἐποικοδομήσῃ μὲν τοὺς μελλοντικούς. Τὸ «Σχολεῖο Ἑργασίας», ἂν ὄχι τίποτε ἄλλο, θὰ πρέπει νὰ τοὺς ἐνριζώσῃ τὴ συνήθειαν γιὰ ἐργασίαν. Κάθε μόχθος, κάθε στέρηση, κάθε ἐμπόδιο νὰ τοὺς εἶναι κί-

νητρο γιὰ πιὸ ἐντατικὴ τὴν ἐπίδοσιν. Ἔτσι, ὄχι μόνο δὲν θὰ κλείσῃ τὸ βιβλίον μετ' ἡν ἀποφύγησιν τοὺς, ἀλλὰ θὰ τοὺς εἶναι ἡ ἀπαρχὴ γιὰ τὴν αὐτοδουλειάν τοὺς. Δημιουργώντας, ἀνάλογα μετ' ὅλες τὶς ἐνδιαφέροντάς τοὺς τὴν διδασχὴν τοὺς, θὰ ἀνεβαίνουν ὅλο καὶ πιὸ πολὺ πνευματικά.

Μετὶς καλὲς συνήθειες, πού θὰ δημιουργήσῃ τὸ Σχολεῖο καὶ τὴν καταπολέμησιν κάθε κακῆς συνήθειας ἀρχίζει νὰ ἐμπεδώνῃ τὸν χαρακτήρα τοῦ παιδιοῦ. Τὸ εὐνοϊκὸ, τὸ καθοδηγητικὸ περιβάλλον τοῦ Σχολείου θὰ μᾶς βοηθᾷ ἀξιοθαύμαστα σ' αὐτό. Ὅταν ἐκεῖ ὁ καθένας εἶναι ὁ καθρέφτης ὁ ὁλοκάθαρος γιὰ τὸν ἄλλον. Ὅταν σ' αὐτὸν θὰ καθρεφτίζεται πάντα τὸ καλὸ, τὸ κοινωνικὸ, τὸ ἀξιόμητο στὴν κάθε σκέψιν καὶ πράξιν του, τότε πῶς νὰ μὴν ὠθῇ, νὰ μὴν παρακινήσῃ γιὰ τὴν πιὸ ἄρτια ὁλοκλήρωσιν του;

Σὰν ἄτομο καλλιεργήθηκε ὁ τρόφιμός μας σωματικὰ καὶ πνευματικὰ. Ἡ ἐναρμονισμένη καὶ ἡ συστηματικὴ προσπάθεια θὰ τὸν οδηγήσῃ στὸν δρόμο τῆς αὐτοδουλειᾶς γιὰ τὴν τελειώσιν του. Δὲν τοῦ δόθηκε ὅμως νὰ ζῇ σὰν μονάδα, σὰν ἄτομο. Θὰ ζήσῃ μέσα στὴν κοινωνίαν, θὰ ζήσῃ μετ' ὅλη τὴν κοινωνίαν καὶ ἐπιβάλλεται σὰν αὐτονόητη συνέπεια νὰ ζῇ καὶ γιὰ τὴν κοινωνίαν. Γι' αὐτὸ χρέος βασικὸ ἔχει τὸ σχολεῖο, ἀπὸ τὰ πρῶτα δὴματα τοῦ παιδιοῦ μέσα στὴν μικρὴ σχολικὴ κοινωνίαν νὰ τὸ προετοιμάσῃ γιὰ τὴν μεγάλη κοινωνίαν. Μετὶς τὴν «Αὐτοδιδασκαλίαν», πού εἶναι ἀναπόσπαστη πλευρὰ τοῦ «Σχολείου Ἑργασίας», μαθαίνει τὸ παιδί: ποῖα εἶναι τὰ καθήκοντά του, οἱ ὑποχρεώσεις του στὴν κοινὴ συμβίωσιν. Ποῖα εἶναι τὰ δικαιώματά του, ποῖες οἱ ἀπαιτήσεις του. Μαθαίνει νὰ συνεργάζεται στὰ κοινὰ ἔργα. Μετὶς τὴν πάροδο δὲ τοῦ χρόνου ἡλεκτρίζεται γι' αὐτὰ καὶ ἐπιδιώκει νὰ εἶναι ὁ πρωτοπόρος τοὺς. Μαθαίνει στίς συζητήσεις νὰ ἀκούῃ καὶ νὰ σέβεται τὶς ἀπόψεις τῶν ἄλλων. Νὰ μὴν ταυτίζῃ τὶς γνώμες του μετ' ὅλες τὶς ἀποφάσεις του. Μαθαίνει, τέλος, νὰ σκέφτεται καὶ νὰ ἐκφράζεται ἐλευθέρως. Μὰ πιὸ πολὺ νὰ ἀγαπᾷ τὴν ἐλευθερίαν καὶ νὰ μὴ θέλῃ νὰ ζῇ χωρὶς αὐτή.

Μετὶς τὴν ἐπίδρασιν μιᾶς τέτοιας ἀγωγῆς ἐξασφαλίζονται, ἀναμφίβολα, ἄρτια σωματικά, καλλιεργημένοι πνευματικά («καλοὶ κάγαθοί») ἄνθρωποι. Ἀπὸ κοινωνικὴν πλευρὰ, ὑποδειγματικοὶ πολῖτες, ἱκανοὶ νὰ ἀρχάνῃ καὶ νὰ ἀρχοῦν. Κράτος μετ' ὅλους τοὺς στυλοβάτες δὲν διασαλεύεται, δὲν παρεκκλίνει, δημιουργικὰ - ἠθικὰ δὲν ἐκμηδενίζεται πιά, δὲν ξεπέφτει στὰ μᾶτια τοῦ κοινοῦ. Γιατὶ, ὅπως τὸ νήπιον ἀπὸ τὴν ἡμιληθαρχικὴν του κατάστασιν ὀρθώνεται σὲ ἄνθρωπον καλλιεργούμενον — εἰδήμονα — ἐλεύθερον πολίτη — σὲ ἓνα Ἀριστεῖον — Σωκράτη, ἔτσι καὶ τὸ ἀνθρωποσυγκρότημα ἀπὸ τὸ κακοδιοικητὸ, τὸ ἄδικο, τὸ ἀνελεύθερον, ὀρθώνεται — ὅταν οἱ πολῖτες ὀρθᾷ θὰ μορφωθῶν — ἀναγκαστικὰ στὸ καλοδιοικητὸ, τὸ δίκαιον, τὸ προοδευτικόν, τὸ ἐλεύθερον κράτος.

Στόχος, κατὰ συνέπεια, τῆς ἀγωγῆς δὲν εἶ-

Η επιστημονική παιδαγωγική στηρίζεται στον πειραματισμό και στην έρευνα

Υπό κ. ΑΘΑΝ. ΜΑΚΡΗ

Η άλματική εξέλιξη που έλαβε κατά τα τελευταία έτη η παιδαγωγική και οι συναφείς προς αυτήν επιστήμες, ή Βιολογία και η πειραματική ψυχολογία, άλλαξαν ριζικά τους τρόπους, τα μέσα και τις μεθόδους της εργασίας σχολικής και διδακτικής των εκπαιδευτικών.

Η επιτυχής διδασκαλία και η όλη παιδαγωγική σχολική εργασία εξαρτάται, καθώς γνωρίζουμε, όχι από την μετάδοση ξηρών επιφανειακών και νεκρών γνώσεων, αλλά από τον όρθο εξοπλισμό του παιδικού πνεύματος με γνώσεις, έγκυρες, γόνιμες, ζωντανές — γιατί τέτοιες άκριβως γνώσεις χρησιμοποιούνται στη σκέψη και στη δράση των μαθητών — και από την ψυχοπνευματική ανάπτυξη αυτών κατά τρόπον που να γίνουν πρόσωπα με φρόνηση και ανθρωπιά.

Όστόσο όμως, ο δημιουργικός αυτός παιδαγωγικός σκοπός δεν επιτυγχάνεται, παρά με την ουσιαστική μύηση των δασκάλων στο πνεύμα, στα μέσα και στις μεθόδους της σημερινής επιστήμης.

Γνωστόν είναι άλλωστε, ότι η σύγχρονη παιδαγωγική επιστήμη είναι παιδοκεντρική στο περιεχόμενό της και πειραματική στην τεχνική της.

Μόνο με την πειραματική έρευνα μπορούμε να γνωρίσουμε ασφαλώς το παιδί, να διαγνώσουμε τις ικανότητές του, να οργανώσουμε το πρόγραμμα των σπουδών του και την τεχνική της διδακτικής εργασίας. Με αυτήν και μόνο θα εξασφαλίσουμε οικονομία των δυνάμεων των μαθητών και δασκάλων. Θα προσαρμόσουμε με επιτυχία το παρεχόμενο κάθε φορά διδακτικό υλικό στην ατομικότητα και στις πνευματικές δυνάμεις των παιδιών, θα αξιολογήσουμε την παιδαγωγική σημασία κάθε μαθήματος, θα συντάξουμε ή θα μεταρρυθμίσουμε προγράμματα σπουδών, θα ελέγξουμε την αξία των διαφόρων τρόπων διδασκαλίας και άγωγής, θα θέσουμε επίσης στερεές τις βάσεις του σχολικού

ναί μόνο ο άνθρωπος, από την πρώτη του εμφάνιση έως την αὐτοτελεία του. Με αὐτὸν ὡς ἀφετηρία καὶ στήριγμα, ἀποβλέπει σὲ μιὰ καλλιεργημένη, ἑναρμονισμένη οἰκογένεια, σὲ μιὰ τελιοβαδίζουσα κοινωνία καὶ ὡς ἐπιστέγασμα, σὲ μιὰ ἐξανθρωπισμένη ἀνθρωπότητα. Εἶναι χρέος τῆς ἀγωγῆς νὰ ἐπεκτείνει τὰ ὁρία τῆς ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινο κύτταρο ὡς ὁλόκληρη τὴν ἀνθρώπινη δημιουργία.

Μ. Γ. ΣΑΡΡΗΣ

καὶ ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ, θὰ ἐλέγξουμε ἀκόμη μὲ ἀντικειμενικὰ κριτήρια τὴν ἀπόδοση τοῦ σχολικοῦ ἔργου καὶ θὰ πολλαπλασιάσουμε γενικὰ τὴν ἀποδοτικότητα τοῦ σχολείου μας.

Μὲ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς ἔρευνας καὶ τοῦ πειράματος στὸ σχολεῖο γίνεται πραγματικὴ ἀλλαγὴ στὶς σχέσεις δασκάλου καὶ μαθητῆ.

Ὁ μαθητὴς ἀπὸ παθητικὸ στοιχεῖο, ποὺ ἦταν πρῶτα στὸ σχολεῖο, στὸ σχολεῖο τῆς μὴνης καὶ τῆς λογοκλοπίας, μεταβάλλεται ἀμέσως σὲ τοιχεῖο ἐνεργητικῶ, αὐτοκινούμενο, υπεύθυνο καὶ ἐρευνητικῶ.

Ὁ μαθητὴς θὰ μνηστὴ καὶ αὐτὸς καὶ θὰ συνηθίσῃ στὴν ἔρευνα, ὅταν τοῦ παρέχουμε ὅλες τὶς εὐκαιρίες νὰ ὑποβάλῃ, μόνος του καὶ ὅχι ἐμεῖς, ἀπορίες καὶ ἐρωτήσεις ποὺ ἀναπηδοῦν αὐτόρημα καὶ πηγαία ἀπὸ μέσα ἀπ' τὸ εἶναι του καὶ θέλει καὶ ζητεῖ ἐπίμονα ἀπάντηση καὶ λύση.

Διανύουμε τὸν αἰῶνα τῆς ἐπιστήμης ποὺ ἔχομε ἀνάγκη ἀπὸ ἀνθρώπους δραστήριους, δημιουργικοὺς καὶ μὲ ἐρευνητικὸ μυαλό.

Ἡ περιέργεια, οἱ ἀπορίες, οἱ ἐρωτήσεις εἶναι τὰ πρωταρχικὰ ἐκείνα στοιχεῖα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα καὶ μὲ τὰ ὁποῖα τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα πέτυχε τὴν κυριαρχία του ἀπάνω στὸν ὕλικο κόσμον καὶ τὴν πλήρη ὑπόταξη καὶ ἐκμετάλλευση τῶν φυσικῶν δυνάμεων.

Ζοῦμε σήμερα, ὅπως καὶ πρὶν πάντων, στὸν πρὸ λόγῳ μας, εἰπώθηκε, μέσα σ' ἓνα τέτοιο κοινωνικὸ καὶ πολιτιστικὸ περιβάλλον, ποὺ ὅλα μαζὶ, ἀλλὰ καὶ τὸ καθεστὶ γύρω μας, ἐμπνέει τέχνη, μέθοδο, τελειότητα. Εἶναι σήμερα ἡ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποία οἱ ἀδιάκοπες κατακτήσεις τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης, τὰ συνεχῆ καὶ ἀλλεπάλληλα ἐπιτεύγματα τοῦ ἐπιστημονισμοῦ προμηνύουν τὴν διαμόρφωση νέας ζωῆς. Ἀνήκουμε δηλ. στὸν αἰῶνα τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς μηχανικῆς, στὸν αἰῶνα τοῦ πειράματος.

Συνεπῆς πρὸς τοὺς νέους προσανατολισμοὺς τοῦ καιροῦ μας ἡ σύγχρονη Παιδαγωγικὴ Ἐπιστήμη δὲν στηρίζεται πλέον στὰ δόγματα, στὶς εἰκασίες, στὰ παραγγέλματα, στὶς παραδόσεις καὶ στὶς αὐθαίρετες ὑποθέσεις τῶν φιλοσόφων καὶ παιδαγωγῶν, οἱ ὁποῖοι, ἂν καὶ ἦσαν εὐεργέτες γιὰ τὴν ἐποχὴ τους, ποὺ ἀπουσίαζε ἡ ἐπιστήμη, σήμερα πάντως, οἱ γνώμες των δὲν εἶναι ἀναντίρροπες, γιατί ἀπαλλοτρεύονται μὲ τὴν παρατήρηση, τὸ πείραμα καὶ τὴν ἀπόδειξη.

Οἱ γνώμες, οἱ ἀρχές καὶ οἱ θεωρίες εἶναι ἀναγκαῖες καὶ μ' αὐτὲς πρέπει ν' ἀρχίσῃ κανεὶς, ἄλλες νὰ παραδεχθῇ, ἄλλες ν' ἀπορρίψῃ, ὅπως

ἔκανε καὶ ὁ Ἀριστοτέλης, ἀλλὰ στὸ τέλος πέφτουν οἱ θεωρίες καὶ κεῖνοι ποὺ μένει παντοτεινὰ εἶναι ἡ μέθοδος, ὁ τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι».

Καὶ ὁ Ἀριστοτέλης εἶχε μιὰ μεταφυσικὴ μέθοδο καὶ ἀπάνω σ' αὐτὴν ἔπρεπε νὰ ταιριάζῃ καὶ ἡ ἑσολογία ἀκόμη καὶ ἡ ποιητικὴ!

Ἄς φέρουμε ἓνα νεώτερο παράδειγμα ἀπὸ τὴ νεώτερη φιλοσοφία: Ὁ DESCARTES εἶχε μεγάλη ἐπίδραση στὴ νεώτερη φιλοσοφικὴ σκέψη, γιατί χρησιμοποίησε ἐντελῶς δική του μέθοδο. Εἶναι ἡ μέθοδος ποὺ εὐνοεῖ τὴν ἐλεύθερη ἀτομικὴ καὶ αὐτόνομη ἔρευνα, ποὺ περιφρονεῖ κάθε αὐθεντία, καὶ γι' αὐτὸ ἔγινε τὸ σύμβολο τῆς νεώτερης φιλοσοφίας καὶ ἐπιστήμης ἀκόμη μ' ὅλες τὶς συνέπειες καὶ μὲ ὅλα τὰ ἐλαττώματά της καὶ ποὺ οὕτε ὁ ἴδιος τὴν ἀκολούθησε. Ὅμως ἡ μέθοδος ἔζησε καὶ στάθηκε. «Ἐκπαίδευση εἶναι ἐκεῖνο ποὺ μένει, ὅταν ἔχουμε πιά ξεχάσει κάθε τι ποὺ μάθαμε στὸ σχολεῖο».

Ὁ ἀμύητος ἀπὸ τὶς μεθόδους τῆς ἐπιστήμης ἄνθρωπος θεωρεῖ τὸ σχολεῖο ὡς ἓνα ἀπλὸ ὄργανο μεταβίβασης ἐνὸς MAXIMUM ποσοῦ γνώσεων στὴν ἀναπτυσσόμενη γενεά. Δὲν γνωρίζουν φυσικὰ, οἱ πολλοὶ ἄνθρωποι ὅτι αὐτὸ δὲν εἶναι καθόλου σωστό! Ἡ γνώση εἶναι νεκρή. Ὡστόσο ὅμως τὸ σχολεῖο ἐξυπηρετεῖ τὴ ζωὴ. Θὰ πρέπει ἀσφαλῶς ν' ἀναπτύσσῃ στὰ νεαρὰ ἄτομα τὶς ἰδιότητες καὶ τὶς ικανότητες ἐκείνες, ποὺ θὰ μπορέσουν ν' ἀξιοποιοῦν γιὰ τὸ καλὸ καὶ τῶν ἰδίων ἀλλὰ καὶ τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου. Τὸ σχολεῖο ὀφείλει μὲ τὶς μεθόδους ποὺ χρησιμοποιεῖ νὰ ὀδηγήσῃ τοὺς τροφίμους του σὲ ἐνεργητικὲς ἐπιδόσεις. Οἱ λέξεις εἶναι καὶ μένουν κενές, καὶ ὁ δρόμος τοῦ χαμοῦ συνοδεύεται πάντα ἀπὸ ἀφηρημένα λόγια. Ἀλλὰ οἱ προσηπικότητες δὲν διαμορφώνονται μὲ αὐτὰ ποὺ ἀκούγονται καὶ λέγονται, ἀλλὰ μὲ τὴν μεθοδικὴ ἐργασία, τὴν ἔρευνα καὶ τὴν ἐνεργητικότητα.

Ὁ δάσκαλος θὰ πρέπει σὲ κάθε στιγμὴ τῆς παιδευτικῆς καὶ διδακτικῆς του ἐργασίας νὰ θέτῃ μέσα του τὸ ἐρώτημα: «γιατί νὰ διδάσκω μὲ αὐτὴν τὴν μέθοδο καὶ ὅχι μὲ ἐκείνη, ποιά εἶναι ἡ καλύτερη ἀπὸ τὶς δύο;» Γνωστόν εἶναι ἄλλωστε, ὅτι ὁ ἐτυμολογικὸς ὅρος «ἐπιστήμη» αὐτὸ ἀκριβῶς σημαίνει. Δηλαδή: ἔρευνα, ἀνίχνευση, προβληματοποίηση, μέτρηση, πειραματισμός.

Κάθε μνημένος στὴν ἐπιστημονικὴ ἐργασία θὰ πρέπει νὰ γνωρίζῃ νὰ συναθροίσῃ γεγονότα, νὰ κἀνῃ τὶς παρατηρήσεις του, νὰ μπορῇ νὰ διαβλέπῃ τὶς ὑπάρχουσες σχέσεις των καὶ νὰ τὶς ἐξηγήσῃ ἔτσι ὥστε νὰ ἐκφέρῃ τὴ γνώμη του ἐπὶ τῆς σημασίας τῶν γεγονότων, ἡ ὁποία θὰ ἔχῃ τὸν χαρακτῆρα τῆς γνώσης.

Δάσκαλος ὁ ὁποῖος δὲν ἔχει ἀκριβὴ μέτρα νὰ μετρήσῃ τὴν ἐπίδοσιν τῶν μαθητῶν του καθ' ἑβδομάδα, κατὰ μῆνα κ.λ.π., ὀμιλεῖ μὲ τὸ γιατί ποὺ ἐπισκέπτεται τὸν ἄρρωστο, ἀλλὰ δὲν ἔχει θερμομέτρο μαζὶ του καὶ χωρὶς νὰ κἀνῃ διάγνωση δίνει πρόχειρα μιὰ συνταγὴ, ἀπὸ τὴν ὁποία φυσικὰ κάθε ἄλλο παρὰ βελτίωσι στὴν κατάστασίν του πρέπει νὰ περιμένουμε.

Ὁ ἐμπνευσμένος Ἑλβετὸς Παιδαγωγὸς R. DOTTRENS, θεομὸς ὑποστηρικτῆς ἀλλὰ καὶ ἐφαρμοστῆς τῆς Πειραματικῆς Παιδαγωγικῆς, γράφει τὰ ἑξῆς: «Ὁ πραγματικὸς ὁρὸς τῆς πειραματικῆς Παιδαγωγικῆς, πέρα ἀπὸ τὴν ὕλη καὶ διοικητικὴ ὁργάνωση, εἶναι τὸ ν' ἀναζητήσῃ συστηματικὰ μιὰ καλύτερη ἀποδοτικότητα τοῦ σχολείου μὲ τὴν προσεκτικὴ καὶ κριτικὴ παρατήρηση ὅλων ὧν ἐκεῖ μέσα γίνονται, μὲ τὴν ἐξακολουθητικὴ ἐνημέρωση πᾶν σὲς βελτιώσεις, ποὺ υἱοθετήθηκαν ἀλλοῦ, μὲ τὸν καθ' αὐτὸ πειραματισμό, ποὺ οἱ ὅροι καὶ οἱ συνθήκες του πρέπει νὰ ὁρισθοῦν μὲ σαφήνεια... Ὡπως ἀλλοῦ, ἔτσι καὶ στὰ σχολεῖα ὁ πειραματισμὸς εἶναι μιὰ ἀνάγκη καὶ ἓνα αἷμα. Ὅσο πρὸς τὸν ἀργούμε νὰ πιστεύουμε γι' αὐτὸ, ὅσο πρὸς τὸν ἀργούμε νὰ τὸν ὁργανώσουμε, τόσο πρὸς τὸν πρὸς τὸν διαιωνίζονται μέσα στὰ σχολεῖα μας οἱ πλάνες καὶ τὰ σφάλματα.

Στὴ σημερινὴ κατάσταση τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης δὲν μπορούμε πιά ν' ἀνεχόμαστε νὰ ἐπικρατοῦν οἱ γνώμες καὶ νὰ παραμερίζονται οἱ βεβαιότητες. Δὲν μπορούμε νὰ ἐγκαταλείψουμε τὸ σχολεῖο στὶς διακινδύνσεις τῶν γνώμων αὐτῶν. Ἡ παιδαγωγικὴ τεχνικὴ διαθέτει σήμερα ἀρετὰ μέσα, γιὰ νὰ μπορούμε νὰ ἐργαζόμαστε μὲ σιγουριά, χάρις στὸ ἐξαιρετικὸ ἀνακαινιστικὸ μέσο ποὺ εἶναι τὰ πειραματικὰ σχολεῖα. Ἡ ἀγωγή καὶ ἡ παιδεία παραμένει ἀκόμη ἓνας ἀπὸ τοὺς λίγους τομεῖς τῆς δραστηριότητος τῶν ἀνθρώπων, ἀπ' ὅπου τὸ ἐπιστημονικὸ πνεῦμα ἀποκλείεται, ὅπου κυριαρχεῖ ἀκόμη ἡ ἰδέα πῶς ὁ παιδαγωγὸς, ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὸ πᾶν, πῶς ἡ μέθοδος, τὰ μέσα γιὰ τὴν δράση εἶναι μικροπράγματα... Τὸ εἶπα ἤδη: «Ὅτι χαρακτηρίζεῖ τὸ σχολεῖο εἶναι ἡ ἔλλειψη προσαρμογῆς του στὶς τωρινὲς ἀνάγκες καὶ στὶς μελλοντικὲς ἀπαιτήσεις, εἶναι ἡ ἀβεβαιότητα τῶν ἀποτελεσμάτων ποὺ πετυχαίνει καὶ ἡ ἀνικανότητα ν' ἀποδείξῃ τὴν ἀξία τους. Εἶναι ἡ ἀδυναμία τῶν παιδαγωγῶν νὰ μποροῦν μὲ σιγουριά καὶ μὲ δικαιολογημένη ἱκανοποίηση νὰ κρίνουν πῶς μιὰ μέθοδος εἶναι καλύτερη ἀπὸ μιὰν ἄλλη, πῶς ἓνα βοηθητικὸ βιβλίο εἶναι γοαρμένο καλύτερα ἀπὸ ἓνα ἄλλο, πῶς ἓνα Ἀναλυτικὸ πρόγραμμα εἶναι πρὸ ὀρθολογιστικὸ ἀπὸ ἓνα ἄλλο. Δὲν ὑπάρχουν παρὰ μόνον προκαταλήψεις... πρέπει ἀποφασιστικὰ νὰ τελειώνουμε μὲ τὴ σφαλερὴ καὶ ὀλέθρια ἐννοία τῆς διδακτικῆς ἐλευθερίας ποὺ ἀφήνει στὸν καθένα τὴ δυνατότητα, μέσα στὴν τάξιν του, νὰ δοκιμάζῃ ὅ,τι τοῦ ἀρέσει ὡς τὴ στιγμὴ ποὺ θὰ ἐξαφανισθῇ τὸ διληγγορ τοῦ νέου καὶ αὐτὸ χωρὶς νὰ λογαριάσῃ τὸ σεβασμὸ ποὺ ὀφείλει διὰ παιδιὰ καὶ σὲ κείνο τὸ χρυσὸ κανόνα κάθε παιδαγωγικῆς: νὰ μὴ βλάπτῃ.

Ὁ Παιδαγωγικὸς πειραματισμὸς εἶναι μιὰ εὐθὴν τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἀρχῆς, ὅχι τῶν δασκάλων. Ἡ ἐκπαίδ. Ἀρχὴ ὀφείλει ν' ἀποφασίσῃ γιὰ τὴ φρόσιν καὶ τὰ ὅρια τῶν ἐρευνῶν ποὺ πρέπει νὰ γίνονται γιὰ νὰ φτάσουμε στὸ σκοπὸ ποὺ τάξαμε. Αὐτὴ ὀφείλει νὰ καθορίσῃ τὶς συνθήκες τοῦ πειραματισμοῦ καὶ τὴν ἔκτασίν του, αὐτὴ ὀφείλει νὰ ἐξασφαλίσῃ τοὺς ἀναγκαίους

ελέγχους αυτή, τέλος, μόλις τελειώσει ή δοκιμαστική περίοδος οφείλει να κρίνει και την έκταση που πρέπει να δοθεί στις εφαρμοσμένες τεχνικές». Και για να στεφθούν με επιτυχία οι παιδαγωγικοί πειρατισμοί, φρονεί πως βασικοί όροι είναι οι εξής:

α) "Αν ή υπεύθυνη 'Εκπαιδευτική 'Αρχή πειστή για την αξία του πειρατισμού. β) "Αν βρεθούν δασκάλοι και δασκάλες που να έχουν προπαρασκευασθή τεχνικά για να τον αναλάβουν. γ) "Αν μπορούμε να υπολογίσουμε πάνω στην κατανόηση και στην υποστήριξη των γονέων. δ) "Αν εξασφαλίσουμε, για τα πειραματικά σχολεία και για όσους τα διευθύνουν ευνοϊκές συνθήκες εργασίας και μια ατμόσφαιρα συμπαθείας και εμπιστοσύνης».

Συνεπώς, μ' όλα τα παραπάνω, καταλήγουμε στο συμπέρασμα, ότι μόνον ή πειραματική μέθοδος είναι σήμερα ικανή να δώσει ουσία και περιεχόμενο στο παιδαγωγικό διδακτικό μας έργο και ν' απαλλάξει τη παιδαγωγική επιστήμη από τις προχειρότητες και τον αντιεπιστημονικό εμπειρισμό να δικαιολογήσει τον επιστημονικό της χαρακτήρα ν' ανοίξει νέους δρόμους για την ανακάλυψη των παιδαγωγικών αληθειών και να δημιουργήσει δυνατότητες περισσότερο αποδοτικής λειτουργίας των σχολείων αλλά και συνεχούς αναπροσαρμογής των στους διαρκώς μεταβαλλόμενους όρους της σύγχρονης ζωής και του αναπτυσσόμενου ανθρώπου, του παιδιού.

ΟΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΕΡΕΤΝΑΣ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ

α) 'Η παρατήρηση. Πρώτη και βασική μέθοδος στην επιστημονική πειραματική παιδαγωγική είναι ή συστηματική παρατήρηση.

Έννοούμε, όχι μια τυχαία και άπρογραμματιστή παρατήρηση, αλλά προσχεδιασμένη και συστηματική παρακολούθηση των αντιδράσεων κάθε παιδιού τις αιδόρμητες και ανεπιρέαστες εκδηλώσεις του, που γίνονται ελεύθερα και άβιαστα μέσα στο σχολικό και κοινωνικό περιβάλλον που ζή και κινείται.

Οι παρατηρήσεις που κάνει ο δάσκαλος και τα συμπεράσματα που βγάξει απ' αυτές καταγράφονται σ' ένα τετράδιο παρατηρήσεων, διακοπών ένα ολόκληρο σχολικό χρόνο, ίσως δέ και περισσότερο, και αποτελούν μαζί με τα TEST που θα γίνουν — αν γίνουν — το λεγόμενο ψυχολογικό φάσμα του παιδιού. 'Επειδή όμως τουτό κάθε άλλο, παρά εύκολο είναι να εφαρμοσθή για όλους χωριστά τους μαθητές μιάς σχολικής τάξης — για τους αποκλίνοντες απ' το κανονικό, που είναι ελάχιστοι, μπορεί να τηρηθή — νομίζω πως είναι πιο πρακτικό και εφαρμόσιμο το εξής:

Κάθε συνάδελφος να συντάσσει στο τέλος του χρόνου ένα γενικό χαρακτηρισμό του κάθε παιδιού, όπου να σημειωφεται μια άδρομερής εικόνα της σωματικής και πνευματικής του υπόστασης. 'Ο χαρακτηρισμός αυτός θα είναι ο

καθρέφτης καθενός μαθητή, άπάνω στον όποιο θα διαπιστώνη κανένας άμέσως τις όλίγες προσέχουσες ή αδύνατες ιδιότητές του. Μία ελεύθερη έκθεση, δείγμα γραφής, ελεύθερα ίχνογραφήματα, πληροφορίες απ' το σπίτι και τα αποτελέσματα από τα TEST — έφ' όσον γίνουν — είναι άρκετά νομίζουμε στοιχεία για να μās δώσουν το προφίλ της ψυχροσύνθεσης των παιδιών. Πολλές εύκαιρες άλλωστε προσφέρονται στο δάσκαλο για να μελετήσει τις παρατηρήσεις του την ψυχοφυσική κατάσταση των παιδιών, όπως ή εργασία μέσα στη τάξη, οι διαλογικές συζητήσεις, οι άσκήσεις στα διάφορα μαθήματα, οι εκδηλώσεις των μαθητών στα διαλείμματα, στις εκδρομές, στις σχολικές γιορτές κ.λ.π., δίνουν όλα αυτά τις δυνατότητες στο δάσκαλο να ανακάλυψη τις καλές ή κακές κλίσεις των παιδιών, να διαπιστώσει τελικά την προέλευσή τους και να φροντίσει για τη θεραπεία τους.

β) Το παιδολογικό και παιδαγωγικό πείραμα. Δύο είναι, καθώς ξέρουμε, οι κύριοι τομείς πάνω στους όποιους μπορεί να γίνη ή έρευνα και ο πειρατισμός: ο παιδολογικός ή ψυχολογικός και ο παιδαγωγικός. Με βάση αυτούς τους τομείς έρευνας διακρίνουμε δύο ειδών πειράματα: α) Το ψυχολογικό παιδολογικό πείραμα και β) Το παιδαγωγικό πείραμα.

Τού ψυχολογικού πειράματος έγινε και γίνεται εύρύτατη χρήση, περιγράφεται δέ αναλυτικά και με κάθε λεπτομέρεια σ' όλα σχεδόν τα ψυχολογικά συγγράμματα. Καθυστέρηση από την άποψη της εφαρμογής, αν κι έχουν γίνει τεράστιες προσπάθειες, παρουσιάζει το παιδαγωγικό πείραμα. 'Αλλά γεννιέται το ερώτημα: Τί θά έξετάζω με το ψυχολογικό πείραμα; Τρεις πλευρές, καθώς είναι φανερό, απ' το αντικείμενο που θέλουμε να θέσουμε υπό ψυχολογικό πειρατισμό:

1) Τ ή σ ω μ α τ ι κ ή. 'Εδώ γίνεται χρήση των μηχανικών μέσων μέτρησης, όπως είναι διάφορα απλά όργανα ως τις πολύπλοκες συσκευές: τού έργογράφου, τού καρδιογράφου, τού αισθησιόμετρον, σφυγμομέτρον, κυμογραφίσο κ. ά. μηχανημάτων για τον έλεγχο της οπτικής ακουστικής μνημονικής ικανότητας κτλ.

2) Τ ή ψ υ χ ι κ ή. Έννοούμε τη βούληση και τα συναισθήματα. Για την εξέταση της πλευράς αυτής χρησιμοποιούμε τις προβολικές μεθόδους. Δί μέθοδοι της προβολής είναι από τα σπουδαιότερα επιτεύγματα της νέας ψυχολογίας, αλλά θεωρούνται δύσκολες κατά την εφαρμογή. (Προβολή είναι το ψυχολογικό φαινόμενο, κατά το όποιο αποδίδουμε σε άλλους ιδιότητες, ή έξωτερικεύουμε τα δικές μας ιδιότητες, ή έξωτερικεύουμε τα δικά μας στα αντικείμενα που μās περιβάλλουν. Οι προβολικές μέθοδοι εύκολύνουν το έργο να προβάλει τις ψυχικές καταστάσεις του, προβλήματα, συμπλέγματα, άπεναντι στο όλικό που του παρέχουν. Καλείται να εισηγή τι παριστάνουν διάφορες σκηνές που περιέχουν δέκα πίνακες, οι όποιοι έξοικονίζονται άμορφα και παράξενα σχέδια, καμωμένα από κηλίδες μελάνης, ώστε να μπορούμε να κάνουμε τη διά-

γνωση του χαρακτήρα και της προσωπικότητας του παιδιού.

3) 'Ο FREUD για να διαγνώσει τον χαρακτήρα και την προσωπικότητα του ανθρώπου, χρησιμοποιεί στην έρευνά του τον ελεύθερο συνειρμό και τα όνειρα.

Έκτός από τις προβολικές μεθόδους που έρευνούν την προσωπικότητα και τον χαρακτήρα κάθε άτομου, έκτελούμε και ποικίλα άλλα κριτήρια: TESTS συναισθημάτων δικαιοσύνης, ήθικότητας, συνηθειών, φόβου, όργης, ζήλειας κ.ά. που υπάρχουν σε άφθονία στα διάφορα ψυχολογικά συγγράμματα.

3) Τ ή ν π ν ε υ μ α τ ι κ ή. Είναι ή μόνη ψυχολογική πλευρά που μπορεί να μετρηθή με άκρίβεια και αντικειμενικότητα και για την όποια έχουν επινοηθή και εφαρμόζονται πολλά και ποικίλα είδη κριτηρίων. Για τη διάγνωση π.χ. της γενικής νοημοσύνης ένεργοούνται TESTS εύφνης, από τα όποια έξάγεται ο μέσος όρος Νοημοσύνης (M.O.N.). Συνηθισμένη και διαδομένη εύρύτατα είναι ή κλίμακα εύφνης BINET — SIMON, που είναι εύκολοχρηστη και απλή και μπορεί να χρησιμοποιείται απ' όλους τους εκπαιδευτικούς.

Παρόμοια είναι και τα TESTS μνήμης (έντύπωση και διατήρηση της όλης), τα TESTS συγκέντρωσης της προσοχής, τα TESTS φαντασίας, της αντίληψης χρόνου και χώρου κλπ.

Τί θά έξετάζω με το παιδολογικό πείραμα; Τρεις πλευρές, καθώς είναι φανερό, απ' το αντικείμενο που θέλουμε να θέσουμε υπό ψυχολογικό πειρατισμό:

Α'. 'Α π ό ψ ο ψ η ά γ ω γ ή ς. 1) Κατά τις αρχές κάθε σχολικού έτους, έρευνούμε την πνευματική κατάσταση των παιδιών που θα έγγραφοι στην Α' τάξη, ώστε και να διαπιστώσουμε ότι αυτά συγκεντρώνουν τις απαραίτητες ιδιότητες παιδιού 6 έτών, αλλά και να καταλάβουμε, ποιά υπερέχουν και ποιά ύστερούν, για να τηρήσουμε την κατάλληλη ύπεναντί τους παιδαγωγική συμπεριφορά μας. 2) Θέτουμε υπό έρευνα και πειρατισμό τα εφαρμοζόμενα έπάνω στη σχολική πράξη διάφορα παιδονομικά μέσα όπως: α) Ποιά είναι ή επίδραση της έπιδοκιμασίας ή της αποδοκιμασίας σχετικά με την άγωγή και τη μάθηση. β) 'Η άμοιβή ή ή τιμωρία έχει θετικότερα σχολικά αποτελέσματα. γ) Προέπει να ένισχυεται ή άμλλα και ή συνεργασία μεταξόν των μαθητών και πώς. δ) Με ποίους τρόπους και μέσα θα πρέπει να αναπτύξουμε την εύκαιρία του παιδικού πνεύματος έτσι, ώστε να υποβοηθήσουμε στην άυτενεργό μάθηση και στην εύχερρέστερη από τα παιδιά λύση των προβλημάτων τους; ε) Οι έργασίες «στο σπίτι» ή οι έργασίες της σιωπής άπασχολήσεως, των μαθητών στο σχολείο είναι άποδοτικότερες; στ) Ποιά είναι ή σχέση της διαγωγής των μαθητών και της σχολικής των έπίδοσης άναφορικά προς την κοινωνικοοικονομική κατάσταση της οικογενείας των κλπ.

Β'. 'Α π ό δ ι δ α κ τ ι κ ή ά π ο ψ η.

1) Πειραματιζόμαστε για ν' άποδείξουμε, ποιά από τις δύο μεθόδους της άπομνημόνευσης ποιήματος είναι πιο άποτελεσματική, ή συνολική ή ή τμηματική; 2) Σε δύο ίσοδύναμες ομάδες μαθητών, δίδάσσουμε με δύο διαφορετικές μεθόδους: π.χ. Στην πρώτη ομάδα με 'Ενιαία διδασκαλία και στη δεύτερη κατά χωριστά μαθήματα ή στην μία ομάδα με 'Ολική μέθοδο πρώτης γραφής και άνάγνωση και στην άλλη με 'Αναλυτικοσυνθετική. Κατόπιν μετρούμε και συγκρίνουμε τα άποτελέσματα για ν' άποφανθούμε περί της αξίας της νέας μεθόδου.

Ο ί Σ χ ο λ ι κ ο ί Β α θ μ ο ί κ α ι ο ί έ ξ ε τ ά σ ε ι ς τ ω ν μ α θ η τ ω ν. Δέν είναι παραδεκτό σήμερα να μετρούμε με τους βαθμούς μας την ποσότητα μόνον των γνώσεων και τη δύναμη της μηχανικής μνήμης. Αντίθετα, τότε θα άποχτούσαν παιδαγωγική αξία οι σχολικοί βαθμοί, αν μετρούσαν τη διαύγεια του παιδικού μυαλού και τη λίγη κρίση που έχει, αν υπολόγιζαν το ποιοτικό στοιχείο της γνώσης και τις δημιουργικές ικανότητες των μαθητών. «Σε ένα σχολείο «επ' μέτρο», λέει ο DOTTENS, ή αξιολόγηση του άποτελέσματος της σχολικής εργασίας και ή κατάταξη των μαθητών με το συνηθισμένο σύστημα βαθμολογίας, είναι άπαράδεκτο. Μας χρειάζεται μια ποιοτική αξιολόγηση κι όχι ποσοτική κατάταξη με άριθμούς. Να γιατί ο νέος τρόπος αξιολόγησης εφαρμόστηκε σ' όλα τα σχολεία του καντιονιού μας».

Στο σχολείο του MAIL, ο άριθμός δηλ. ο βαθμός δέν έχει καμιά αξία, γιατί το κάθε παιδί συγκρίνεται με τον έαυτό του και όχι με τους συμμαθητές του. 'Ετσι το σχολείο αυτό πριν από 25 χρόνια άντικατέστησε την άριθμητική ποσοτική κλίμακα με την ποιοτική: αντί για βαθμούς ο δάσκαλος διατυπώνει τις έξις εκφράσεις: Πολύ καλός, καλός, άρκετά καλός, έπαρκής, άνεπαρκής, κακός, άνίκανος.

Οι έξετάσεις — το δεύτερο μέσο έκτίμησης της σχολικής προόδου — εκφράζονται πολύ σπάνια την πραγματική αξία των μαθητών, γιατί τους υποχρεώνουν ν' άναπαράγουν τη σκέψη των άλλων κι όχι ν' άκονίσουν τη δική τους. Έίτε προφορική, είτε γραπτή είναι ή έξεταση, πάντοτε έξαρτάται από τον παράγοντα της τύχης. Προέπει να σου τύχει το θέμα ή το πρόβλημα που ξέρεις, το όποιο άποστήθισες, ώστε να γράψεις «καλά» στις έξετάσεις και στους διαγωνισμούς που σου βάζουν.

Δέν λαμβάνουν δηλαδή υπ' όψη, οι έξετάσεις του γνωστού τύπου, την πραγματική έπίδοση του μαθητή στις ιδέες και στο πνεύμα της διδασκόμενης όλης, την έπιμέλεια και τη φρόνηση που παρουσίασε καθ' όλον το σχολικό έτος. 'Εξετάζεται λοιπόν σ' αυτές, ή στιγμιαία μόνον έπιτυχία, που μόνο κατά σύμπτωση μπορεί να παρουσιάσει ο μαθητής στο «γραπτό των έξετάσεων» και ή όποια «έπιτυχία», τις πιο πολλές φορές, περιέχει το «πνέμμα, την πονηριά και την καλατσώσση» των άντιγραφών μαθητών.

«Τα παιδαγωγικά επακόλουθα του μοιραίου

ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗΣ ΤΟΥ ΧΑΡΑΚΤΗΡΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Υπό ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΜΙΧΑΛΗ

Η παιδαγωγική Έπιστήμη παραδέχεται ότι στην εξέλιξη του ατόμου και στη διάπλαση της ψυχικής του καταστάσεως δύο κυρίως παράγοντες παίζουν σημαντικό ρυθμιστικό ρόλο. Η κληρονομικότητα και το περιβάλλον.

Κληρονομικότητα. Έννοούμε το σύνολο των πνευματικών ιδιοτήτων που κληρονομεί ο άνθρωπος πρώτα από τους γεννήτορές του και από τους μακρυνότερους προγόνους κατά δεύτερο λόγο.

Είναι οι καταβολές, όπως λέμε, των ψυχικών μας δυνάμεων, που δεν μεταδίδονται αμετάβλητες, αλλά με χίλιες δυο παραλλαγές σε έκτασι και σε δυναμισμό.

Με τον όρο περιβάλλον εννοούμε ό,τι έμψυχο και άψυχο έρχεται σε επαφή και σε σχέση με τη φυσική και την ψυχική ζωή του ανθρώπου. Ήτοι: Φυτά και ζώα, κλιματολογικές συνθήκες, προϊόντα, όρεινά ή παράλια έδαφος, έπαγγελμα γονέων, σύνθεσις της οικογενείας, οικονομική, κοινωνική και πνευματική στάση της οικογενείας, παραδόσεις, ήθη έθιμα και πνευματικό και θιστικό επίπεδο του Έθνους, ή γειτονιά, το σχολείο, ή Έκκλησία, το πολιτεύμα, οι έπιστήμες, οι τέχνες, εμπόριο και διομηχανία και το έπικρατούν κοινωνικό καθεστώς, νόμοι, τεχνικά μέσα. Όλα αυτά αποτελούν το στενό και το πλατύτερο περιβάλλον μέσα στο όποιο γεννιέται και μεγαλώνει το παιδί και από το όποιο δέχεται έπιδράσεις ισχυρές ή ανίσχυρες, με τρόπο ανεπαίσθητο, μυστηριώδη και αναπόφευκτο.

Και ως πρὸν μὲν τὸ διαμορφωτικὸ ρόλο τῶν δύο αὐτῶν παραγόντων, οὐδεμία ἀμφιβολία.

αὐτοῦ συστήματος, λέει ὁ J. PIOBETTA εἶναι πολὺ βαρεῖα. Δὲν εἶναι μόνον σφαλὲρὸ τὸ σύστημα τῶν ἐξετάσεων ἀπ' τὴν ἀποψη τῶν γνώσεων, ἔχει ἐπιδιώκει νὰ ἐξακριβώσῃ στὸ παιδί, ἀλλὰ καὶ θλιβερὸ. τόσον στὴν ἀρμονικὴ ἐξέλιξί τῆς νοημοσύνης του, ὅσο καὶ στὴν ψυχικὴ του ὑγεία. Γιατὶ ἡ ἀγωγή πρέπει νὰ ἔχη σὰν ἀντικείμενο, ὅχι νὰ μάθῃ στὸ παιδί κάθε τι ποὺ μπορεῖ νὰ μάθῃ, ἀλλὰ νὰ τοῦ διδάξῃ νὰ μάθῃ ὅ,τι αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκη νὰ μάθῃ.

Τὸ σχολεῖο τοῦ MAIL, ὡπως καὶ ἄλλα ξένα σχολεῖα, ἔχει ἀπὸ καιρὸ καταρτίσει τοὺς συνθηκαξιστῶντας τα μὲ πιδ ἀντικειμενικὰ καὶ ἀθισμένους διαγωνισμοὺς καὶ τις ἐξετάσεις, ἀνκριβὴ μέσα μέτρησής, τὰ ὅποια εἶναι τὰ TESTS TESTS, γνώσεων καὶ μάθησης κλπ., ποὺ χρησιμοποιοῦνται καὶ στὶς εἰσαγωγικὲς ἐξετάσεις τῶν ὑποψηφίων σὲ ἀνώτερα σχολεῖα. Συνδυασμὸς TESTS καὶ παρατήρησης εἶναι ὁ πιδ ἰδανικὸς τρόπος κρίσης καὶ ἐξέτασης τῶν μαθητῶν.

(Συνεχίζεται)

ΑΘΑΝ. ΜΑΚΡΗΣ

Κεῖνο ὅμως ποὺ δὲν κατῶρθωσε κι' οὕτε θὰ κατῶρθοῦσε ἡ Έπιστήμη νὰ καθορίσει ἀκριδῶς εἶναι ὁ βαθμὸς τῆς συμμετοχῆς καὶ ἡ ἔκτασι τῆς συμβολῆς τοῦ καθενὸς στὸ χαρακτήρα τοῦ παιδιοῦ.

Η δυσκολία βρίσκεται στὸ νὰ καθορισθῇ ποιοὶ παράγοντες εἶναι ἰσχυρότεροι, ἡ κληρονομικότητα ἢ τὸ περιβάλλον καὶ κατὰ πόσον; Καὶ τοῦτο διότι ἡ πείρα ἀποδείχνει ὅτι στὸ Α ἄτομο φαίνεται νὰ προεξέχει ὁ ρόλος τοῦ ἐνὸς παράγοντος καὶ στὸ Β ὁ ρόλος τοῦ ἄλλου. Έχομε παιδιὰ χωρὶς καμμιά ὁμοιότητα μὲ τοὺς γονεῖς, ἐνῶ ἄλλα εἶναι πιστὰ ἀντίγραφα τοῦς.

Στὰ πρῶτα ἐφαρμόζεται τὸ λαϊκὸ γνωμικόν: «Κατὸ μᾶνα καὶ πατέρα, κατὰ γυιὸς καὶ θυγατέρα», ἐνῶ στὰ δευτέρω λέμε: «Δὲν πήρε τίποτα ἀπὸ τὸν πατέρα του».

Πῶς ἐξηγεῖται τὸ φαινόμενον;

Επεμβαίνει καὶ τρίτος παράγοντας, ρυθμιστικὸς καὶ ἰσχυρὸς ἐπίσης. Η ἀντίδρασις τοῦ ατόμου. Πιστεύουμε δηλ. σήμερα ὅτι τὸ ἄτομο δὲν δέχεται οὕτε τις καταβολές ἀπὸ τοὺς γονεῖς του οὕτε τις ἐπιδράσεις τοῦ ἐμψύχου καὶ ἀψύχου περιβάλλοντος παθητικὰ, ἀνεξέλεγκτα, ἀλλὰ ἔχει ἐφοδιασθῇ μὲ τὸ δικαίωμα καὶ μὲ τὴ δύναμι νὰ ἀντιδρᾷ καὶ νὰ συμμετέχει κατὰ ἀγνώστους σὲ μᾶς τρόπους στὰ ἐξωτερικὰ ἐρεθίσματα, νὰ τὰ διαμορφώνει καὶ νὰ τὰ ἐκδηλώνει μὲ ἀτομικὲς, ἰδιαιτέρως μορφές.

Απὸ τὸ βαθμὸ καὶ τὴ δύναμι τῆς ἀντιδράσεως ἐξαρτᾶται πρῶτα ἡ ἐμφάνισι, κατόπιν ἡ ἐξωτερικέυσι καὶ τέλος ἡ σταθεροποίησι τῶν ψυχικῶν δυνάμεων.

Γι' αὐτὸ ὁ ἱδρυτὴς τῆς ἀτομικῆς ψυχολογίας ADLER λέγει ἐπιγραμματικὰ: «Δὲν ἔχει σημασία τὸ τί κληρονομήσαμε, ἀλλὰ τὸ πῶς χρησιμοποίησαμε ἐκεῖνο ποὺ κληρονομήσαμε».

Η διάπλασι τοῦ χαρακτήρα γίνεται στὰ πέντε πρῶτα ἔτη τῆς ζωῆς τοῦ ατόμου. Η παλιά ψυχολογικὴ θεωρία ὑποστήριξε τὸν κληρονομικὸ ντετερμινισμό. Χαρτοπαίχτης, πότης καὶ τοξικομανὴς ὁ πατέρας τέτοιο θὰ γινόταν καὶ τὸ παιδί.

-Κι' ἡ νεώτερη ψυχολογικὴ ἀντίληψι παραδέχεται ὅτι στὰ παιδιὰ αὐτὰ θὰ ὑπάρχουν διαθέσεις καὶ κλίσεις γιὰ τέτοια ἐλαττώματα. Ἀλλὰ ἂν τὰ παιδιὰ αὐτὰ ζήσουν σὲ ἄλλο ἠθικὸ περιβάλλον, μακριὰ ἀπὸ αὐτὸν τὸν πατέρα καὶ λάβουν ἄλλη ἀγωγή θὰ γίνουν ἄλλοι ἄνθρωποι, χωρὶς τὸ παραμικρὸ πατρικὸ ἐλάττωμα.

Κάθε ἄτομο γεννιέται μὲ τὴν ἀτομικὴ του ψυχωσωματικὴ φυσιογνωμία. Στὴ φυσιογνωμία αὕτη παίζουν τὸ ρόλο τοὺς ἐκτὸς τῶν ἄλλων ἡ κατὰστασι τῶν διαφορῶν ἀδένων, ἡ κατὰστασι τῆς ὑγείας του, καὶ ἄλλοι ἄγνωστοι καὶ

ἀστάθμητοι παράγοντες, ἀλλὰ ὁ παράγων τῆς ἀγωγῆς τοῦ περιβάλλοντος ἐξασκεῖ μιὰ ἀκαταγώνιστη ἐπίδρασι.

Η ἐπίδρασι αὕτη ἐξασκεῖται σ' ὅλα τὰ στάδια τῆς ζωῆς τοῦ ατόμου, ἀλλὰ στὸ μικρὸ παιδί εἶναι ἰσχυρότερη γιατί ἡ διανοητικὴ του δύναμι, ἡ κρίσι του καὶ ἡ ἀντιδραστικὴ του ἰκανότητα εἶναι ἀκόμη ὑποανάπτυκτες, ἐνῶ ὁ ἡλικιωμένος ἄνθρωπος εἶναι ἰκανὸς μὲ τὴν κρίσι τοῦ διαθέτει νὰ πάρει μιὰ θέσι, νὰ ἐλέγξει, νὰ διώξει τις ἐπιζημίες καὶ νὰ ἀφομοιώσει τις ὠφέλιμες ἐπιδράσεις. Ὁ μικρὸς εἶναι κρεσπασμένος ἀπὸ τὰ χεῖλη τῶν μεγάλων, περισσότερος τῶν προσώπων τοῦ ἀμέσου τοῦ περιβάλλοντος δηλ. τῆς οικογενείας του, τῶν γειτόνων καὶ τοῦ σχολείου. Δέχεται ὅ,τι βλέπει καὶ ὅ,τι ἀκούει γιατί τὸ νομίζει ὀρθὸ καὶ τέλειο. «Τὸ εἶπε ἡ μαμά. Τὸ εἶπε ὁ κύριος».

Απὸ τὶς πρῶτες στιγμὲς τῆς γεννήσεώς του τὰ πρῶτα γεγονότα θὰ τὸ ἐπηρεάζουν. Ἀν τὰ ρουχαλάκια του εἶναι καθαρὰ καὶ ζεστὰ, ἂν ἔχει ἐλευθερία κινήσεων, ἂν πάνω ἀπὸ τὴν κόυνια του γέρνει γελαστὸ πρόσωπο θὰ σχηματίσει τὴν ἐντύπωσι ὅτι ἡ ζωὴ εἶναι ὠραία. Ἀντίθετα, ἂν αἰσθάνεται ψυχρὰ ρούχα, ἂν τὰ πόδια του εἶναι σφιχτοδεμένα μὲ τις λωρίδες, ἂν στὸ κλάμα του δὲν βρίσκει ἀπάντησι καὶ παρηγοριά, ἂν τοῦ μιλᾷ ἀπότομα καὶ νευρικὰ θὰ ἀποτυπώσῃ τὴν ἐντύπωσι ὅτι ἡ ζωὴ εἶναι σκληρὴ καὶ ἄχαρη.

Ἀν στὸ βρεφοκομεῖο πολλὲς βρεφοκόμες ἀσχολοῦνται μὲ τὸ νήπιο κατὰ σειρά, ἴσως θὰ ἀποκτήσει τὴν πείρα ὅτι ἡ ἀνθρώπινη ἀφοσίωσι εἶναι κάτι τὸ πρόσκαιρο καὶ τὸ ἀσταθὲς καὶ ὅτι συνεπῶς εἶναι ἀνώφελο νὰ μένει κανεὶς ἀφοσιωμένος στὸ ἴδιο πρόσωπο γιὰ πάντα.

Διαμορφώνεται τὸ αἶσθημα τῆς ἐλλείψεως ἀσφαλείας καὶ ἐπομένως τῶν πολλῶν ἀπαιτήσεων γιὰ ἀσφάλιστρα. Οἱ πρῶτες κατευθύνσεις, οἱ πρῶτοι προσανατολισμοὶ τοῦ χαρακτήρος ἀρχίζουν νὰ παίρνουν μορφή. Ὄταν ἡ μαμά ὑποχρεῖται πάντα καὶ ἰκανοποιεῖ ὅλες του τις ἐπιθυμίες, ὅταν τὸ ἀκούσει νὰ κλάμει λίγο ἡ κάμει μιὰ κίνησι ἢ χτυπήσει τὸ πόδι του στὸ πάτωμα τότε τὸ νήπιο θριαμβεῖ. Νίκησε. Ἐγινε ὁ τύραννος μὲ τὸ φόβητρο τῆς ἀπειλῆς. Αὐτὸ αὔριο θὰ θελήσει νὰ κυριαρχήσει στὸν κόσμον, θὰ ἀξιώνει νὰ ἰκανοποιεῖ ὅλες του τις ἀπαιτήσεις καὶ τις ἰδιοτροπίες.

Έχομε ἕναν ἐγωῖστη ἐν τῷ γίνεσθαι.

Ἀν ὅμως δὲν τοῦ ἰκανοποιηθοῦν τὰ γούστα θὰ προσαρμολογήθῃ ἡ παρηγορητικὴ ἀπὸ τις υπερβολικὲς του ἀπαιτήσεις, ἀρκεῖ φυσικὰ, νὰ μὴν τοῦ λείπει καὶ νὰ τὸ ἐνοχλεῖ τίποτε.

Θὰ συμπεράνει ὅτι οἱ ἀπειλές του δὲν περνᾷ καὶ θὰ γίνῃ ἕνα ὑπάκουο, πειθαρχικὸ καὶ καλὰ προσαρμοσμένο στὴν κοινωνικὴ ζωὴ ἄτομο.

Τὸ κλίμα τοῦ οικογενειακοῦ περιβάλλοντος ὅπου περνᾷ τὰ πρῶτα παιδικὰ χρόνια καθορίζουν κατὰ μεγάλο μέρος τὴ ζωὴ τοῦ ἐνήλικος. Εἶναι δύσκολο ὅμως νὰ καθορισθῇ ὁ μνηχανισμὸς αὕτης τῆς ἐπιδράσεως.

Ἀς ἔχομε πάντα ὑπ' ὄψι μας ὅτι μέσα στὴν οικογένεια δὲν ἔχουν βαρύτητα τὰ λόγια ἀλλὰ τὰ ἔργα. Ὅχι τὰ παχιά λόγια, ἡ τετριμμένη ἠθικολογία, ἡ σχολαστικὴ καθηκοντολογία, οἱ ὠραίες συστάσεις καὶ παροτρύνσεις τῶν γονέων θὰ διαπλάσουν τὴν παιδικὴ ψυχὴ, ἀλλὰ ἡ ἀτμόσφαιρα ποὺ βασιλεύει στὸ σπίτι οἱ ἀρχές καὶ τὰ συναισθήματα ποὺ ἐμψυχώνουν τὴν διαγωγή τῶν γονέων καὶ διεγείρουν στὸ παιδί ἡ συμπαθητικὲς ἢ ἐχθρικὲς διαθέσεις καὶ ἀντιδράσεις.

Στὴν διάπλασι τοῦ ψυχικοῦ κόσμου τοῦ ἀνθρώπου ὑπηρετρεται καὶ ἄλλος παράγων σπουδαῖος.

Εἶναι τὸ σύνολο τῶν γενικῶν ἰδεῶν καὶ ἀντιλήψεων ποὺ ἐπικρατοῦν στὴν κοινωνία.

Ἀλλῃ ψυχικὴ διαμόρφωσι λάβαινε ὁ νέος στὴν ἐποχὴ τοῦ Χρυσοῦ Αἰῶνα, ἄλλῃ στὴν Πολιτεία τῆς Σπάρτης, ἄλλῃ στὴ Ρωμαϊκὴ ἐποχῇ, ἄλλῃ στὸ Μεσαίωνα καὶ ἄλλῃ στὴν ἐποχὴ τοῦ Φεουδαρχισμοῦ. Κάθε ἐποχὴ εἶχε τοὺς ἰδιαιτέρους τῆς θεσμούς, τὴν δικὴ τῆς πνευματικὴ καὶ πολιτιστικὴ φυσιογνωμία. Οἱ θεσμοὶ μιᾶς ἐποχῆς φαίνονται ἀπαρακαίωμένοι καὶ ἐσφαλμένοι συγκρινόμενοι μὲ τοὺς θεσμοὺς ἄλλης νεώτερης ἐποχῆς.

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι κατὰ μεγάλο μέρος προϊόν καὶ δημιουργημα τῶν ἰδεῶν τῆς ἐποχῆς του. Π.χ. ἡ ψυχικὴ κατὰστασι τῆς γυναικὸς στὴ Ρωμαϊκὴ ἐποχὴ ἦτο διαφορετικὴ ἀπὸ τὴ σημερινή. Ἀλλὰ καὶ σήμερα δὲν ἀπέκτησε πλήρη ἰσότητα δικαιωμάτων μὲ τὸν ἄνδρα. Μέσα στὸ ἀνδρόγυνον θεωρεῖται κατώτερη. Στὰ ἐργαστᾶσια πληρώνεται λιγώτερο, δὲν θεωρεῖται ἰκανὴ γιὰ ὅλα τὰ ἐπαγγέλματα.

Πολλὰ ἐλαττώματα τοῦ γυναικείου χαρακτήρα ἀποδίδονται στὸ ὅτι ἡ θέσι τῆς γυναικὸς στὴ ζωὴ ἦτο κατώτερη ἀπὸ τὴ θέσι τοῦ ἀνδρός. Ἀκόμη καὶ στὶς μεγαλοπόλεις μας σήμερα τὸ ὅτι ἀνήκει κάποιος σὲ μιὰ κοινωνικὴ τάξι «κατώτερη» (κατώτερη λέμε συνήθως τὴ φτωχότερη) δημιουργεῖ στὴν ψυχὴ του αἶσθημα ταπεινώσεως καὶ δειλίας ἢ ἂν ἀνήκει σὲ «ἀνώτερη» (πλουσιώτερη!) αἶσθημα ψευτοὑπερηφανίας, περιφρονησεως, τυραννικότητος καὶ ματαιοδοξίας. Ἀλλῃ ἡ ἀντίληψι περὶ ἐργάτου στὴν Ἀμερικὴ καὶ ἄλλῃ σὲ μιὰ καθυστερημένη χώρα.

Ὁ Ἀμερικανὸς ἐργάτης αἰσθάνεται ἀπηλλαγμένος ἀπὸ τὸ συναισθημα κατωτερότητος ἐναντι τοῦ ἐργοδότη του. Ἐχει τὸ αἶσθημα τῆς ἀσφαλείας γιὰ τὰ γερᾶματά του, γιὰ τὸν ἐπίουσιον, γιὰ τὰ παιδιὰ του. Κοιμάται ἡσυχος.

Ὁ ἐργάτης μιᾶς ὑποανάπτυκτης χώρας ζεῖ μὲ τὸ καριοχτύπι τῆς ἀνεργίας. Καὶ τὸ αἶσθημα αὐτό, ἡ συνεχὴς ἀγωνία γιὰ τὸ αὔριον τὸν κάνει δυστυχὴ καὶ τοῦ γίνετα ὁ πιδ ἐπικίνδυνος σύμβουλος στὴ διαμόρφωσι τοῦ συγκροτήματος τῶν πεποιθήσεών του.

Αὕτη ἡ ἐπίδρασι τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος ἐξασκεῖται ἀσυνείδητα, ἀνεπαίσθητα, ἀοράτως καὶ μυστηριωδῶς. Πάντως ἐξασκεῖται.

Εἴπαμε στὴν ἀρχὴ τοῦ κεφαλαίου αὐτοῦ ὅτι

καί τρίτος παράγοντας έξασκεί άποφασιστική έπίδρασι στή διάπλασι τής ανθρώπινης προσωπικότητας. Είναι ή συνειδητή στάσι, έποικοδομητική έναντι τών δύο πρώτων: Κληρονομικότητος καί περιβάλλοντος.

Αυτή ή στάσι είναι φανερή ιδίως μετά τήν πρώτη παιδική ήλικία.

Ο γάλλος ψυχολόγος P. DUFOYER διηγείται: Ένα άγοράκι 8 έτών είχε δεχθή βαριές έπιπλήξεις από τούς γονείς του για μία ιδιοτροπία του. Όταν τελείωσε ο Φιλιππικός του έίπαν να πάει να κοιμηθί ώς τιμωρία. Τό παιδί, συντετριμμένο καί περίλυπο έγκατέλειψε τό οικογενειακό τραπέζι καί σταμάτησε για λίγες στιγμές στό κεφαλόσκαλο. Από εκεί άκουε τά ξεκαρδιστικά γέλια τών γονέων που γελούσαν με τήν άπλοϊκότητα καί τήν άφέλεια τού παιδιού.

Τόσο τό τρόμαξε αυτό ώστε άποφάσισε να μην δείξει πιά καμιά άπολύτως καλωσύνη στους γονείς του, αλλά να μείνει για πάντα κλεισμένο στόν έαυτό του. Κι' έκράτησε τό λόγο του.

Εδώ έχομε άπόφασι που πάρθηκε έν πλήρει συνειδήσει. Από ένα έντυπωσιακό έπεισόδιο τό παιδί υίοθετεί μία στάσι, άρα ή ψυχή του έπαθε κάποια διαμόρφωσι, στήν όποία βοήθησε τό φιλότιμο, ή προσβληθείσα παιδική εύαισθησία.

Όταν ή μητέρα του τό μαλώνει να άποφεύγει μερικούς κινδύνους, τή φωτιά, τά βελόνια, τά μαχαίρια, τό παιδί σχηματίζει έντυπώσεις καί κρίσεις περί τού κακού καί τού καλού, τού έπιτρεπομένου καί τού φευκτού.

Στό τέλος κάθε στάσι που έπαναλαμβάνεται πολλές φορές γίνεται συνήθεια πολύ ή λίγο άσυνείδητη. Άρα έχομε κι' εδώ διάπλασι χαρακτήρος κατόπιν ύποδείξεων τού περιβάλλοντος με συμμετοχή τού Έγώ, έποικοδομητική ή όχι, σύμφωνη ή άρνητική.

Μία κοπελλίτσα 7 έτών τή ρώτησαν οι γονείς της τί θα γίνει όταν μεγαλώσει. Όλοι γέλασαν με τά σχέδιά της καί τήν κορόιδευσαν. Τό κορίτσι πειροχτήκε πολύ καί άποφάσισε

να μην έμπιστεύεται τίποτε πιά στους γονείς της, αλλά να κρύβει τις έσωτερικές της σκέψεις καί τά αισθήματά της.

Σήμερα που είναι είκοσι έτών παρουσιάζει όμοια χαρακτηριστικά.

Τί βλέπομε εδώ; Η έρώτησι τών γονέων λογική. Η άπάντησι τού κοριτσιού σύμφωνα με ό,τι πίστευε καί ό,τι αισθανόταν.

Η άγνοια όμως τής παιδικής ψυχής εκ μέρους τών γονέων προκάλεσαν τά εϊρωνικά γέλια, τά γέλια προκάλεσαν μία έπιζήμια αντίδρασι τού κοριτσιού με άποτέλεσμα να διαπασθί μία ψυχή με έλλειψι έμπιστοσύνης.

Άλλα παιδιά έχουν κληρονομικότητα αίσίοδοξη. Σε άλλα βλέπομε τόν παράγοντα τού περιβάλλοντος να δίνει τόν τόνο στόν προσανατολισμό τού χαρακτήρος. Άλλα γεννιώνται παραφορτωμένα με νευρωτικά συμπτώματα, άντρεφόνται από γονείς νευρασθενείς που με τή διαγωγή τους τραυματίζουν κάθε τόσο τό παιδί τους.

Άλλα παιδιά, πιο εύτυχισμένα, γνώρισαν περιβάλλον πιο άνώτερο διανοητικά καί μεγαλύτερον σχεδόν χωρίς ψυχικές διαταραχές στό πρώτα τους χρόνια. Άλλά λίγοι είναι χωρίς κάποιο σύμπλεγμα θλαβερό, πρό παντός στις σημερινές μας μεταπολεμικές κοινωνίες.

Ός συμπέρασμα από όσα είπαμε για τούς παράγοντες τής Άγωγής θα μπορούσε να βγει τούτο: Οι γονείς πρέπει να έχουν τήν καλύτερη φυσική καί διανοητική υγεία, να είναι άπηλλαγμένοι από όλα τά ύποσυνείδητα συμπτώματα, ν' άποφεύγουν να δημιουργούν τέτοια συμπτώματα στό παιδί με άμυχολόγητες ενέργειες, να είναι έφοδιασμένοι με όρθές καί ξεκαθαρισμένες αντίληψεις περί μορφώσεως πρός τις όποιες να προσπαθούν να συμμορφώνονται.

Αυτό πετυχαίνεται με συνεχή προσπάθεια για άυτοπειθαρχία καί με θέλησι.

K. ΜΙΧΑΛΗΣ

Άπ' τό άνέκδοτο έργο μου: «Στά βάθη τής παιδικής ψυχής».

ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ

Υπό κ. ΘΕΟΔ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗ, τ. Δ)του Παιδαγ. Άκαδημίας

Βασική προϋπόθεσις για τήν τόνωσι τού θεσμού τών «Συλλόγων Γονέων» είναι ή πεποίθησις — τό αξίωμα τό μαθηματικό αν θέλετε — ότι ή συνεργασία Σχολείου καί Οικογένειας είναι άπαραίτητη για τήν όρθή μόρφωσι τών παιδιών μας.

Η σωστή αυτή ιδέα θα πρέπει μάλιστα να συμπληρωθί με μίαν άλλη σκέψι: «άλλοίμονο στήν κοινωνία εκείνη που με σταυρωμένα χέρια περιμένει θαύματα από τήν Παιδεία».

Πιστεύομε βαθειά, ότι για να πραγματοποιηθί ή κατάλληλη καί γερή μόρφωσις τών παιδιών μας χρειάζεται ή είλικρινής καί διαρκής συμπαράστασις τού Σχολείου από μέρος τών διαφόρων παραγόντων ή δυνάμεων, που άποτελούν ένα έθνος, ένα λαό, μία κοινωνία.

Οι δυνάμεις αυτές είναι ή Οικογένεια, ή Κοινότης (ή μικρή δηλ. κοινωνία), ή Έκκλησία, ή Πολιτική Ζωή, ή Οικονομική, ή Καλλιτεχνική Ζωή, ή Έπιστημονική καί ή Άθλητική Ζωή, τά Έθνικά Ιδεώδη ενός λαού, οι γερές από τις παραδόσεις του (ήθη καί έθιμα καί ιστορία), ό όρθος τρόπος τής ψυχαγωγίας τού ανθρώπου, κλπ., χωρίς βέβαια να λησιμονούμε τις φροντίδες καί τά μέτρα που λαμβάνονται για τήν πρόβλεψι, προφύλαξι καί προστασία τής υγείας (τής σωματικής καί ψυχικής) τού παιδιού καί τού κάθε πολίτη.

Μία χώρα τότε μονάχα μπορεί να προκύψι, όταν οι διάφορες αυτές εκδηλώσεις τής εθνικής καί κοινωνικής ζωής συμβαδίζουν, συντονίζονται καί έναρμονίζονται. Άλλιώς ή μία θα έξουδετερώνη, άκομη μπορεί καί να καταστρέφη, τό τί κτίζει ή άλλη. «Η ίσχυς έν τή Ένώσει» λοιπόν!

Γι' αυτό τό λόγο τά σημερινά κράτη λέγονται «κράτη - πολιτισμού», «κράτη - δικαίου», δεν περιορίζονται μονάχα στό να διατηρούν τήν τάξι καί τήν ασφάλεια τής χώρας, όπως γενόταν προητέρως. Ο σκοπός τους έχει ευρυνθί καί έγιναν οι άνώτεροι συντονιστές που, δίνουν τις θεμελιώδεις κατευθυντήριες γραμμές με βάση τήν προώθησι τής τοπικής άποκεντρώσεως καί συστηματικής αυτοδιοικήσεως — βάσεις οι όποιες για μας είναι οι μεγάλες έλληνικές παραδόσεις τόσο από τήν Άρχαιότητα όσο καί τήν Τουρκοκρατία. Τά σημερινά κράτη άποδίδουν επίσης ιδιαίτερη σημασία στήν Κοινοτική Άνάπτυξι, για τήν όποια θα γίνη λόγος πιο κάτω.

Έτσι διασφαλίζεται καί ό δημοκρατικός τρόπος τής διακυβερνήσεως μίας χώρας καθώς καί ή έσωτερική, ή θαθεία καί συνειδητή συοχή καί άλληλοεξάρτησις καί τό δυνάμωμα καί μέστωμα ενός έθνικού συνόλου!

Έχοντας τώρα πρό όφθαλμών τήν περιεκτική καί γενική αυτήν εικόνα τής άλληλεγγύης,

καί άλληλοσυμπληρώσεως μεταξύ τους τών διαφόρων εκδηλώσεων μίας κοινωνίας, ως περιορισθούμε στις δυο δυνάμεις, στους δυο παράγοντες, που μας ενδιαφέρουν άμέσως εδώ στο θέμα τούτο, έννοώ, τήν Οικογένεια καί τήν Παιδεία (ή τό Σχολείο), γιατί, καθώς είπαμε, οι στενές καί καλά καθορισμένες σχέσεις τους άποτελούν βασική προϋπόθεσι για τήν όρθή διαπαιδαγώγησι τών παιδιών μας. Στήν Οικογένεια άλλωστε, στο κύτταρο αυτό τής κοινωνίας καί στήν πρωταρχική μονάδα τής φυλετικής καί εθνικής ύποστάσεώς μας συγκεντρώνονται καί εκπροσωπούνται, έν σμικρόν, όλες οι άλλες εκδηλώσεις τού πολιτισμού.

Η άλληλοεπίδρασις καί ή άλληλοσυμπλήρωσις Σχολείου καί Οικογένειας, σχετικά με τή πολιτιστική τους έπιρροή που άσκούν πάνω στήν όρθή μόρφωσι τών παιδιών μας, θα λάβη σάρκα καί όστά καί θ' άποβή καρποφόρα, κυρίως με τήν συστηματική συσπείρωσι καί οργάνωσι τών γονέων καί με τό συντονισμό τών φροντίδων καί προσπαθειών τους γύρω από τήν εκπλήρωσι ώρισμένων καί συγκεκριμένων σχεδίων καί επιδιώξεων, που βέβαια θα συμφωνούν με τούς σκοπούς που διέπουν τήν Έκπαίδευσι.

Άς τό άναγνωρίσι ή καθείς μας ότι δεν άρκει να φροντίζη κάθε οικογένεια, χωριστά από τις άλλες, μόνη δηλαδή, για να έπιτευχθί ό σκοπός τής άγωγής, που είναι ή γενική, ή συνολική άνάπτυξις (σωματική καί ψυχο - πνευματική) καί ή άνάστασις τού ανθρώπου. Γιατί ή επίδρασις από τούς συνομηλικούς τού κάθε παιδιού είναι μεγαλύτερη από ό,τι συνήθως νομίζομε. Γιατί ή «κοινή γνώμη», ως τήν ονομάσωμε έτσι, που έπικρατεί μέσα στόν παιδικό κόσμο άσκει ιδιαίτερη έλξι στό παιδί, καί μάλιστα πολύ πειθαρχικά συμμορφώνονται με τις έπιταγές τής γνώμης αυτής τού παιδόκοσμου. (Ν' άναφέρη κανείς σχετικώς τήν «παιδική μόδα» ή τήν έφηβική στο ντύσιμο ή τούς τρόπους με τούς όποιους έπηρεάζεται ή σκέψις καί τό ήθος τους από τις καλές ή κακές συνανατροφές;) Γιατί έπειτα, ό δρόμος, ή συνοικία όπου κατοικούμε, τό περιβάλλον γενικά όπου ζούμε, όλα έπιδρούν επάνω μας καί βέβαια άκόμη περισσότερο πάνω στό παιδί μας.

Τό παιδί μας, λοιπόν, δεν μπορούμε να τό περιορίσουμε μέσα σ' ένα γυάλινο πύργο. Είναι καθήκον όλων μας να διαμορφώσωμε ένα όσο τό δυνατό υγιεινό καί έποικοδομητικό περιβάλλον. Γι' αυτό δεν άρκούν οι άτομικές φροντίδες για τήν όρθή άνατροφή τών παιδιών μας, που φυσικά δεν θα πρέπει καί να λείπουν.

Γι' αυτούς, καί πολλούς άλλους λόγους, έπιβάλλεται ή σύστασις «Συλλόγου Γονέων» σε

● Έάν θέλετε να σās παρουσιάσουμε ένα παιδαγωγικό περιοδικό ισάξιο καί καλύτερο κι' από αυτά άκόμη τά εύρωπαϊκά τού είδους του, δοηθήστε μας.

● Στείλτε μας όλοι τις ύφειλόμενες συνδρομές (δικές σας ή τών Σχολείων σας).

● Τό «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ» είναι καιρός πιά να αυξηση τις σελίδες του καί να θελτιωθί άκόμη περισσότερο.

Άπό σās έξαρτάται.

κάθε σχολείο. 'Επιβάλλεται ακόμη η σύστασης 'Ενώσεων ή «'Ομοσπονδίας Συλλόγων Γονέων» σε κάθε πόλη ή εκπαιδευτική περιφέρεια — μήπως κοινός δεν είναι ο σκοπός όλων μας; 'Ενας άλλος λόγος ότι πρέπει τα σημερινά στεγανά διαμερίσματα ανάμεσα στις διάφορες βαθμίδες της Παιδείας να διαλυθούν, οι σχέσεις τους να συσφιχθούν και να συντονισθούν. 'Επίσης, ενδείκνυται να σχηματισθεί μία εθνική «Συνμοσπονδία των Συλλόγων Γονέων» ή των τοπικών 'Ομοσπονδιών ('Ενώσεων) — ευτυχώς στη χώρα μας αυτό έχει ήδη γίνη από το 1953 και ονομάζεται ΑΣΣΓΜΕ, «'Ανωτάτη Συνμοσπονδία Συλλόγων Γονέων Μαθητών 'Ελλάδος» — καθώς επίσης να ιδρυθεί μία «Διεθνής 'Ενωσις όλων των Συνμοσπονδιών Συλλόγων Γονέων» από κάθε χώρα. Πολλά έχει κανείς να μάθη και να εμπνευσθή δημιουργικά από μία τέτοια διεθνή ένωση συλλόγων γονέων συγκρίνοντας τους σκοπούς και τα επιτεύγματα στις διάφορες χώρες σχετικά μ' αυτό το σημείο.

Για την ανάγκη συστάσεως «Συλλόγων Γονέων» μου έρχεται πάντοτε στο νου ή ιδέα ενός καλού κηπουρού που φροντίζει για τον κήπο του, τα δένδρα και τα άνθη του, μά πού δυνατό να έχη κακούς γείτονες που παραμελούν τους δικούς τους κήπους. 'Ετσι οι άρρωστειες των δένδρων και των λουλουδιών των γειτονικών κήπων μολύνουν τον αέρα, δηλητηριάζουν το έδαφος και σιγά - σιγά επηρεάζουν και τον κήπο του καλού μας κηπουρού. 'Επίσης, κάνουν ν' άτονήσουν, ως ένα βαθμό, οι προσπάθειες και οι περιποιήσεις για τον κήπο του και φυσικά κάτω από αυτές τίς συνθήκες ο έχθρος διαρκώς παραμονεύει.

Πρέπει, μ' άλλα λόγια, όλκληρο το περιβάλλον ν' αλλάξει για να ησυχάση ο καλός κηπουρός μας και για ν' αποδώσουν θετικά αποτελέσματα οι κόποι και οι μόχθοι του.

Κι' αυτή είναι ακριβώς η αποστολή ενός «Συλλόγου Γονέων». Να συμβάλη στο να δημιουργηθή ένα κλίμα υγιεινό — και μέσα στο σχολείο και έξω στην κοινωνία — και ένα περιβάλλον τονωτικό για όλους μας και ιδιαίτερα για τους πιό ευπαθείς οργανισμούς, για τα παιδιά μας, ώστε να επιτευχθή ο ανωτέρω αναφερθείς σκοπός της άγωγής, δηλαδή, η **συνολική, ή γενική ανάπτυξις (σωματική και ψυχο-πνευματική)** και ανάταξις του ανθρώπου.

Από όλα αυτά συμπεραίνουμε λοιπόν ότι, όπως η οικογένεια χρειάζεται το σχολείο για να δώσει στα παιδιά της την απαραίτητη γενική μόρφωση και την κατάλληλη επαγγελματική ειδίκευση — σήμερα οφείλει κάθε νέος και νέα να έχη ένα έφοδιο για τη ζωή, ένα φώς, όπως λέγει τόσο έκφραστικά ο λαός, γιατί αλλιώς θα είναι το παράσιτο της κοινωνίας — έτσι και το σχολείο χρειάζεται την συμπαρασταση των έξωσχολικών παραγόντων και δυνάμεων, όπως ήδη αναφέραμε, και ιδιαίτερα χρειάζεται την πρόθυμη συνεργασία της οικογένειας.

Μονάχα θα πρέπει να δοθή μεγάλη προσοχή στο σημείο αυτό και καθορισθούν έπακριβώς τα όρια αυτής της επιβαλλόμενης συνεργασίας.

Όπως το σχολείο δεν μπορεί ν' αντικαταστήση την οικογένεια έτσι και η οικογένεια — και επομένως και ο Σύλλογος Γονέων — δεν είναι σε θέση ν' αντικαστήση το σχολείο. Γι' αυτό δεν θα πρέπει ν' ασκείται καμμία πίεσις από μέρος των γονέων στα καθάρως επαγγελματικά και επιστημονικά καθήκοντα των εκπαιδευτικών, όπως και οι εκπαιδευτικοί δεν έχουν καμμία διάθεσι ν' αναμιγνύονται στα καθάρως οίκογενειακά ζητήματα των γονέων. 'Αλλωστε οι εκπαιδευτικοί, ακόμη και στον τομέα της Παιδείας, αναγνωρίζουν τα όρια της δράσεώς τους με το να διακηρύττουν: «άλλοιμονο στην Κοινωνία εκείνη που με σταυρωμένα χέρια περιμένει θαύματα από την Παιδεία», καθώς το έτονίσαμε ήδη.

Εξω από τις δυο αυτές αποκλειστικές σφαίρες έπιρροής των δυο αυτών παραγόντων (Σχολείου και Οικογένειας), γονείς και εκπαιδευτικοί έχουν πολλά, πάμπολλα, να επιτύχουν και να πραγματοποιήσουν χάριν του καλού του παιδιού, χάριν του καλού του εθνικού μας συνόλου.

Ας μου επιτραπή τώρα να κάμω μερικές συγκεκριμένες και πρακτικές υποδείξεις για την επίδρασι των Συλλόγων Γονέων στον καθένα των τριών περιοχών, όπου θα μπορούσαν να δράσουν. Πρώτα - πρώτα, στην περιοχή του Σχολείου στο οποίο ανήκει ο κάθε «Σύλλογος Γονέων» δεύτερο, πάνω στη Νεολαία εν γένει της κοινότητας, πόλεως ή περιφέρειας, όπου βρίσκεται το σχολείο και τρίτο, στην περιοχή της ευρύτερης ακόμη Κοινωνίας.

Στις τρεις αυτές περιοχές, που είναι τόσο στενά συνδεδεμένες, οι γονείς, είτε ως «Σύλλογος Γονέων» του τάδε σχολείου, είτε ως «'Ενωσις ή 'Ομοσπονδία Συλλόγων Γονέων» της τάδε πόλεως ή περιφέρειας, συνεργαζόμενοι και υποβοηθούμενοι από τους εκπαιδευτικούς κάθε σχολείου ή τους συλλόγους των εκπαιδευτικών θα προσπαθήσουν με αλληλοσεβασμό, ειλικρίνεια και προθυμία να δημιουργήσουν το κλίμα αυτό το υγιεινό και το περιβάλλον το τονωτικό, για το οποίο μιλήσαμε παραπάνω.

Προτού όμως προχωρήσω στις επί μέρους υποδείξεις, επιθυμώ την έξης γραφική παράστασι, να εξηγήσω το πώς αντιλαμβάνομαι τη συμμετοχή και δράσι, τόσο του κάθε «Συλλόγου Γονέων» χωριστά, όσο και της «'Ομοσπονδίας Συλλόγων Γονέων» στην καθεμιά από τις τρεις περιοχές (Σχολείο=I, Νεολαία εν γένει=II και Κοινωνία=III) που μόλις ανέφερα.

Δ η μ ι ο υ ρ γ ι κ ή σημαίνει ότι είτε ο «Σύλλογος Γονέων», είτε η «'Ομοσπονδία Συλ-

λόγων Γονέων» — ο καθείς στην περιοχή του βέβαια — μπορεί από κοινού με τους εκπαιδευτικούς να αναλάβη μία πρωτοβουλία και να προβή στην έποούλωσι μίας ανάγκης είτε του Σχολείου στο οποίο ανήκει ο «Σύλλογος Γονέων» (ν' αγοράση π.χ. ένα προβολέα) είτε της περιφέρειας στην οποία υπάγεται η «'Ομοσπονδία Συλλόγων Γονέων» (ν' ανοίξη π.χ. ένα Μορφωτικό Κέντρο).

Υ π ο β ο η θ η τ ι κ ή σημαίνει ότι είτε ο «Σύλλογος Γονέων», είτε η «'Ομοσπονδία» μπορούν να συμβάλουν, με την συνεργασία τους, με άλλους κοινωνικούς παράγοντας και με την οικονομική ή άλλου είδους βοήθειά τους, στην πραγματοποίησι μίας έτοιμοδομητικής πρωτοβουλίας, που δεν είναι ανάγκη, αλλά και σώνει, να προέρχεται από το σύλλογο ή συλλόγους γονέων. (Να δημιουργηθή π.χ. μία παιδική χορωδία της πόλεως ή της περιφέρειας και ο κάθε «Σύλλογος Γονέων» να προθυμοποιηθή και να υποδείξη μερικά καλλίφωνα παιδιά. 'Η ή «'Ομοσπονδία Συλλόγων Γονέων» να συνεργασθή με την Τροχαία στην τήρησι των σχετικών διατάξεων για να αποφεύγονται, όσο το δυνατό, δυστηχήματα).

Σ υ μ β ο υ λ ε υ τ ι κ ή σημαίνει ότι είτε ο «Σύλλογος Γονέων», είτε η «'Ομοσπονδία» μπορούν να εκφράσουν τη γνώμη τους πάνω σ' ένα ζήτημα (π.χ. ο «Σύλλογος Γονέων» να προκαλέση την «'Ανωτάτη Συνμοσπονδία Συλλόγων Γονέων Μαθητών 'Ελλάδος» να κάνει κάποιο διάδημα στους έκδοτικούς οίκους για τη δελτίωσι των «Κλασσικών Έικοινογραφμένων». 'Η ή «'Ομοσπονδία Συλλόγων Γονέων» της πόλεως ή περιφέρειας να συστήση στους «Συλλόγους Γονέων» να διαμαρτυρηθούν για τις άσεμνες φωτογραφίες στους κινηματογράφους της πόλεως και να λάβουν όλα τα μέτρα για την προφύλαξι της νεολαίας από τη φθοροποιό επίδρασι των συνήθων κινηματογραφικών ταινιών.

Και τώρα ως προχωρήσουμε, με περισσότερες λεπτομέρειες, στις υποδείξεις μας για την καθεμιά από τις τρεις περιοχές, που αναφέραμε, δηλαδή για την περιοχή του Σχολείου (I), για εκείνη της Νεολαίας (II) και τέλος για την περιοχή της Κοινωνίας (III).

1. Στην περιοχή του Σχολείου. Έδω πρόκειται για την άποδοτικώτερη συμβολή των «Συλλόγων Γονέων» για τον έφοδιασμό και εμπλουτισμό έκαστου σχολείου με τα αναγκαούντα σχολικά όργανα, έπιπτικά μέσα, έπιπλα, διδλία, χάρτες γεωγραφικούς κάθε είδους (οικονομικούς, αναγλύφους, ιστορικούς), έπιπτικά μέσα και τα σχετικά μηχανήματα (προβολείς — έπιδασκόπια — ταινίες μορφωτικές, κλπ.).

Το ότι η Οικογένεια πρέπει να συνεισφέρει είναι πράγματα γνωστά, δεδομένου ότι το κράτος στο πρόσφατο παρελθόν διέθετε τόσο χαμηλό ποσοστό από τον προϋπολογισμό του για την Παιδεία, μόλις 7 έως 8οο. «'Η 'Ελλάς έξακολουθεί...» έγραφε το Δελτίον 'Ομοσπονδίας Λειτουργών Μέσης 'Εκπαιδέσεως

(φ. 197 — 25.1.62 — σελ. 2), «να διαθέτη δια την έκπαιδευσι το χαμηλότερον από όλα τα κράτη — έλεύθερα ή ολοκληρωτικά — ποσοστόν του προϋπολογισμού. Τοίτο κατά την τελευταίαν δεκαετίαν έκυμαίνετο γύρω από τα 7οο, ενώ κατά την ίδίαν περίοδοι το Βέλγιον διέθετε τα 11οο, ή 'Ιταλία τα 11οο, ή Τουρκία τα 12οο, ο Λίβανος τα 12οο, ή Αίγυπτος τα 12,5οο, ή Σουηδία τα 12,5οο, ή 'Ιαπωνία τα 13οο, το 'Ιράκ τα 13,9οο, ή Αυστραλία τα 14οο, ο Καναδάς τα 15,5οο, ή Συρία τα 17,7οο. 'Επίσης εν συγκρίσει προς το συνολικόν έθνικόν εισόδημα αί δαπάναι της 'Ελλάδος δια την έκπαιδευσι ήσαν ίσχνόταται. 'Αντιπροσωπεύουν κατά την τελευταίαν πενταετίαν το 1,4—1,7οο του συνολικού έθνικού εισοδήματος, ενώ ή 'Ολλανδία διέθετε τα 4,2οο, ή Σουηδία τα 4οο, αί 'Ην. Πολιτεία τα 3,7οο, ή Νορβηγία τα 3,7οο, ή Μ. Βρετανία τα 3,4οο, ή 'Ιταλία τα 3,2οο, ή Γαλλία τα 3,1οο, ή Δανία τα 3,8οο, ή Δυτ. Γερμανία τα 2,8οο, ή Αυστρία τα 2,7οο και ή Πορτογαλία τα 1,7οο».

Και εις το φ. 199 σελ. 2 του ίδιου «Δελτίου»: «1) 'Η Δυτική Νιγηρία κατά το σχολικόν έτος 1960—61 διέθεσε δια την έκπαιδευσι τα 44οο του Κρατικού προϋπολογισμού. 2) 'Η κυβέρνησις του στρατηγού Ντέ Γκώλ πιεζομένη υπό της κοινής γνώμης ήναγκάσθη να αύξηση σημαντικώς τα διατιθέμενα δια την Παιδείαν κονδύλια του Κρατικού προϋπολογισμού. Ούτω κατά την γενομένην την 28ην 'Οκτωβρίου 1961 συζήτησιν επί του προϋπολογισμού εις την Βουλήν ή Γαλλική Κυβέρνησις ανέκοίνωσε, ότι κατά το έτος 1962 θα διαθέση τα 21,7οο δια την 'Εκπαιδευσι. Σημειώτέον ότι κατά το έτος 1958 ή Γαλλία διέθετε δια την Παιδείαν μόνον τα 10οο του προϋπολογισμού της».

Να προσθέσω ακόμη ότι είναι πλέον διεθνώς ανεγνωρισμένο και επαναλαμβάνεται κάθε τόσο στα διεθνή παιδαγωγικά συνέδρια, ότι οι καλύτερες και άποδοτικώτερες επενδύσεις κεφαλαίων είναι οι δαπάνες για την ένίσχυσι της Παιδείας ενός λαού; 'Αποφέρουν το χιλιοπλάσιο. Γιατί ή Παιδεία είναι το υπόβαθρο του Πολιτισμού και τίποτε το άνωψωτικό και χρήσιμο, είτε στον υλικό, είτε στον πνευματικό τομέα, δεν μπορεί να πραγματοποιηθή χωρίς τη συμβολή της Παιδείας.

Παρ' όλη όμως τη μεγάλη προθυμία της σημερινής Κυβερνήσεως να ένισχύση σημαντικά την Παιδεία, ή Οικογένεια, δηλαδή, οι «Σύλλογοι Γονέων» οφείλουν να συνεχίσουν να βοηθούν και να υποστούν θυσίες χάριν του καλού των παιδιών τους, που έμμέσως αποβαίνει και για το καλό του εθνικού συνόλου γιατί οι άνάγκες είναι τεράστιες.

Αυτά όλα είναι παγκοίνως γνωστά και δεν «κομίζω γλαύκα εις 'Αθήνας» λέγοντάς τα. Χρειάζεται επομένως ή κοινωνία να βοηθήση το Σχολείο. Και από την κοινωνία πάλιν ο παράγων ο άμέσως ένδιαφερόμενος για την κα-

τάλληλη μόρφωσι των παιδιών είναι, φυσικά, η οικογένεια.

Ποιές είναι λοιπόν οι υποδείξεις μου στην περιοχή αυτή, την πρώτη, του Σχολείου που θα μπορούσαν οι «Σύλλογοι Γονέων» να έχουν ίσως υπ' όψιν για την καλύτερη μόρφωσι των παιδιών τους, εκτός από τα γνωστά (σχολικό όργανο, εποπτικά μέσα, επιπλέον σχολείου, βιβλία, κλπ.) που είναι γι' αυτά απόλυτως χρήσιμα και απαραίτητα;

1) Ο «Σύλλογος Γονέων» θα μπορούσε να συμβάλει, ώστε το κάθε σχολείο (Δημοτικό ή της Μέσης) ν' αποκτήσει ένα μικρό εργαστήριο πρακτικής ηλεκτρολογίας. Σήμερα με την παντοειδή χρήση του ηλεκτρικού ρεύματος, άνδρες και γυναίκες, οφείλουν να γνωρίζουν μερικά απλά, χρήσιμα και απαραίτητα πράγματα σχετικά (διόρθωσι π.χ. ενός διακόπτη, αλλαγή της ασφάλειας π.χ. κάτω, κλπ.).

2) Ν' αποκτήσει κάθε σχολείο ένα μικρό εργαστήριο ξυλουργικής κυρίως για τα αγόρια και να έχει ένα καλό οργανωμένο αλλά απλό τμήμα οικοκυρικών για τα κορίτσια. Δεν εννοώ βέβαια τα γνωστά κεντήματα που αναθέτουν στις μαθήτριες και που τα περισσότερα τα αποτελειώνουν οι καυμένες οι μητέρες τους, αλλά να μάθουν κάτι για τη διαίτολογία, κάτι για την οικιακή οικονομία (δηλαδή για την διοίκηση της σύγχρονης οικογένειας), κάτι για τον τρόπο σερβιρίσματος (στο φαγητό, στο τσάι, κλπ.), λίγα απλά και στοιχειώδη πράγματα για τη ραπτική κλπ. Όπου υπάρχουν Παιδαγωγικές Ακαδημίες ή Οικοκυρικές Σχολές, τα σχολεία αυτά διαθέτουν και καθηγήτρια των Οικοκυρικών και οι διάφοροι Σύλλογοι Γονέων πληρώνοντάς τις κάτι θα βοηθούσαν στο να οργανωθεί ένα τέτοιο απλό τμήμα Οικοκυρικών. Το ίδιο βέβαια να γίνει και στην περίπτωση κάθε εργαστηρίου όπου ένας ειδικευμένος, εκπαιδευτικός ή μή, θα μπορούσε να μάς εξυπηρετήσει.

3) Κάθε σχολείο να έχει και τη μικρή του χορωδία. Από τα 200, 300, ή 500 παιδιά, νομίζω, ότι 30 ή 40 θα είναι όπωσδήποτε καλλίφωνα. Ο «Σύλλογος Γονέων» θα μπορούσε να πληρώσει ένα μουσικό (καθηγητή της Μουσικής ή του Ωδείου, ακόμη και ένα μη εκπαιδευτικό), ο οποίος συνεννοούμενος με το διδακτικό προσωπικό θα μπορούσε μαζί τους να καταρτίσουν ένα πρόγραμμα για το τραγούδι στο σχολείο αυτό και για τη μικρή ορχήστρα του σχολείου. Ακόμη και απλά μουσικά όργανα θα μπορούσαν να εισαχθούν στα σχολεία κατ' αυτόν τον τρόπο. Κάθε σχολείο θα πρέπει να γίνει «αηδόνι»!

4) Από τις μικρές, τις επί μέρους χορωδίες, για τις οποίες μιλήσαμε παραπάνω, να σχηματισθεί μια παιδική χορωδία από τα διάφορα σχολεία της πόλεως ή της περιφέρειας και σε ώριμες ηλικίες, θρησκευτικές και άλλες εορτές εκδηλώσεις να συμμετέχει και η χορωδία αυτή. Έτσι καλλιεργείται, με ολίγα οικονομικά μέσα, η αγάπη για τη μουσική, απασχολούνται τα παιδιά με κάτι ωραίο

και ευχάριστο και αποφεύγονται πολλά δυσάρεστα στη συμπεριφορά τους. Και υπάρχει πιθανότητα κατόπιν όταν θα μεγαλώσουν, να θέλουν να δημιουργήσουν και για την πόλη ή περιφέρειά τους μια μουσική ατμόσφαιρα που θα τους ευφραίνει σε όλα τους τη ζωή.

5) Το ίδιο να γίνει για τα Τεχνικά Μαθήματα, για τη Γυμναστική και για τις Ξένες Γλώσσες, όπου δεν υπάρχουν ειδικοί καθηγητές. Οι «Σύλλογοι Γονέων» μπορούν πολύ να συμβάλουν με την συμπαράστασή τους!

6) Κάθε σχολείο ν' αποκτήσει ένα μικρό εργαστήριο βιβλιοδεσίας, που και έμμέσως θα κάνει τα παιδιά ν' αγαπήσουν το βιβλίο, εκτός βέβαια από το υλικό όφελος που θ' αποκομίσει το σχολείο αυτό.

7) Η συμμετοχή των σχολείων στην αντάσθωσι σε στενή συνεργασία με τις τοπικές γεωργικές υπηρεσίες. Έδώ πρόκειται όχι μόνο για την επέκτασι του πρασίνου, αλλά και για το μεγάλο μορφωτικό σκοπό της ανάσθωσως. Το φύτευμα των δένδρων από τα ίδια τα παιδιά με τα δικά τους χέρια, ή σχετική περιποίησης (πότισμα — προσφύλαξις κλπ.) θα κάνει τα παιδιά ν' αγαπήσουν το πράσινο, το δένδρο, και υπάρχει πιθανότητα να μη το καστρούν και τόσο εύκολα. Κι' εδώ χρειάζονται να γίνουν μερικά έξοδα από μέρος των «Συλλόγων Γονέων» (εργαλεία γεωργικά, μεταφορά των δενδρυλλίων, μεταφορά των ιδίων των παιδιών, αν η ανάσθωσις γίνει μακριά από το σχολείο, κλπ.).

8) Ειδικοί χώροι, κοινοτικοί ή δημοτικοί, για να παίζουν τα παιδιά μέσα σ' ένα τόπο καθαρό, ήσυχο και μακριά από κάθε κίνδυνο από τα αυτοκίνητα, ζώα, κλπ. Αντί να κυλούνται μέσα στη σκόνη, στις λάσπες, στην ακαθαρσία του δρόμου μπροστά από τα σπίτια τους. Θα είναι ένας είδος απολποποιημένων «κέντρων χαράς», ιδιαίτερα όταν και ένα κατάλληλο πρόσωπο (μια νηπιαγωγός π.χ.) πληρώνεται κάτι γι' αυτή την πρόσθετη εργασία. Εκτός από τα άλλα πλεονεκτήματα στους ειδικούς αυτούς χώρους μαθαίνουν τα παιδιά και καλά και υγιεινά παιχνίδια. Με την επιμονή του κατ'άλληλου προσώπου βελτιώνουν τους τρόπους τους και προσέχουν και τα λόγια τους. Το πρώτο πράγμα που μου έδειξε με δικαιολογημένη υπερηφάνεια ένας διευθυντής εργοστασίου σε μια πόλη της Σουηδίας το 1949 ήταν ακριβώς οι άπλοϊ και καθαροί και ήσυχοι αυτοί χώροι, όπου περνούσαν τα παιδιά της πόλεως τον ελεύθερό τους χρόνο.

9) Ειδικά πρόσωπα (εκπαιδευτικοί — ψυχολόγοι ή άλλοι) για τον επαγγελματικό προσανατολισμό να όμιλουν στις τελευταίες τάξεις των Σχολείων της Μέσης για τη σταδιοδρομία των μαθητών, κυρίως στην τάξι των τελειοφοιτών. Ίσως το μάθημα του γενικού ψυχολογικού προσανατολισμού και του ειδικού (επαγγελματικού) προσανατολισμού θα έπρεπε να εισαχθεί ως τακτικό μάθημα τουλάχιστον στην τελευταία τάξι των Σχολείων της Μέσης.

10) Κάποια συμμετοχή των «Συλλόγων Γονέων» στην εκπαιδευτική πολιτική κάθε χώρας είναι απόλυτως απαραίτητη. Η συμμετοχή αυτή να γίνεται με άρθρα στον τύπο, με επιστολές, με επιστημονικές διαλέξεις, συζητήσεις. «Η δημοκρατική αυτή αρχή, αρχαιότατη δια την Ελλάδα, (γράφει η Τεχνική Σύμβουλος του Υπουργείου Παιδείας ΚΑ Ν. ΑΝΤΩΝΑΚΑΚΗ), «είχε εισαχθεί και το 1932, άλλ' είχε άτονισει δι' ιστορικούς λόγους. (Τώρα επαναφέρεται μετ' έμφάσεως). Ο νομοθέτης επιθυμεί να γνωρίζη την γνώμη των παραγωγικών τάξεων, των εκπαιδευτικών και των γονέων εις τα εκπαιδευτικά ζητήματα, δια να συνδέση την Παιδείαν με την ζωή... Ο πολίτης έχει δικαίωμα να αποφασίζη επί των ζητημάτων τα όποια τον ενδιαφέρουν και τον άφορουν και άσφαλώς τίποτε δεν είναι πλέον ενδιαφέρον δι' ένα γονέα από την Παιδείαν των τέκνων του», διαβάσαμε στο «Δελτίον της Έθνικής Έστίας» του Βασιλικού Έθνικού Ίδρυματος — Οκτώβρ. 1961, σελ. 64.

11) Και τώρα μερικές υποδείξεις για τη δεύτερη περιοχή, την περιοχή της Νεολαίας εν γένει (11) για την υγιεινή ψυχαγωγία της και την όρθη χρήσι του ελεύθερου της χρόνου. «Αν στην περιοχή του Σχολείου (1) οι επί μέρους «Σύλλογοι Γονέων» έχουν (έν συνεννοήσει φυσικά και με το διδακτικό προσωπικό του σχολείου, στο όποιο ανήκει κάθε σύλλογος) την πρωτοβουλία και παίρνουν δικαιωματικά αποφάσεις για την προόδο του σχολείου ως προς τον εμπλουτισμό του, εδώ, στην περιοχή δηλαδή της Νεολαίας (11), όπως την ονομάσαμε, ή Ένωσις ή ή «Ομοσπονδία των Συλλόγων Γονέων» μπορεί να δράση ατεταγέως, με την φιλική όμως πάντοτε προσυνένωσι με τα μέλη της ένωσης και τους διάφορους συλλόγους των εκπαιδευτικών.

Και στη δεύτερη αυτή περιοχή θα επιθυμούσα να εισηγηθώ μερικά συγκεκριμένα πράγματα:

Πρώτο και κύριο μέλημα για την αποδοτική δράσι στον τομέα αυτόν είναι η εξεύρεσις χώρου, που θα τον ονομάσωμε το «Μορφωτικό Κέντρο». Στο κέντρο αυτό θα προγραμματίζεται και απ' εκεί θα ξεκινά η δράσις της ομοσπονδίας. Το κέντρο θα είναι ή έδρα της.

Για τη ψυχαγωγία τώρα της Νεολαίας και την όρθη χρήσι του ελεύθερου της χρόνου μπορούσαν να γίνουν τα έξης από μέρος των «Συλλόγων Γονέων» (τα αναφέρω άπλως συνοπτικά):

1) Μουσικές αναλύσεις κλασσικών άριστουργημάτων.

2) Προβολές μορφωτικών κινηματογραφικών ταινιών με σχετικές επεξηγήσεις και συμπληρωματικές διασαφήσεις.

3) Αναλύσεις έκλεκτών κινηματογραφικών ταινιών από ειδικούς πάνω σε θέματα κοινωνικά και άμέσως ενδιαφέροντα τη Νεολαία.

4) Διαλέξεις με κατ'άλληλα για τη Νεολαία θέματα και συζητήσεις επ' αυτών υπό την διεύθυνσι προσώπων που ξέρουν πώς να κα-

τευθύνουν μια δημόσια συζήτηση.

5) Αναλύσεις λογοτεχνικών έργων και άλλων σπουδαίων συγγραμμάτων από ειδικούς με τη σχετική συζήτηση.

6) Θεατρικές παραστάσεις από έρασιτέχνες ήθοποιους διαλεγμένους μέσα από την ίδια τη Νεολαία.

7) Μουσικές συναυλίες με σχετικές εισαγωγικές και επεξηγηματικές πληροφορίες.

8) Τραγούδι από την χορωδία της Νεολαίας ή από τις μικρές χορωδίες κάθε σχολείου (Βλ. υποδείξεις 3 και 4 περιοχής Σχολείου (1)).

9) Έθνικοί χοροί — εκμάθησις και ψυχαγωγία με τέτοιους χορούς.

10) Άθλοπαιδιές και συντήρησις 4—5 γηπέδων τένις.

11) Σύντομα μορφωτικά ταξίδια και διάφορες εκδρομές, που να συνδυάζουν το τερπνόν με το ωφέλιμο.

12) Υποστήριξις της ωραίας ιδέας του προσκοπισμού και του οδηγισμού.

13) Μικρό άρχειο φιλοτελισμού στο «Μορφωτικό Κέντρο» για τη συλλογή, ταξινόμησι και μελέτη των γραμματοσήμων.

14) Συλλογή λαογραφικού υλικού από την ύπαιθρο στα μορφωτικά αυτά ταξίδια και τις εκδρομές και ταξινόμησις αυτού του υλικού.

15) Υποτροφίες για άπόρους, αλλά άρίστους στο ήθος και την έφεσι για γράμματα, νέους καθώς και νέες κλπ. κλπ.

III. Ός προς την τρίτη περιοχή, εκείνη της Κοινωνίας (111), που η συμμετοχή και δράσις των «Συλλόγων Γονέων» είναι υποδοθητική και συμβουλευτική ή γνωμοδοτική με βάση τη συνεργασία τους με τις διάφορες δημόσιες υπηρεσίες ή άλλους έξωσχολικούς παράγοντες, ως μου επιτραπή να εισηγηθώ τα έξης:

1) Ειλικρινές ενδιαφέρο και πρόθυμη συνεργασία από μέρος των «Συλλόγων Γονέων» για την ικανοποιητική ρύθμισι του ζητήματος του εκκλησιασμού και της λειτουργίας των κατηχητικών σχολείων. (Συνεργασία με τις κατά τόπους εκκλησιαστικές αρχές και τις θρησκευτικές οργανώσεις).

2) Ίδρυσις συσσιτίων γι' άπορα παιδιά, παροχή ίματισμού, βιβλίων κλπ. (Συνεργασία με το Υπουργείο Πρόνοιας, Μητροπόλεις, ευαγή ιδρύματα και άλλες φιλανθρωπικές οργανώσεις, κλπ.).

3) Ίδρυσις δανειστικών βιβλιοθηκών με βιβλία μορφωτικού ή άλλου χρήσιμου περιεχομένου και με αίθουσες αναγνωστηρίων. (Συνεργασία στο σημείο αυτό με τις κοινοτικές αρχές, το Υπουργείο Παιδείας, τους Συλλόγους των Εκπαιδευτικών, το Βασιλικό Έθνικό Ίδρυμα ή και ξένες εκπαιδευτικές οργανώσεις μέσω του Υπουργείου Παιδείας (Τμήμα Μορφωτικών Σχέσεων)).

4) Φροντίδα για τα άνάπηρα, άνώμαλα και καθυστερημένα παιδιά. (Συνεργασία με τους Ίατρικούς Συλλόγους, τις Δικαστικές Αρχές, ευαγή ιδρύματα, άνώτερα εκπαιδευτήρια —

όπου διδάσκονται θέματα αυτής της φύσεως, κλπ.).

5) Ίδρυσις κέντρων επαγγελματικού προσανατολισμού κατά περιφέρειες και εισαγωγή του μαθήματος αυτού στην τελευταία τάξη των Σχολών Μέσης Εκπαίδευσης. (Συνεργασία με ψυχολόγους και με ανώτερα εκπαιδευτήρια (π.χ. Παιδαγωγικές Ακαδημίες) όπου διδάσκεται το μάθημα αυτό).

6) Υποστήριξις των προσπαθειών για τη διαφώτισι των γονέων στα ζητήματα του γάμου και κυρίως των μητέρων για την όρθη αγωγή των παιδιών τους, για μέτρα υγιεινής και καθαριότητας, προβλέψεις και προφυλάξεις από αρρώστιες, εν γένει μέτρα για τη σωματική και ψυχική υγεία κλπ. (Συνεργασία με τους Ιατρικούς Συλλόγους, το Υπουργείο Υγείνης, τη Σχολιατρική Υπηρεσία, τους Συλλόγους Εκπαιδευτικών κλπ.).

7) Υποστήριξις κάθε προσπάθειας για την καθαριότητα, εξωραϊσμόν και έμπολιτισμόν των συνθηκών και της ζωής γενικά κάθε χωριού και πόλεως. (Συνεργασία με τις κοινότητες και τους δήμους, με την αστυνομία και χωροφυλακή).

8) Συμπαράστασις για την αναστήλωσι και συντήρησι ιστορικών μνημείων, την ανέγερσι προτομών και αδριαντών στους μεγάλους άνδρες της περιφέρειας (π.χ. την ανέγερσι μαρμάρου ανδριάντα για τον άρχαίο σοφό και μεγάλο πολιτικό της Ρόδου, τον Κλεόβουλο, στον τάφο του στη Λίνδο, τη συμπλήρωσι και καλλίτερη τοποθέτησι του μοναδικού μνημείου στη χώρα μας, αφιερωμένου στον παππά και στην καλλιτέρα τοποθέτησι του μοναδικού μνημείου στην Ελλάδα, μπροστά από την Παιδαγωγική Α-δάσκαλο, μπροστά από την Παιδαγωγική Α-καδημία Ρόδου, κλπ.). (Συνεργασία εδω με την Μητρόπολη, Νομαρχία, Δημαρχία, Κοινότητες, Συλλόγους Εκπαιδευτικών και άλλων Σωματείων κλπ.).

9) Ενδιαφέρο και άσκησις κάποιας πίεσεως για την τροποποίησι μερικων διατάξεων σχετικών με την ανέγερσι λαϊκών κατοικιών και την άχρηστευσιν των ανθυγιεινών και ανηλίων σπιτιών, (όπως συμβαίνει π.χ. στα στενόςκακα της Παλαιάς Πόλεως στη Ρόδο γύρω από το κάστρο, κλπ.). (Συνεργασία με τη Νομαρχία, Δημαρχία, Σύλλογο Δικηγόρων και άλλα Σωματεία).

10) Συμβολή στην προώθησι της ιδέας της Κοινοτικής Αναπτύξεως. (Κατά τον περισσότερο από όλους μας ασχοληθέντα με το ζήτημα αυτό, τον τ. Γεν. Γραμματέα του «Βασιλικού Έθνικού Ίδρύματος» κ. Πόγγιν «Η Κοινοτική Ανάπτυξις είναι η αξιολόγησις και αξιοποίησις των γνωμών των δημοτών μίας Κοινότητας, είναι ακόμη η κατά το δυνατόν έναρμόνισις αυτών των γνωμών, ο «παραλληλισμός» αυτών των γνωμών προς ένα κοινόν σκοπόν, προς μίαν κοινήν προσπάθειαν». (σ. 199). «Η Κοινοτική ανάπτυξις «επιδιώκει να ενθαρρύνη τους ανθρώπους της Κοινότητας εις το να αξιοποιήσουν τους εαυτούς των και να αντιμετωπίσουν, ως συνεργαζόμενον σύνολον καλλίτερα, επιτυχέστερα και ταχύτερα τα προβλή-

ματα των» (σελ. 111).

«Το όλο σύστημα της Κοινοτικής Αναπτύξεως διέπεται από το έξης ακατάλυτο αξίωμα», συνεχίζει ο κ. Πόγγιν, «ότι δηλαδή μπορεί εις την Κοινοτικήν Ανάπτυξιν οι υπεύθυνοι να είναι καθωρισμένοι, αλλά άρμόδιοι είναι άπαντες» (σελ. 114) (Βλ. Συνέδριον Κοινοτικής Αναπτύξεως — περιφερειακού επιπέδου (Ρόδου) — 1961) από το βαθύτερό νόημα το δικό μου.

Για την προώθησι της ιδέας της Κοινοτικής Αναπτύξεως χρειάζεται η συνεργασία των Συλλόγων Γονέων με τας κοινότητας, τους δήμους, τις διάφορες θρησκευτικές οργανώσεις και κρατικές υπηρεσίες, τις διοικητικές, τις αστυνομικές και γεωργικές, του Υπουργείου Προνοίας, και Συλλόγους των Εκπαιδευτικών κλπ.

Επίσης παραθέτω και τα έξης αποσπάσματα από το ωραίο και σοβαρό άρθρο της Κας Ν. Δενδρινού «Αντωνακία, Τεχνικής Συμβούλου του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας εδω Παράγων «Ανθρωπος εις την Κοινοτικήν Ανάπτυξιν».

Ο άνθρωπος θεωρείται ως το προϊόν της αλληλοεπιδράσεως του βιολογικού του οργανισμού μετά του κοινοτικού περιβάλλοντος... «Η ένοποίηση των δύο έννοιών — της άτομικής και της κοινωνικής όψεως της ανθρωπίνης φύσεως — μάς οδηγεί εις την συμφιλίωσιν των διαφόρων φιλοσοφικών και κοινωνιολογικών άπόψεων. Ούτω φθάνομεν εις μίαν Έλληνικήν Χριστιανικήν αντίληψιν περί Δημοκρατίας, καθ' ην το μέτρον της προσωπικής αξίας είναι η κοινωνική αξία του προσώπου, δηλαδή αι κοινωνικά του υπηρεσία, και το μέτρον της επιτυχίας ενός Κράτους ή Κοινότητας, είναι η εύτυχία ενός έκάστου των μελών της, «Η σχέση αυτή Ατόμου και Ομάδος είναι δεδαισυσμένη μίας ιδανικής άρμονίας, διότι υπάρχουν πάντοτε αι ανθρώπινα άτέλεια και το ήθικόν διλήμμα του Ατόμου μεταξύ του Έγώ και του Ημείς, αλλά η αντίληψις και η ιδεολογία της Κοινοτικής Αναπτύξεως είναι μία δυναμική έννοια, ένα ιδεώδες προς καθοδήγησιν. «Το ιδανικόν αυτό του Δημοκριτικού Πατριωτισμού, πιστεύομεν ότι μάς το δίδει πλέον συγκεκριμένα η κοινοτική φιλοσοφία, διότι απαιτεί όπως, δια να είναι αίσθητά δημιουργικόν το ιδανικόν αυτό από τον Άνθρωπον και δια τον Άνθρωπον, φυτευθή από τον ίδιον μέσα εις τον κήπον της κοινότητος όπου ζή.» (Δελτίον της Έθνικής Έστιας» του Βασιλικού Έθνικού Ίδρύματος Αύγουστος 1961, σελ. 44. — και Οκτώβρι. 1961 σ. 68).

Τελειώνοντας τη μελέτη αυτή θέλω κυρίως να τονίσω ότι το μεγαλύτερο έμπόδιο για την προόδον μας σήμερα δεν είναι ούτε η έλλειψις γνώσεως, ούτε η σπάνις χρημάτων, ούτε η συμπαράστασις του Κράτους. Το μεγαλύτερο έμπόδιο για τη διάδοσιν του πολιτισμού σε κάθε γωνία της χώρας μας, σε κάθε γωνία του κόσμου, είναι ο ίδιος ο άνθρωπος. «Όταν κάθε δημότης και ο κάθε πολίτης πραγματικά έ-

Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΤΗΤΟΣ

Έρευνα ειδικού συνεργάτου μας

Τα κοινωνικά θέματα στον τόπο μας είναι πάντα καυτά προβλήματα. Η αίτια; Η μορφή της κοινωνικής πρόνοιας έως πριν μερικά χρόνια. Ίδιωτική φιλανθρωπία, εύεργασία, φιλόπρωχο ταμείο, έλεημοσύνη. Παράλληλα κι' αξιότιμες προσπάθειες αλλά, από φύση, άνοργάνωτες κι' άσυντόνιστες. Χωρίς κρατική προστασία, και κυρίως χωρίς ενιαία οργανωτική γραμμή.

Αποτέλεσμα:

- Παρελθόν και παρόν συγκρούονται.
- Δημιουργούν τεράστια άνισότητα στόχων και μέτρων.
- Κενά κι' έλλειψεις στα προγράμματα κοινωνικής προστασίας.
- Προβλήματα έκσυγχρονισμού.

Τα στατιστικά στοιχεία παρουσιάζουν μιá εικόνα ρεαλιστικής πραγματικότητας και δεν χρειάζονται ιδιαίτερη περιγραφή, κατάλληλο τονισμό, καλοδιαλεγμένες λέξεις.

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΜΗΤΡΟΤΗΤΑΣ

Σε όλη την Ελλάδα λειτουργούν 679 Συμβουλευτικοί Σταθμοί Έπιτόκων. Έξετάζουν κάθε χρόνο περίπου 92.000 γυναίκες. Τοκετοί 160.000 το χρόνο.... Στις πόλεις: υπάρχουν 7 μαιευτήρια και 64 μαιευτικά τμήματα γενικών νοσοκομείων, 290 ιδιωτικές μαιευτικές κλινικές.

Η ύπαιθρος δεν έχει γιατρούς. Τα 500ο των κοινοτήτων με πληθυσμό κάτω από 700 κατοίκους δεν έχουν γιατρό. Τα 200ο των χωριών εξυπηρετούνται με γιατρούς γειτονικών χωριών. Σε 6.000 χωριά άναλογούν 850 άγροτικά ιατρεία και 400 μαίες. Λίγες κι' άπρόσιτες με την όρεινή διαμόρφωση της χώρας μας και τ' άνυπαρκτα μέσα συγκοινωνίας.

Οι 17 κινητές μονάδες του Π.Ι.Κ.Π.Α. δεν καλύπτουν τις άνάγκες. Γι' αυτό από τους 160.000 τοκετούς το χρόνο μόνο 370ο δηλα-

πιθυμηση το καλό και άποφασίση να συνεργασθί με άλλους και να σεβασθί τη γνώμη τους, όπως θέλει να σέβωνται οι άλλοι τη δική του, τότε όλες οι άλλες δυσκολίες αποτελούν δευτερεύοντα ζητήματα και μπορούν κάλλιστα να υπερπηδηθούν. Και οι «Σύλλογοι Γονέων» επέκτεινόντας τη δραστηριότητά τους θα συντελέσουν πολύ, είμαστε βέβαιοι, στην διάδοσιν των αγαθών του πολιτισμού, αγαθών υλικών και πνευματικών, στην πραγματοποίησιν ακριβώς του «Δημοκριτικού Πατριωτισμού» του όποιου βάσις και άφετηρία είναι η Κοινοτική Ανάπτυξις.

Θ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ

δη 59.200 τοκετοί πραγματοποιούνται κάτω από την επίβλεψη γιατρού.

Γεννήσεις χωρίς ιατρικό έλεγχο, χωρίς ούτε καν μαμήs έγιναν: Στις άγροτικές περιοχές 400ο. Στην Ήπειρο 710ο. Στα μεσοαστικά κέντρα 130ο. Αστικά κέντρα 1,60ο. Τραγική πραγματικότητα: Σε 4.728 θανάτους έπιτόκων ή άναλογία είναι: Ύπαιθρος 3.955. Πόλεις 773.

Και άναλυτικότερα:

Στον τοκετό θάνατοι 311 ύπαιθρο, 68 πόλεις. Από αίμορραγία 314 ύπαιθρο, 69 πόλεις. Από σηψαιμία 1.967 ύπαιθρο, 583 πόλεις. Από άκαθάρσιστα αίτια 1.363 ύπαιθρο, 53 πόλεις.

Σύνολον 3.955 ύπαιθρο, 773 πόλεις.

Στον τόπο μας αντίληφθήκαμε κάτω από τη σημασία που πρέπει να δώσουμε στην περίοδο κυήσεως της γυναίκας. Όπως άργήσαμε ν' αντίληφθούμε τον τεράστιο ρόλο που παίζει η βρεφική και νηπιακή περίοδος στην κατοπινη ζωή του ατόμου. Στις 20 Νοεμβρίου του 1955 η Τεχνική Συνέλευση του Ο.Η.Ε. ψήφισε τη Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Παιδιού. Ένα μήνυμα λογικής, αξιοπρέπειας, ανθρωπιάς.

Το Δεκέμβριο του 1964 στην Αθήνα ύπάρχουν ζητιάνες που επιδεικνύουν την έγκυμοσύνη τους και παιδιά που ζητιανεύουν στο δρόμο, στα τρόλλεϋ, στον ήλεκτρικό με άνεση και πείρα... επαγγελματία.

ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΒΡΕΦΟΥΣ

Πριν από τον πόλεμο η παιδική θνησιμότητα στην Ελλάδα βρισκόταν στον ύψηλό δείκτη των 250οοο. Τα τελευταία τέτα χρόνια η παιδική θνησιμότητα κυμαίνεται στα 40οοο. Πριν 10 χρόνια από τα 2.100.000 παιδιά τα 325.000 ήταν άπροστάτευτα. Τώρα, μόνο 60.000. Από αυτά 600ο είναι όρφανά και 150ο άνήκουν σε γονιούς άνίκανους για έργασία λόγω άναπηρίας, άρρώστειας, άλκοολισμού.

ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ

Σε όλη τη χώρα λειτουργούν 730 Συμβουλευτικοί σταθμοί. Παρακολουθούν κι' έξετάζουν 180.000 βρέφη, ως 2 έτών, κάθε χρόνο. Ο συνολικός αριθμός βρεφών που χρειάζεται ιατρική παρακολούθηση άνέρχεται σε 375.000. Για τη νοσηλεία των 1.500.000 παιδιών ύπάρχουν: Μόνον 3.200 κρεβάτια. Τα 2.000 βρίσκονται στην Αθήνα. 12 Πρεβαντόρια με 1.620 κρεβάτια. Λειτουργούν 5 βρεφοκομεία.

Ο αριθμός των εξώγαμων κι' έκθετων παιδιών άνέρχεται σε 4.000 παιδιά περίπου το

ΠΩΣ ΕΡΓΑΖΟΜΑΙ ΣΤΟ ΜΟΝΟΘΕΣΙΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΜΟΥ

Υπό κ. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΡΑΜΗΤΣΟΥ

Κατὰ τὴν ἀνάλυσιν τοῦ θέματος τούτου, θὰ ἐκθέσω ἀπλῶς καὶ μόνον τὰ ὅσα ἐπιτελῶ ὡς διδάσκαλος μονοτάξιου, ἀπόρροια μελετῶν καὶ πείρας μου, χωρὶς νὰ καταπαστῶ μὲ ὀνόματα παιδαγωγῶν καὶ παιδαγωγικῶν ὁρῶν.

Τὰ περισσότερα χρόνια τῆς διδασκαλικῆς μου ζωῆς, τὰ πέρασα εἰς μονοτάξια σχολεῖα, ἐκεῖ ποὺ ὁ διδάσκαλος καταβάλλει ὑπεράνθρωπες προσπάθειες, γιὰ νὰ ἐπιτύχῃ εἰς τὴν

χρόνο. Ἰκρίαι ροβλήματα τῶν βρεφοκομείων τὰ παιδιὰ ποὺ συμπληρῶνουν τὰ 2 τοὺς χρόνια δὲν ἔχουν ποὺ νὰ πάνε. Ὑποθεσίαι γίνονται 500—600 τὸ χρόνο.

Γιὰ τὰ ὑπόλοιπα:

● Δὲν ὑπάρχουν συγγενῇ ἰδρύματα νὰ τὰ παραλάβουν.

● Τὰ ὀρφανοτροφεῖα δὲν τὰ δέχονται.

● Δὲν ὑπάρχουν κατὰλληλα ἰδρύματα γιὰ τὰ πνευματικὰ καὶ σωματικὰ ἀνάπηρα παιδιὰ.

ΠΑΙΔΙΚΟΙ ΣΤΑΘΜΟΙ

Στὴν Ἑλλάδα οἱ Παιδικοὶ Σταθμοὶ ποὺ λειτουργοῦν δέχονται μόνον παιδιὰ ἀπόρων ἐργαζομένων μητέρων. Μέσα στοὺς Σταθμοὺς τὸ παιδί βρίσκει ὑγιεινὸ περιβάλλον, περιποίηση, παρακολούθηση, πλούσια τροφή, ψυχαγωγία. Κι' ἡ μητέρα ξεκουράζεται ὑλικά καὶ σωματικά. Ἀφοσιώνεται εἰς τὴν δουλειά της. Ἀποδίδει περισσότερο. Εἶναι λιγότερο νευρική καὶ κουρασμένη. Τὸ βράδυ, ποὺ θὰ σχολάσῃ, παραλαμβάνει τὸ παιδί της χορτάτο καὶ καθαρό κι' ἔχει ὅλη τὴν ἡμέρα νὰ τὸ παίξῃ, νὰ τοῦ δείξῃ στοργή καὶ ἀγάπη...

Λειτουργοῦν 186 Ἐθνικοὶ Παιδικοὶ Σταθμοί. Δέχονται κάθε μέρα 10.728 νήπια. Στὴν Ἀθήνα ὁ Δήμος Ἀθηναίων ἔχει 5 Συμβουλευτικούς Σταθμοὺς καὶ 2 νηπιακοὺς. Ὁ ἕνας δέχεται καὶ βρέφη. Σύνολον 186 βρέφη καὶ νήπια ἡμερησίως. Αριθμὸς ἐλάχιςτος, ἀν σκεφθοῦμε πῶς τὰ παιδιὰ τῆς προσχολικῆς ἡλικίας ἀνέρχονται περίπου σὲ 1.000.000. Μόνον στὴν Ἀθήνα χρειάζονται 500 τουλάχιστον Σταθμοὶ γιὰ νὰ καλύψουν τίς ἀνάγκες τῶν ἐργαζομένων μητέρων.

Τὸ παιδί χρειάζεται ἀσφάλεια, περίθαλψη, φροντίδα κι' ἀγάπη. Γιὰ νὰ γίνῃ χρήσιμος ἄνθρωπος τῆς κοινωνίας. Στὴν Ἑλλάδα δὲν ἔχει ὁρὴ ἀκόμη τὴ σωστή του θέση.

Χρειάζεται δουλειά, ὀργάνωση, πειθαρχία γιὰ νὰ μετατραπῇ ἡ ὠμὴ πραγματικότητα τῶν ἀριθμῶν σὲ μῆνυμα ἐλπίδας γιὰ ἕνα μέλλον μὲ στόχο τὴν ἀξιοπρέπεια, τὴν λογικὴ καὶ τὴν ἀνθρωπιά!

Λ. Γ.

ἀποστολὴν του, ἐκεῖ ὅπου χρειάζεται συνεχὴς ἐργασία ἐκ μέρους του, χωρὶς ἀνάπαυλα ἡμέραν καὶ νύκτα, ἵνα ὁδηγήσῃ μαθητὲς καὶ ἐνήλικες, ὁλόκληρον δηλαδὴ τὸν πληθυσμὸν τοῦ χωριοῦ, εἰς τὸν δρόμον καὶ τὸν σκοπὸν ποὺ ὀρίζουν οἱ θεμελιώδεις σημερινοὶ θρησκευτικοὶ - κοινωνικοὶ καὶ ἐθνικοὶ κανόνες.

Τὰ πῶς πολλὰ σχολεῖα τῆς πατρίδας μας, ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῆς κατὰ μικρὰς κοινότητος ἢ συνοικισμοῦ κατοιικήσεις τῆς, ἀνήκουν εἰς τὸν τύπον τοῦ ΜΟΝΟΘΕΣΙΟΥ, μὲ ἀρκετὰ πολλάκις μεγάλον ἀριθμὸν μαθητῶν, δυσανάλογον δι' ἕνα διδάσκαλον.

Οἱ μαθηταὶ τῶν σχολείων τούτων, ὡς προερχόμενοι ἐξ οἰκογενειῶν ἀγροτῶν καὶ κτηνοτρόφων, εἶναι οἰκονομικῶς πτωχοί, καὶ πνευματικῶς κατώτεροι μαθητῶν ἀστικῶν κέντρων, φέροντες συχνὰ μαζί των καὶ τὸν ἰδιωματισμὸν τῆς γλωσσικῆς προφορᾶς, ζήτημα τὸ ὁποῖον καθιστᾷ δύσκολην τὴν συνεννόησιν διδάσκοντος καὶ διδασκόμενου.

Ὁ ἀγροτικὸς καὶ κτηνοτροφικὸς αὐτὸς πληθυσμὸς, ἀπὸ μόνον τὸν διδάσκαλον περιμένει τὴν λύσιν τῶν ἀπασχολούντων αὐτὸν προβλημάτων, τὸν διδάσκαλον βλέπει ὡς ἐκπρόσωπον τῶν γραμμάτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ εἰς τὸ χωριό του, αὐτὸς εἶναι ὁ μοναδικὸς πνευματικὸς ὁδηγὸς του, ἀφοῦ ἡ μοῖρα τὸν ἀδίκησε καὶ τὸν ἄφησε νὰ ζῇ εἰς τὸσον χαμηλὸν μορφωτικὸν ἐπίπεδον.

Καὶ σὰν νὰ μὴν ἔφθαναν τὰ θάσανα τοῦ διδασκάλου ἕως ἐδῶ, εἰς τοῦτον καταφεύγουν καὶ οἱ ἄλλες δημόσιαι ὑπηρεσίαι, ἵνα αὐτὸς ἐνεργήσῃ ἔργα ξένα τῆς ἀρμοδιότητός του, ὡς λ.χ. ἔργα προνοίας, διανομῶν, στατιστικῶν κ.λ.π.

Καὶ ἀφοῦ ὁ μεγάλος λαχνὸς ἔπεσε στοὺς διδασκαλικοὺς ὤμους, θὰ πρέπει αὐτὸς νὰ εἶναι γίγας, γιὰ νὰ δυνηθῇ νὰ ἐπωμισθῇ τὸ τεράστιον φορτίον τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς.

Ἀλλὰ γιὰ νὰ γίνουν ὅλα αὐτά, πρέπει νὰ μὴν τοῦ λείπουν ὁ ἐνθουσιασμὸς καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ ἔργον του, νὰ μὴν στέκῃ οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν, ἀλλὰ διαρκῶς ν' ἀσχολῆται καὶ νὰ καταπαίνεται μὲ κάθε ζήτημα, τὸ ὁποῖον προσφέρεται δι' αὐτὴν ἐπιτυχίαν τοῦ πολυσχιδοῦς ἔργου του.

Τότε θὰ ἐκτιμηθῇ ἀπὸ τὴν κοινωνίαν καὶ θὰ γίνῃ ὁ πραγματικὸς τῆς ὁδηγός. Τότε θ' ἀγαπηθῇ ἀπ' τὸ λαὸ καὶ θὰ γίνῃ τὸ ἵνδαλμά του.

Ἀλλὰ καὶ ἡ πολιτεία πρέπει νὰ τὸν ἐνισχύσῃ εἰς τὸ ἔργον του, παρέχουσα συγχρόνως ἀνάλογον τοῦ ἔργου του καὶ τῆς ἀποστολῆς του οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν, ἵνα μὴ ὁ στόχος εἶναι κενὸς καὶ ἡ οἰκονομικὴ ἀθλιότης τοῦ τὸν ἀπασχολεῖ καὶ τὸν μαράζωνει πρὸς

βλάβην τῆς κυρίας ἀποστολῆς του καὶ δημιουργίαν κακῶν ἐντυπώσεων νεῖς τὴν κοινωνίαν, ἔνεκα δυσμενῶν οἰκονομικῶν συνθηκῶν του.

Πρέπει ὁ ὀλίγιος ὁ διδάσκαλος νὰ πάρῃ τὴν ἀρμόζουσαν θέσιν εἰς τὴν κοινωνίαν, λόγω τῆς τῶσον σοβαρῆς ἀποστολῆς του, καὶ νὰ σπάσῃ ἡ ἐπικρατοῦσα ἀντίληψις περὶ «δασκαλοῦ».

Τὸν λόγον εἰς τοῦτο ἔχει ἡ πολιτεία κατὰ πρῶτον, καὶ μετὰ ταῦτα ἐμεῖς οἱ ἴδιοι, οἱ διδάσκαλοι.

Τί μπορεῖ νὰ κάμῃ δ)λος ρακένδυτος καὶ πεινασμένος; — ὅσον ἐνθουσιασμὸν καὶ ἀγάπην κι' ἂν ἔχῃ εἰς τὸ ἔργον του, παίζει καὶ ἡ οἰκονομικὴ του κατάστασις τὸν ρόλον τῆς.

Ἡ ἐργασία τοῦ δημοδιδασκάλου εἰς τὸ μονοτάξιον, δὲν κλείνεται μέσα στοὺς τέσσερις τοίχους τοῦ διδασκτηρίου. Ἐχει εὐρύτερους ὀρίζοντες καὶ δύναται νὰ χαρακτηρισθῇ εἰς δύο κύκλους, Ἐργασία ἐσωσχολική, Ἐργασία ἐξωσχολική.

Μὲ ἀφετηρίαν λοιπὸν τὸν διχωρισμὸν αὐτὸν τῆς ἐργασίας, θὰ προσπαθῶ σύντομην ἐκθέσιν τῆς ἐν γένει ἐργασίας μου.

ΕΣΩΣΧΟΛΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Παντοῦ, ὅπου κι' ἂν ὑπῆρθε εἰς μονοθέσια, προκειμένου νὰ ἐπιτύχῃ εἰς τὸ ἔργον μου, ἔθεσα ἐξ ἀρχῆς τοὺς ἐξῆς σκοποὺς πρὸς πραγματοποίησιν.

1) Ἐξασφάλισις ὑποφερτοῦ Δ)ρίου, καὶ

2) Ἐφοδιασμὸς τοῦ σχολείου μὲ ἀπαραίτητα θρανία, ὄργανα, ἐποπτικὰ μέσα, ἐπιπλα, μαθητικὴν βιβλιοθήκην καὶ σχολικὸν κήπον ἢ γλάστρες πρὸς καλλιέργειαν φυτῶν.

Ἐὰν πάντα ταῦτα πραγματοποιηθοῦν, θὰ εἶναι εὐχάριστη ἡ ἐργασία εἰς τὸ σχολεῖον, τῶσον διὰ τὸν δ)λον, ὅσον καὶ διὰ τοὺς μαθητάς. Θὰ εἶναι μαγνητὴς τὸ σχολεῖον, θὰ τραβᾷ καὶ θὰ συγκρατῇ τοὺς πάντας.

Οὐδέποτε δ)λος μονοθεσίου εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτύχῃ ἄνευ τῶν προϋποθέσεων τούτων.

Συχνὴ εἶναι ἡ διαπίστωσίς μου, πῶς ὅσον τὸ δ)ριον εἶναι ὑποφερτόν, κ' αλαιοθητικόν καὶ πλούσιον μὲ τ' ἀνωτέρω ὑλ. κ'α, συγκρατεῖ περισσότερον πλησίον τοῦ μαθητῆς καὶ διδ)λου, συνεχῶς ἐργαζομένου, ἐνῶ ἀντιθέτως, ἐρείπιον καὶ γυμνὸν σχολεῖον, φέρει τ' ἀντίθετα ἀκριβῶς ἀποτελέσματα.

Ἀλλὰ ποῦ θὰ εὐρεθῇ τὸ χρήμα δι' ὅλα αὐτά; Ποῖος θὰ γίνῃ ὁ ἐνσαρκωτὴς τῆς ιδέας αὐτῆς; Ποῖος θὰ κινήσῃ τὰ μυχλιασμένα τέλματα στὶς καρδιὰς τῶν χωριῶν γιὰ νὰ γίνουν οἱ ἰσκέψεις αὐτῆς πραγματικότης;

Οὐδεὶς ἄλλος εἶναι ἀρμόδιος, παρὰ ἕνας, «ὁ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ». Ἐχων πάντοτε κατὰ νοῦν τίς προϋποθέσεις αὐτές, ἀλλ' ἔχων ὑπ' ὤψιν μου, ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν δεινὴν οἰκονομικὴν κατάσταση τῆς χώρας, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ μεμψιμοῖρον τῶν κατοίκων, προσπαθῶ ν' ἀνέρω τίς χρηματικὲς πηγὰς μέσα εἰς τὸν κύκλον τοῦ περιβάλλοντος ὅπου ζῶ, διότι ὁσηδήποτε κι' ἂν εἶναι δεινὴ ἡ οἰκονομικὴ κατάσταση

τῆς γύρω μας κοινωνίας, ὑπάρχουν πάντοτε οἱ μυστικὲς ἀκένωτες πηγές.

Λίγος ἐνθουσιασμὸς, λίγη ἀγάπη εἰς τὸ ὥραϊον μας ἔργον, ἐλαχίστη ἐργατικότης καὶ προθυμία, καὶ τότε ὅλα θ' ἀνατεῖλουν ρόδινα.

Πρῶτὴ καὶ θεμελιώδης πηγὴ προσφορᾶς, θὰ παρουσιασθοῦν οἱ ἴδιοι οἱ πτωχοὶ χωρικοί, οἱ ὁποῖοι ἄλλοτε μὲν μὲ τὴν μικρὰν χρηματικὴν τῶν ἀρωγῶν, ἄλλοτε δὲ μὲ τὴν ἀκούραστην καὶ ἀνεξάντλητην προσωπικὴν τῶν ἐργασίαν, δημιουργοῦν πραγματικὰ θαύματα.

Ἀρκεῖ μόνον ὁ διδ)λος νὰ γνωρίξῃ νὰ πιάνῃ τὸν σφυγμὸν τῶν, νὰ τυγχάνῃ ἐκτιμήσεως ἀπὸ κάθε πλευρὰ γενικῶς, καὶ τότε μὲ τὸ πῶς ἐλαφρὸ πάτημα τοῦ κουμπιῶ, ὁλόκληρος ὁ μηχανισμὸς τοῦ χωριοῦ, ἄνθρωποι, μεταφορικὰ μέσα, ζῶα κ.λ.π. θὰ τεθοῦν αὐτομάτως σὲ κίνησι.

Καὶ τότε πλέον θ' ἀρχίσουν καταφθάνουσαι ἐνισχύσεις καὶ ἐξ ἄλλων πηγῶν. Ὅλοι πλέον θὰ προσφέρουν ὡς λ.χ. σύλλογοι, σωματεῖα, ὁμογενεῖς ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ, ἄτομα οἰκονομικῶς ἰσχυρά.

Ὁ ἐνθουσιασμὸς θὰ εἶναι ἀκράτητος καὶ θὰ ἐπιτευχθῇ τὸ ἐπιδιωκόμενον.

Ἐδοκίμασα πολλὰς εἰς τῶρα φορές καὶ ἔλυσα κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸ διδασκαλικὸν ζήτημα μὲ μόνους βοηθοὺς τοὺς πῶς πάντων παράγοντες.

Μονάχα χρειάζεται πίστις κι' ὅλα φθάνουν σὲ αἴσιο τέλος. Ἀρκεῖ νὰ ἐκτιμηθῇ ὁ δ)λος ἀπ' τὸ χωρικό, καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος πλέον ἀγράμματος χωριάτης, θὰ γίνῃ ὁ ἀκούραστος βοηθὸς του καὶ ἡ ἀνεξάντλητη πηγὴ πάσης προσφορᾶς πρὸς ἐπίτευξιν κάθε σχολικοῦ σκοποῦ.

Ναί, δὲν λέγω, ὅτι μύρια ἐμπόδια θὰ σταθοῦν μπροστά μας εἰς τὴν δημιουργίαν τοιούτων μεγάλων ἔργων χωρὶς τὴν κρατικὴν συμπαράστασιν. Ἀλλὰ, ἐπαναλαμβάνω, μὲ στρατηγικὴν καὶ τακτικὴν ἀνάλογην, θὰ τὰ υπερπηδοῦμε καὶ σιγά-σιγά οἱ ἀντιστρατεύμενοι εἰς τὸ ἔργον μας, θὰ γίνουν πιστοὶ σύντροφοι καὶ συνεργάτες μας.

Χρειάζεται πίστις καὶ ἐνθουσιασμὸς ἀκατάβλητος. Χρειάζεται ζωὴ καὶ δραστηριότης ἐκ μέρους μας. Ἀπαιτεῖται διδάσκαλος στρατηγός, δ)λος ἀεικίνητος, δ)λος προσωπικότης, δ)λος ποὺ νὰ συγκινή τὴν ἀνθρωπίνην μάζαν, καὶ τότε ὅλα τραβοῦν αὐτομάτως γοργῶς πρὸς τὸν σκοπὸν μας.

Τὰ εἶδα, τὰ ἐξῆσα, τὰ ἐκαμάρωσα, καὶ γι' αὐτὸ τὰ πιστεύω ὡς τὰ περιγράφω.

Ἔτσι θὰ ἐξαλείψωμε ἀπ' τὴν συνείδησιν τῆς Ἑλληνικῆς κοινωνίας καὶ τὴν ιδέαν περὶ «ΔΑΣΚΑΛΟY», διότι μὲ τὰ ἔργα μας αὐτά καὶ τ' ἄλλα ποὺ κατωτέρω θὰ περιγράψω θὰ φανοῦμε ποῖοι πραγματικὰ εἴμαστε καὶ ποῖον ἔργον κοινωνικὸν ἐπιτελοῦμε, ἀσχέτως ἂν ἀκόμη δὲν ἐφθάσαμε εἰς τὴν ἀρμόζουσαν τῆς ἀποστολῆς μας κοινωνικὴν θέσιν.

Ὅμως θὰ φθάσωμε.

(Συνεχίζεται)

Η ΕΚΘΕΣΗ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

Ὑπὸ κ. Κ. Θ. ΔΗΜΑΡΑ

Ἐπιδιοκίμαζω χωρίς καμμία ἀναστολή τὴν ἀπόφασιν στὴν ὁποία προήλθε ἡ διοίκηση τῆς Στέγης Καλῶν Τεχνῶν καὶ Γραμμάτων νὰ ὀργανώσει μίαν ἔκθεσιν τοῦ ἑλληνικοῦ λογοτεχνικοῦ βιβλίου· ἐπίσης ἐπιδιοκίμαζω καὶ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ὀργανώθηκε ἡ ἔκθεσις αὕτη. ἤθελα νὰ τὴν ἔχω ἰδεῖ γιὰ νὰ μπορῶ νὰ μιλήσω· σὲ τέτοιον εἶδους ἐνέργειαι οἱ προβέσεις δὲν ἀρκοῦν· πρέπει καὶ ἡ ἐκτέλεσις νὰ ἱκανοποιεῖ γιὰ νὰ τιμῆσουμε τὴν προθεσμίαν.

κανοποιεί για να τιμησουμε την προσοχή τους.
“Ας προσθέσω ότι πριν από είκοσι πέντε
και τριάντα χρόνια είχα κι’ εγώ άσχυλθεί τίς
τά τέτοια θέματα, γνωρίζω τις δυσκολίες τις
όποιες συνεπάγεται ή όργάνωση έκθεσεων του
τύπου αυτού, και έτσι ή ικανοποίησή μου γι-
νήν πρώτη αυτήν συστηματική προσπάθεια
πρέπει νά θεωρηθεί όχι έκφραση μιάς αφαίρη-
μένης προτίμησης προς όρισμένες διατυπώσεις
της πνευματικής ζωής, αλλά κρίση στηριγμένη
επάνω στην έμπειρία.” Αλλάστε, επρόσθεσα
ότι πρόκειται για πρώτη προσπάθεια: αυτές
οι δουλειές δεν βγαίνουν πάνοπλες από κανε-
νός τό κεφάλι· ολοκληρώνονται μέσα στόν
χρόνο με διαδοχικές προσεγγίσεις, δηλαδή, ό-
πως έλεγα από άλλη αφορμή, με αλληπάλλη-
λα σφάλματα διορθωνόμενα διαδοχικά. Και
δεν αμφιβάλλω ότι οι πρώτοι που θα εύχαι-
στηθούν από κάθε καλόπιστη κριτική του ό-
λου αυτού έγχειρίματος είναι εκείνοι που τόν
ιδεάσθηκαν, τόν έφεραν σε κάποιο τέλος και
έπιθυμούν νά τόν ίδουν όσο ένδεχεται πιο όλο-
κληρωμένο. “Ας με συγχωρήσουν, λοιπόν, άν
αφήνοντας σε δεύτερη μοίρα τήν κριτική, έπι-
μείνω περισσότερο στο κύριο, στά έκθέματα.

Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΤΡΟΠΟΥ

Καλὸ εἶναι καθὼς μετὰ διαφορὰς τροποῦς προσφέρεται τοῦτο, νὰ κάνουμε μιά φορά τὸν χρόνο ἕνα ἐλεγχο τοῦ ἐαυτοῦ μας καὶ νὰ βλέπουμε ποὺ ἀκριβῶς στέκουμε ἀναφορικὰ μετὰ διαφορὰ ζητήματα» στὴν Ἑλλάδα, καὶ στὴν ἰδιόζουσα πολιτιστικὴ θέση στὴν ὁποία δρισκεται ἀκόμη ἡ χώρα μας, ὁ δῆκτης τῆς παραγωγῆς τοῦ ἐντύπου καὶ μάλιστα τοῦ διβλίου, εἶναι ἀπὸ ἐκεῖνους τοὺς ὁποῖους πρέπει νὰ παρακολουθοῦμε προσεκτικὰ, παράλληλα, ἂν ὄχι καὶ πρὶν ἀπὸ πολλοὺς ἄλλους, οἱ ὁποῖοι προκειμένου γιὰ ἄλλους τόπους μπορεῖ νὰ ἔχουν προέχουσα σημασία: ἐνῶ τὰ οἰκονομικὰ καὶ τεχνολογικὰ. Κατὰ καιροὺς, ξεκινώντας ἀπὸ διάφορες ἀφορμές, μποροῦσα νὰ παρακολουθήσω αὐτὸν τὸν δῆκτη καί, ὡς κάποιο σημεῖο, νὰ διαπιστώνω, μετὰ ἀντικειμενικὰ κριτήρια, ποῦ περίπου εἶμαστε φθασμένοι. Φυσικὰ, ἡ ἐτήσια μονάδα εἶναι κάπως σύντομη γιὰ νὰ ἐπιτρέψει σίγουρα συμπεράσματα, ἀλλὰ ὁπωσδήποτε, ἔστω καὶ ἐστὶ βραχυπρόθεσμα, ἡ γραμμὴ εἶναι ἀρκετὰ αἰσθητὴ καὶ πάντως, ὑπάρχουν οἱ σχετικοὶ ἀριθμοὶ ποὺ

ἐπιτρέπουν νὰ διαγράψουμε μίαν καμπύλην. Ἀπὸ τὴν ἀποψη αὐτὴν προτιμῶ εἶτε τις ἐκθέσεις πρὸς καλὸν τύπον ἑνῶν - ἑνῶν χρόνον, καὶ ἔτσι προσφέρονται εὐκόλῃ στὴν σύγκρισιν, εἶτε πού, τουλάχιστον ἀπομονώνων τὸν τελευταῖον χρόνον, μὲ τὸν ἴδιον σκοπὸν. Ἄν κανεὶς μὲν περὶ τοῦ ὅλα τὰ φαινόμενα δὲν εἶναι στατιστικά, θὰ τοῦ ἀπαντήσω ὅτι δὲν ξέρω γιὰ τὰ φαινόμενα, ἀλλὰ ὅτι ἡ γνωριμία μας μὲ τὰ φαινόμενα ἀρχίζει νὰ ἔχει περιεχόμενον, νὰ εἶναι μεταβιβάστῃ, ἀπὸ τὴν στιγμήν ὅπου μπορεῖ νὰ διατυπώθῃ στατιστικά, καὶ ὅτι ἔτσι κι' ἄλλῶς τὸ βιβλίον εἶναι κατεχοχὴν ἀντικείμενον πού ἐπιδέχεται διάταξιν, μέτρησιν, ἀνεξάρτητά ἀπὸ ὅποιαν ἄλλην κρίσιν κάνουμε γι' αὐτό.

Φυσικά, μιὰ τέτοια έκθεση δὲν εἶναι ἐξασπληκτική· δὲν πρέπει λοιπὸν νὰ στηρίζουμε ἐπάνω της πολὺ λεπτομερειακὰ συμπεράσματα. Ὡστόσο, ἐπειδὴ ὁ λόγος εἶναι γιὰ τὸ λογοτεχνικὸ βιβλίον, γιὰ ἓνα εἶδος, δηλαδὴ, ποὺ καὶ ὁμοιογένεια καὶ ἀρκετὰ ἐνιαιία προέλευση ἔχει, μποροῦν νὰ λογαριάσουμε ὅτι σὲ ἴσους περίπου ἀναλογίες παρουσιάστηκαν οἱ ἀποχρῆς γιὰ κάθε κατηγορία καὶ ὅτι συνεπῶς τὰ ὅσα ἐστάλθηκαν στὴν έκθεση ἔχουν ἀναμεταξύ τους, περίπου ὁσότη σχέση· ὁμως καὶ ἡ πείρα μας καὶ ἡ λογικὴ μας συγκλίνουν γιὰ νὰ μᾶς διαβεβαιώσουν ὅ,τι διαπιστώνουμε ἐδῶ, ὅτι δηλαδὴ ἀπὸ τὰ λογοτεχνικὰ βιβλία τὸ προβῶσιμον ἀριθμητικὰ τὸ ἔχει ἡ ποίηση, δεῦτερο ἔρχεται τὸ δοκίμιο, στὴν εὐρύτατη σημασία τοῦ ὅρου, καὶ τρίτο τὸ πεζογράφημα. Αὐτὸ ἰσχύει προκειμένου νὰ ὑπολογίσουμε σὲ τίτλους· ἂν πᾶμε μὲ τὸ βάρος, τότε ἀλλάζουν τὰ πράγματα, γιὰτὶ οἱ περισσότερες ἀπὸ τίς ποιητικὲς συλλογὲς ἔχουν ἀπὸ ὀλίγες σελίδες ἡ κάθε μιὰ· κι' ἂν πᾶμε μὲ τὴν ἀνάλωση τοῦ χαρτιοῦ, πάλι θὰ πῆσει ἡ ποιητικὴ παραγωγή, γιὰτὶ πολλὲς εἶναι οἱ συλλογὲς ποὺ βγαίνουν σὲ ἐλάχιστα ἀντίτυπα. Καὶ πάλι, ἂν οἱ ὑπολογισμοὶ αὐτοὶ δὲν ἐμπνέουν ἀρκετὴ ἐμπιστοσύνη γιὰ τὴν σοβαροφάνειά τους, θὰ ἐλέγουμε ὅτι κανονικὰ ἡ λογοτεχνικὴ κλίση ἐκδηλώνεται μὲ ποιήματα, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὸν ὁδὸμον τὸν ὁποῖον θὰ πάρει ὕστερα ὁ λογοτέχνης, καὶ ὅτι συνεπῶς, ἐπόμενο εἶναι νὰ πλεονάζει ἡ ποίηση.

Ἵπάρχει καὶ ἄλλος ἓνας τρόπος γιὰ νὰ κά-
νουμε τοὺς ὑπολογισμοὺς μας: Εἶναι γνωστὸ
ὅτι στὸν καιρὸ τοῦ ρωμαντισμοῦ εἰχάμε ἀνά-
λογον πληθωρισμὸ στίχων, ὁ ποῖός συνδυά-
σθηκε μὲ ἰσχυρή λεξιθηρία καὶ λογοκοπία· ἡ
πρόζα ᾗθε σαν ἀντίδοτο στὴν ὑπεربολή αὐ-
τὴν, καὶ συνετέλεσε, μαζί με τὴν κριτική, στὴν
ἐξυγίανση τῆς λογοτεχνικῆς ζωῆς. Τὸν δρό-
μο, δηλαδὴ, τῆς εὐκολίας, τῆς εὐκόλης ρητο-

ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ: «ΑΤΟΜΙΚΕΣ
ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΚΑΙ ΟΜΑΔΕΣ ΔΥΛΙΑΣ ΓΙΑ
ΤΗΝ ΠΡΩΤΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ»

Τὸ νέο βιβλίο τοῦ συναδέλφου κ. Ἐλευθερίου Σ. Ἀθανασίου: «Ἀτομικὲς ἱδιόφωρὲς καὶ ὁμάδες διδασκαλίας γιὰ τὴ πρώτη ἀνάγνωση» εἶναι ἐπιστημονικὰ θεμιλὸν στὰ πορίσματα τῆς σύγχρονης Παιδαγωγικῆς καὶ ψυχολογίας τοῦ παιδιοῦ.

Διαβάζεται εύχαιρίστα και συναρπαστικά γιατί σέ γλώσσα απλή, καθαρή, διδακτική και με άκαταμάχητα δεδομένα, ανατρέπει τὰ τετρημένα μεθοδικὰ τῆς πρώτης ἀνάγνωσης καὶ χαράζει νέα τακτικὴ στὸ μάθημα αὐτό, ἡ ὁποία δικαιολογεῖται ἀπόλυτα ἀπ' τῆς ἀναμφισβήτητῆς ὑπάρχουσες μικρὲς ἢ μεγάλες μεταστῶν μαθητῶν ψυχολογικοὶ καὶ ὀργανικὲς μαζὶ διαφορῶς.

Είναι φυσικά αδύνατον να μοιάζουν απόλυτα στη διανοήση, στο συναισθήμα, στο χαρακτήρα και στην οργανική διάπλαση, ύψεια και δύναμη όχι μόνο τα 20, 30 ή 40 παιδιά της πρώτης τάξης, αλλά ούτε και δυο μοναχά. Τις ολόφρονες λοιπόν αυτές ατομικές διαφο-

ρὲς τῶν πνευματικῶν ἢ ὀργανικῶν δυνάμεων
 καὶ χαρακτικῶν, δὲν εἶναι κατορθωτὰ καὶ τίς
 διαπαιδαγωγήσουμε καὶ τὰς ἀνψώσομε
 μὲ ἓνα κοινὸ γιὰ ὅλα τὰ παιδιὰ νοοστρωτήρα
 ποὺ μεταχειρίζομαστε σήμερα, ὑποστηρίζει
 στὴ διατριβὴ τοῦ αὐτοῦ δ κ. Ἀθανασίου.

Συνιστά το χωρισμό των παιδιών της πρώτης τάξης σε ομάδες, αν όχι πολλές, τουλάχιστον σε δυο - τρεις ανάλογα με τις πνευματικές ικανότητες, τα ενδιαφέροντα, τις κλίσεις και λοιπά και η κάθε ομάδα να διδάσκεται την πρώτη ανάγνωση έντελώς χωριστά στο αλφαβητάριο που υπάρχει ή σε άλλα αλφαβητάρια που πρέπει να εκδοθούν για να μπορεί ο δάσκαλος και οι μαθηταί να επιλέγουν.

θεωρούμε απόλυτα ὀρθές τὶς ἀπόψεις τοῦ διακεκριμένου συναδέλφου κ. Ἀθανασίου στὸ διαπραγματευόμενο θέμα, διατηρούμε ἐλαφρὲς ἀμφιβολίες τοῦ ἂν θά εἴναι δυνατὴ ἐξ ὁλοκλήρου ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ συστήματος αὐτοῦ, στὰ δικά μας σχολεῖα, ἐνῶ τῇ μερικῇ ἐφαρμογῇ τῇ θεωρῶ ἐπιβεβλημένη. Πάντως συνιστῶ ἐν-θερμα στοὺς συναδέλφους νὰ διαδίδουν τὸ νέο αὐτὸ διδρίδι τοῦ κ. Ἀθανασίου.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΒΟΥΖΗΣ

ρείας ή όποία έχαρακτήριζε τότε την ποίηση, τν ανέκοψαν άλλες μορφές λόγου, μέ αυξημένες από τήν ίδια τήν ουσία τους, τς διαστάσεις του όρθολογισμού. Σήμερα ή κριτική, καθώς παρουσιάζεται ένιαία μέ τήν δοκιμιογραφία, είναι πιό δύσκολο νά παίξει **αυτών τών** κατασταλτικόν ρόλο, στήν έκταση στήν όποία τόν έπαιζε άλλοτε, καί έτσι ενώ φαίνεται, ποσοτικά, διογκωμένη, παρέχει λιγότερες έγγυήσεις από όσες παρέχει, σχεδόν στήν όμαλότητά της, ή πρόζα; έχουμε κι' εκεί, θέβαια, δείγματα ροπής πρós τήν ευκολία, τήν αυσδοσία, αλλά στο σύνολο, ή προσφορά τής πρόζας, ή κατεξοχήν προσφορά τής γενιάς του τριάντα, μένει τό πιό στερεό στοιχείο τής νέας μας λογοτεχνίας, καί πρέπει τώρα περισσότερο παρά ποτέ, νά ενθαρρύνεται. Ό λόγος του Ψυχάρη «Πεζά θέλουμε πεζά!», εξακολουθεί νά ισχύει πάντοτε, καί μου φαίνεται πώς έχει αυξημένη σημασία.

Αὐτὲς εἶναι οἱ ἐντυπώσεις μου ἀπὸ μίας σει-
ρᾶ σταθμύσεων ἑμπρὸς στὶς καλίσσθες καὶ
ἀπλές προθήκες τῆς Στέγης· καλίσσθες καὶ
ἀπλές, οἱ προθήκες: γιὰ πολλὰ ἀπὸ τὰ ἐκ-
θέματα δὲν θὰ ἄρξω οὔτε τὸ ἓνα οὔτε τὸ ἄλ-
λο ἀπὸ τὰ ἐπιθέτα, ἀλλ', αὐτὸ εἶναι ἄλλης

ρας ζήτημα. Τὸ βιβλίο πρέπει νὰ ἐπιβληθῇ στὴν κοινὴ συνείδηση περισσότερο παρ' ὅσο τοῦτο συμβαίνει σήμερ'α γιὰ νὰ εἰμαστε αἰσιδοδοξοὶ ἅς ποῦμε ὅτι μίᾳ καλῇ του παρουσίασῃ ὅπως αὐτὴ τὴν ὁποία σχολιάζουμε ἐδῶ θὰ συντελέσει στὸ ποθοῦμενο ἀποτέλεσμα. Ὑστερα μένει πάντοτε, ἀπὸ τῆς ἐκθέσεως ἓνα μόνιμο κέρδος, οἱ μικροὶ ἀτάλαιοι ποῦ μὲ τὴν παρουσία τους ζωντανεῦουν τὸ θέμα καὶ τὴν ἀνάμνησίν του· στὸ συνέδριο τῆς Σόφιας, ἐφέτος, ἡ ἐλληνικὴ ἀντιπροσωπεία παρουσίασε καὶ ἓναν τέτοιο κατάλογο, ὁ ὁποῖος ἔπιασε πολὺν τόπο καὶ ἐζητήθηκε πολὺ ἀπὸ τοὺς ξένους συνέδρους. Καὶ ὁ κατάλογος ποὺ ἐτυπώθηκε γιὰ τὴν πρώτῃ ἐκθεσὶ τοῦ βιβλίου, ἀν γίνῃ, καὶ αὐτὸς ὅπως καὶ ἡ ἐκθεσὶ, θεσμός, θὰ μπορεῖ νὰ ἀποτελέσει ἀπὸ χρόνον σὲ χρόνον ἓνα χρήσιμον δείκτη ἀν αὐξήσει τὰ στατιστικὰ στοιχεῖα τὰ ὁποῖα παρέχει, καὶ συνάμα, μὲ τὴν παρουσία του θὰ θυμίζει σὲ ὅσους ἐπισκέφθηκαν τὴν ἐκθεσὶ, τὸ χέρος τους πρὸς τὸ ἐλληνικὸ βιβλίο: νὰ γίνῃ, δέξαια, καλῶτερο, μὰ γιὰ τοῦτο εἶναι ἀπαραίτητο νὰ τὸ υποστηρίξουμε.

Κ. Θ. ΔΗΜΑΡΑΣ

**Γαλάτεια Μπαλτά: «Παιδικές
Μελωδίες» (Θεσσαλονίκη 1966,
σελ. 1-37)**

Με την παιδική μου λύρα
νύχτα 'μέρα τραγουδάω
μέ χαρούμενο τραγούδι
στη Ζωή μου ξεκινάω.

ΓΑΛΑΤΕΙΑ ΜΠΑΛΤΑ
(Αυτόθι σελ. 5)

I

'Από τις παιδικές μελωδίες που ξεπέμφθησαν
από την λύραν της ως άνω ποιητριάς μας, ξε-
χωρίζουμε μερικές καθαρές Πατριδογνωστικού
περιεχομένου για να τις ἀγαλιάσουν και οι
Συνάδελφοι των λαϊκών Σχολείων και τις χρη-
σιμοποιήσουν στες Σχολικές γιορτές τους και
στη μορφωτική τους προσπάθεια για το ἀγκί-
στρομα της παιδικής ψυχής με τους θησαυρούς
της λαϊκής μας παραδόσεως και της ἀτμόσφαι-
ρας γενικά της Γενέθλιας Γῆς τους.

Ἄς ἀκούσουμε συνεπὶς μερικές σκόριπες νό-
τες ἀπὸ χαρακτηριστικές μορφές Πατριδογνω-
στικοῦ ποιητικοῦ περιεχομένου.

Ἀρχίζουμε ἀρχαίσειν στροφῶν ἀπὸ την παι-
δικήν καθάρια πηγή της Ζωῆς, ἀπὸ τὸ θεῖο ὄραμα
της Μάνας.

Ἄς τὲς ἀκούσουμε:

ΣΤΗ ΜΑΝΑ

A

'Ανάλαφρα σὰν περπατᾷς
Τὸ σπῖτι μας ἀγιάζει
Παραδεισένιο γίνεται
Σὰν ἐκκλησοῦλα μοιάζει.

B

Εἶσαι στὸ σπῖτι τ' ἅγιο φῶς
Κι' ὁ φάρος τῆς ψυχῆς μας
Κι' οὐράνιος εἶσαι θησαυρὸς
δλάκερης τῆς Γῆς μας.

(Αὐτόθι σελ. 6)

'Ανάλαφρα σὰν περπατᾷς
Τὸ σπῖτι μας ἀγιάζει
Παραδεισένιο γίνεται
Σὰν ἐκκλησοῦλα μοιάζει.

Εἶσαι στὸ σπῖτι τ' ἅγιο φῶς
Κι' ὁ φάρος τῆς ψυχῆς μας
Κι' οὐράνιος εἶσαι θησαυρὸς
δλάκερης τῆς Γῆς μας.

(Αὐτόθι σελ. 6)

Καὶ τώρα... ἀκολουθώντας κάποια σειρά μέ-
σα στες πατριδογνωστικές ἐπιζήσεις κατὰ τὰ
πατριδογνωστικὰ ὁράματα, ἄς μεταφερθοῦμε
στὴν εἰκόνα τοῦ πατρικοῦ σπιτιοῦ καὶ ἄς ἀκού-
σουμε χαρακτηριστικὰ στροφῶν:

ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΟΥ

Μέσα στὰ μεγάλα σπῖτια
ἴσως τόσο δὲν ταιριάζει

μά... στὰ μάτια τὰ δικά μου
Σὰν τρανὸ παλάτι μοιάζει.
(Αὐτόθι σελ. 25)

Καὶ ἀκολουθοῦν τρεῖς στροφές πὺ ἀναφέρον-
ται στὴν περιπλάνηση τοῦ παιδιοῦ ἀπὸ τὸ σπῖ-
τι του ἔως τὸ Σχολεῖο, καὶ σ' ἓνα διάλογο μετὰ τὴν
ψυχολογικὴν θεωρίαν τοῦ ANIMISMUS.

Ἄς τὲς ἀκούσουμε:

ΤΟ ΔΡΟΜΑΚΙ ΤΟΥ ΣΠΙΤΙΟΥ ΜΟΥ

A'

Κάθε μέρα τὸ διαβαίνω
πατησιὰ, περπατησιὰ,
κάτω ἀπὸ τὸν πυκνὸν τὸν ἴσκιον
πὺ μου ῥίχνει ἡ φυλλωσιὰ.

B'

Μὰ ξεχνιέμαι καὶ πλανιέμαι
στὶς χαρὰς μου τὰ φτερά
ὥσπου τὸ μικρὸ δρομάκι
μὲ μαλώνει τρυφερά.

—'Αντε, τρέξε καὶ θ' ἀργήσεις
φτάνει τώρα τὸ κοντοῦ
πάλι σήμερα θὰ φτάσεις
τελευταῖος στὸ σχολεῖο.

(Αὐτόθι σελ. 30)

Τώρα... ἄς ἀφίσουμε τὴν ποιητριά μας νὰ
μᾶς συνδέσει μετὰ τὸ ἐρημοκλήσι τοῦ χωριοῦ καὶ
μετὰ τὴν μυσταγωγικὴ προσευχὴ κάποιου δια-
βάτη.

ΤΟ ΕΡΗΜΟΚΛΗΣΙ

A'

Σ' ἐρημοκλήσι κάποιον ὥρα
ἄνοιξε ἡ πόρτα ταπεινὰ
τοσμπάνος ἦταν ὁ διαβάτης
κι' ἔβασκε γύρω ζωντανά.

B'

Ἐκανε πρῶτα τὸ σταυρό του
ψιθύρισε μὴ προσευχὴ
κι' ἀναψε τὸ φτωχὸ καντήλι
μ' ὀλάνοιχτη κι' ἀγνή ψυχὴ.

(Αὐτόθι σελ. 16)

Καὶ ἐν συνεχείᾳ ἄς ἀκούσουμε καὶ χαρακτηρι-
στικές στροφές ἀπὸ τὸν ἦχο τῆς καμπάνας τῆς
ἐκκλησίας τοῦ χωριοῦ, παραμονὴ τῆς Πασχα-
λιάς.

Η ΚΑΜΠΑΝΑ

Ἡ καμπάνα τοῦ χωριοῦ μας
μέσ' τὴ νύχτα μᾶς φωνάζει
Σὰν τὴν κλώσσα πὺ γυρίζει
κι' ὅλα τὰ παιδιά της κράζει.

B'

Εἶν' Ἀνάσταση, κι' ἀπόψε

Τὸ χωριὸ πανηγυρίζει
Κάθε Χριστιανὸς τὸ ξέρει
κι' ἡ ψυχὴ του φτερουγίζει.
(Αὐτόθι σελ. 29)

Ἐν συνεχείᾳ, ἡ ποιητριά μας ξανοίγει τὴν
λύρα της καὶ ἀγαλιάζει φουσιονκρατικές εἰκόνες
τοῦ χωριοῦ, συνάπτουσα διάλογον μετὰ τὸ ρυάκι
καὶ τὸ ποταμάκι τοῦ χωριοῦ.

Ἄς ἀκούσουμε χαρακτηριστικὲς στροφές:

ΣΤΟ ΡΥΑΚΙ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ ΜΑΣ

A'

Χαριτωμένο δροσερὸ
πάντα κατηφορίζει,
τὶς ρεματιές καὶ τὰ βουνὰ
περνᾷ καὶ χαιρετιέταις

B'

Τ' ἄγρια βράχια, οἱ λαγκαδιές
δὲν κόβουν τὴν ὁρμὴ σου
Μπροστὰ τραβάει καὶ δὲν λιγᾷ
ἡ φλογερὴ ψυχὴ σου.

(Αὐτόθι σελ. 28)

ΣΤΟ ΠΟΤΑΜΑΚΙ

A'

Χαριτωμένο μου μικρὸ
κι' ὁμορφὸ ποταμάκι
κάπως νορὶς ξεκίνησες
κι' ἀφῆρες τὸ δρομάκι

B'

Ἦλο κυττᾷς στὰ μακρυὰ
τῆς θάλασσας τ' ἀτλάζι
πὺς λαχταρᾷς νὰ τὸ ντυθῇς!
μὲ σκέρτσος καὶ μὲ νάζι!

(Αὐτόθι σελ. 30)

Τώρα... καὶ πατριδογνωστικὸ — μὴ σκηνὴ
δηλαδὴ μέσα στὸν περίβολο τοῦ σπιτιοῦ — ἀλλὰ
μὲ προοπτικὴ καὶ μὲ σύνδεσμο πρὸς προβλήματα
Ἀγωγῆς:

ΣΤΟ ΚΟΤΕΤΣΙ

A'

Μέσα στὸ κοτέτσι μας
φασαρία πάλι
ἀπὸ κοκκόρια μάλλοναν
μὲ φωνὴ μεγάλη.

B'

—Τί νὰ πάθανε καλὲ
κι' ἔχουν τέτοιους τρόπους;
—Πῆσαν παραδείγματα
ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους;

(Αὐτόθι σελ. 33)

Ἐν συνεχείᾳ, καὶ σὰν παραμῦθι τῆς Για-

γιάς πὺ δὲν τὸ σκέπασεν ἡ λήθη, ἀλλ' εἶναι
ντυμένο μετὰ ὄνειρα καὶ μετὰ μαγεία.
Ἄς τὸ ἀκούσουμε:

ΤΑ ΔΥΟ ΠΕΡΙΣΤΕΡΙΑ

A'

Στὸν ὕπνο μου τὸν προῖν
κοντὰ μου ἔχει πετοῦσαν
δὺο περιστέρια χαρῶπα
καὶ μου κρυφομιλοῦσαν.

B'

Ξυπνῶ, γλυκὰ καὶ τί νὰ ἰδῶ;
Τὰ δὺο τὰ περιστέρια
ἦταν τῆς Μανούλας μου
τ' ἀγαπημένα χέρια.

(Αὐτόθι σελ. 35)

Καὶ ὡς κατακλῆς καὶ ἐπιδός, καὶ ἀπὸ τὴν
γιορτὴ τῆς Μάνας.

Η ΓΙΟΡΤΗ ΤΗΣ ΜΑΝΑΣ

Μέσ' τὴν ψυχὴ μου Ἀνάσταση
τῇ Θεῇ τούτῃ 'μέρα
φῶς καὶ χαρὰ σκορπίστηκε
στὴ Γῇ μας πέρα ὡς πέρα.

B'

Μὴ ἀγάπη οὐράνια, θεῖκῃ
δλους μᾶς ἀγαλιάζει.
Εἶναι τῆς Μάνας ἡ Γιορτὴ
κι' ἡ πλάση μας γιορτάζει.

(Αὐτόθι σελ. 37)

III

Ἐτελειώσαμε...

Ἐνα πατριδογνωστικὸ ποιητικὸ μῆνυμα,
διὰ τῆς ὡς ἄνω ποιητικῆς συλλογῆς, ἐξεπέμφθη
ἀπὸ τὴν πόλιν τοῦ Θεομαίικου κόλπου, καὶ μέσα
στὶς χαρακτηριστικὲς σκόριπες νότες πὺν παρα-
θέσαμε, θὰ μπορούσαμε νὰ θεομαίικουμε τὴν ψυ-
χὴν τὸν μικρῶν παιδιῶν.

Καὶ γὰ νὰ ὁλοκληρώσουμε,

Στὴν ψυχὴν τῆς ποιητριάς μας ἐμφωλεύον
ὁμορφιές ἀπὸ τὶς ἐπιζήσεις τῆς παιδικῆς τῆς ἡ-
λικίας.

Ἡ ψυχὴ τῆς δηλαδὴ, δοκιμάζει ἓνα αἶσθημα
ἐπιστροφῆς στὸν κόσμον τῆς παραδόσεως τῆς
λαϊκῆς καὶ στὸν κόσμον τοῦ παραμυθιοῦ, ἐπιστρο-
φῆς στὸν κόσμον τοῦ καθιοῦ καὶ τῆς συμπίπτειας,
τῆς συμπίπτειας... νὰ ἐκείνης πὺν προκαλεῖται
ἀπὸ τὸ θάμβος τοῦ φωτὸς τῆς μητρικῆς ἀγάπης.

Ἐτσι:

Ἡ Πατριδογνωστικὴ ἐντολὴ παραμένει — μέ-
σα στοῦ ἀνηλέητου χρόνου τὰ γρατσουνίσματα
— σὰν τὸ παρθενικὸ ἱερὸ χνοῦδι τοῦ ὕπερατομι-
κοῦ οὐδοῦ τῆς ἐφημερῆς ζωῆς μας, ἐνῶ πα-
ράλληλα ὁ στοιχασμὸς μας κυλιέται ἀνάμεσα ἀπὸ
τὸν κύκλον τοῦ φωτὸς καὶ τῆς σκιάς τὸν περα-
σμένων μας.

Διὰ τὴν ὡς ἄνω προσφορὰν τῆς, συγκαίρο-
μεν ἐγκαρδίας τὴν σεβαστὴν ποιητρίαν.

ΕΥΡΥΠΙΔΗΣ ΣΟΥΤΡΛΑΣ
Παιδαγωγός

Ἀποχαιρετιστήριος λόγος τοῦ Παιδαγωγοῦ Εὐριπίδη Σούρλα εἰς τὸν Νικόλαον Καραχρίστον

Ἀποχαιρετοῦμε αὐτὴν τὴν στιγμήν ὅλοι μας με πραγματικὴν συγκίνησιν ἕνα διακεκριμένον ἐκπαιδευτικὸν συνάδελφον, γιὰ τὸ ταξίδι τοῦ τὸ ἀγύριστο, γιὰ τὸ ταξίδι τῆς αἰωνιότητος.

Ἀπὸ τὴν θρυλικὴν πρωτεύουσάν τῆς Ἡπείρου — τὰ Γιάννινα — κρατοῦν αἱ ρίζες τῆς Γενιάς καὶ τῶν προγόνων του.

Μὲ τῶν μεγάλων Ἡπειρωτῶν διδασκάλων τὴν παράδοσιν καὶ τὰ νάματα ἐποτίσθη ἀπὸ τὴν περίσσειαν τῆς ἐφηβικῆς του ἡλικίας, ὡς τρόφιμος τῆς γεραρᾶς Ζωσιμαίας Σχολῆς τῶν Γιαννίνων, γιὰ νὰ συμπληρώσῃ ἀργότερα τὴν Πανεπιστημιακὴν του μόρφωσιν καὶ μὲ ἀγκίστρωμα τῶν Παιδαγωγικῶν σπουδῶν του στὴν Ἑσπερία.

II

Κατὰ τὴν μακροχρόνιον καὶ πολυσχιδῆ Ἑκπαιδευτικὴν καὶ Διοικητικὴν του διακονίαν, στάθηκε μὲ τὴν διδασκαλικὴν του ψυχὴν συμπαραστάτης τῶν ιδεῶν τοῦ διδασκαλικοῦ κόσμου τῆς Πατρίδος μας, τόσο ὡς Διευθυντῆς τοῦ Μαρασλείου, ὅσον καὶ κατὰ τὴν περίσσειαν τῆς Πανεπιστημιακῆς μετεκπαιδεύσεως τῶν δασκάλων μας ὡς ἐπίσης καὶ κατὰ τὴν γόνιμον Διοικητικὴν του δράσιν ὡς Προέδρου τοῦ Ἀνωτάτου Ἑκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας.

III

Ὡς παιδαγωγὸς πίστευε πῶς ἡ διαρρύθμισις τῆς σχολικῆς πράξεως, σύμφωνα μὲ τὴν μορφήν τῶν ἐπιδράσεων τῆς λαϊκῆς ζωῆς, αὐτὴ εἶναι ἐκείνη ποὺ συντελεῖ ὥστε τὸ ἔργον τοῦ Σχολείου νὰ βρῇ βαθεῖα ἐρεθίσματα.

Στὰ Παιδαγωγικά του δὲ συγγράμματα καὶ στὰ ἄρθρα του τὰ παιδαγωγικά διέτύπωνε τὴν γνώμην πῶς ἡ ψυχὴ τοῦ παιδιοῦ πρέπει νὰ ἔλθῃ σὲ ἐπαφὴ μὲ τὸν τύπον ἐκείνων τῶν μορφῶν τικῶν ἀγαθῶν ποὺ εἶναι προβολὴ τῆς λαϊκότητος.

Ἦταν μὲ ἄλλα λόγια θερμὸς θιασώτης τῆς

Πατριδογνωστικῆς ιδέας, δεδομένου ὅτι εἰς τὰς συγγραφὰς του διεκήρυττε τὴν ἀρχὴν ὅτι τὸ κέντρον τοῦ βάρους βρίσκεται εἰς τὴν μελέτην «τῶν ἡδὲ εἰς τὸν λαὸν ὑπαρχόντων πνευματικῶν περιεχομένων».

Συνειδητὸς λοιπὸν ὑπῆρξεν ὁ ἀγαπητὸς συνάδελφος τὸν ὁποῖον ἀποχαιρετοῦμε ὅλοι μας μὲ συγκίνησιν, διακρίνοντας συγχρόνως καὶ τὴν βαθεῖα λύπη ποὺ εἶναι ζωγραφισμένη στὰ πρόσωπα τῶν συγγενῶν του.

Δυστυχῶς αὐτὴν τὴν στιγμήν ἀπουσιάζει ἡ πιστὴ σύντροφος τῆς ζωῆς του. Ἡ GNADIGE FRAU ELSA, ἡ ὁποία, σὰν ἄγγελος ἐπίγειος, στάθηκε στὸ κρεβάτι τοῦ πόνου, προσπαθώντας νὰ μαλακώσῃ τὰ πλήγματα τοῦ πεπρωμένου ἀλλ' ἡ ὁποία προεπορεύθη αὐτοῦ γιὰ τὸ ταξίδι τῆς αἰωνιότητος, δυὸ ἡμέρας πρὸ τοῦ θανάτου του.

IV

Ἀγαπητὲ Νίκο!

Ἐκεῖνος ποὺ σοῦ ἀπευθύνει τὴν στιγμήν αὐτὴν τὰ λίγα αὐτὰ λόγια, εἶναι ἐκ τῶν ἀγαπητῶν φίλων, Συναδέλφων καὶ Συμπatriωτῶν, καὶ ὁ ὁποῖος παραστάθηκε καὶ στὸ «κρεβάτι τοῦ πόνου σου καὶ ἐνοιώσε μεγάλη ἱκανοποίησιν ποὺ σὲ ἀντίκρυζε ἀλαφιασμένον νὰ σηκώνεις ἐλαφρὰ τὸ κεφάλι σου, γιὰ νὰ ἀπευθύνεις λόγια ἀγάπης.

Καὶ τὰ τελευταῖα λόγια σου πρὸς τὴν ταπεινότητά μου ἦταν:

«Νὰ μὴ Σὲ ξεχάσουμε»

Ἀγαπητὲ Νίκο!

Ἡ Μνήμη σου — νὰ εἶσαι βέβαιος ὅτι θὰ παραμείνῃ ζωντανὴ σὲ ὅλους τοὺς Συναδέλφους καὶ παλαιούς συνεργάτας σου, ποὺ σὲ προπέμπουν αὐτὴν τὴν στιγμήν, καθὼς ἐπίσης καὶ σὲ ὅλους ὅσοι δεχθῆκαν τὰ νάματα τῆς διδασκαλικῆς σου σοφίας καὶ τῆς φιλικῆς συναδελφικότητός σου.

Αἰωνία Σου ἡ Μνήμη!

ΕΥΡΙΠ. ΣΟΥΡΛΑΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΟΥ «ΝΕΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ»,

● Τὸ παρὸν τεύχος εἶναι τὸ θερινό. Τὰ ὑπόλοιπα τεύχη θὰ λάβετε κανονικὰ μετὰ τὴν ἐναρξὴ τοῦ νέου σχολικοῦ ἔτους.

● Μαζὶ μὲ τὸ σημερινὸ θερινὸ τεύχος θὰ λάβετε καὶ ἕνα ἔκτακτο τεύχος, ἀφιερωμένο ἐξ ὁλοκλήρου στὰ ἐγκαινία τῆς «ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑΣ» τὰ ὁποῖα ἔγιναν στὶς 5 Ἀπριλίου.

Ἔργον ποὺ γεφυρώνει τὸν 20ον μὲ τὸν 21ον αἰῶνα

ΤΑ ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑΣ

Τὸ μεγαλύτερο πνευματικὸ γεγονός τοῦ 1967

ΡΕΠΟΡΤΑΖ ΤΟΥ ΕΙΔΙΚΟΥ ΣΥΝΕΡΓΑΤΟΥ ΜΑΣ κ. ΓΙΩΡΓΟΥ ΦΑΤΟΥΡΟΥ

Μὲ ἐξαιρετικὴ ἐπισημότητα ἔγιναν στὶς 5 Ἀπριλίου, τὰ ἐγκαινία τῆς «Νέας Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας», μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς ἐκδόσεως τοῦ Α' τόμου αὐτῆς, ὑπὸ τοῦ «Ὁργανισμοῦ Ἐγκυκλοπαιδικῶν Ἐκδόσεων» τοῦ ὁποῖου Ἰδρυτῆς καὶ Διτῆς τυγχάνει ὁ κ. Χάρης Πάτσης. Ἡ τελετὴ τῶν ἐγκαινίων ἐδόθη στὰ Γραφεῖα τοῦ Ὁργανισμοῦ — τὰ ὁποῖα καταλαμβάνουν ὁλόκληρο, σχεδόν, τὸν 6ο ὄροφο τοῦ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Πανεπιστημίου 58 μεγάρου, — μέσα σὲ μιὰ σεμνὴ καὶ ἐπιβλητικὴ ἀτμόσφαιρα πνευματικῆς ἀνατάσεως καὶ ἐξάρσεως. Ἡ ὅλη τελετὴ ἔλαβε χαρακτηριστικὴν δεξιόστροφον καὶ συνεστιάζεως, ἐκλήθησαν δὲ καὶ ἔλαβον μέρος σ' αὐτὴ, ἐκτὸς τῶν ἐπιστημόνων οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦν τὸ Ἀνώτατον Ἐπιτελεῖον Ἐποπτείας καὶ κατευθύνσεως τοῦ ἔργου, καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐκπρόσωποι τοῦ πνευματικοῦ κόσμου τῆς χώρας μας, Ἀκαδημαϊκοί, Καθηγηταὶ τοῦ Πανεπιστημίου, τοῦ Πολυτεχνείου καὶ τῶν ἄλλων Ἀνωτάτων Σχολῶν καὶ ἰδρυμάτων τῆς Πρωτεύουσας.

Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς σεμνῆς αὐτῆς πνευματικῆς συνεστιάζσεως ἐδόθη ἡ εὐκαιρία νὰ ἀνταλλαγοῦν προσφωνήσεις καὶ νὰ ἀναπτυχθοῦν ἀπόψεις σχετικῆς μὲ τὴν ἀξία καὶ χρησιμότητα τοῦ ἔργου αὐτοῦ. Ὅλοι οἱ ὁμιλητὲς ἐτόνισαν τὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ τῆς μεγάλης πνευματικῆς αὐτῆς ἐξορμήσεως καὶ ἐξῆραν τὴν τολμηρὰν πρωτοβουλίαν τὴν ὁποία ἀνέλαβε ὁ κ. Χάρης Πάτσης, γιὰ νὰ ἐκδόσῃ τῆς Ν.Ε.Ε., ἔργον ποὺ ὅπως ἐτόνισαν, θὰ συντελέσῃ ἀποφασιστικὰ στὴν ταχύτερη ἄνοδον τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.

Στὶς σελίδες ποὺ ἀκολουθοῦν, δημοσιεύονται τὰ κείμενα τῶν διαφόρων προσφωνήσεων.

Γ. ΦΑΤΟΥΡΟΣ

Η ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΝΤΙΝΑΥΑΡΧΟΥ κ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ Ε. ΚΩΝΣΤΑ

Κυρίες και Κύριοι,

Είμαι εξαιρετικά εύτυχής διότι από της επίσημου θέσεως αυτής και έπω-
φελούμενος της σημερινής δεξιώσεως μου δίδεται ή εύκαιρία να σας παρου-
σιάσω εις τας γενικάς γραμμάς, άφ' ενός μόν την έκδομένην Ν.Ε.Ε. της όποιας 'Ακα-
δημαϊκοί, Καθηγηται Παν)μίου, και διακεκριμένοι έπιστήμονες, ως και άνώτατοι ά-
ξιωματικοί, αποτελούν τό επίτιμον και τό έποπτικόν Συμβούλιον, άφ' έτέρου δέ τόν
έκδότην αυτής κ. Χ. Πάτσην. Βεβαίως κατά τά τελευταία έτη έχουσιν έκδοθή πολλά
μεγάλοι και σοβαρά έγκυκλοπαιδείαι, αλλά, καθώς τά χρόνια περνούν και αι έπιστή-
μαι καθημερινώς σημειώνουν ραγδαίās προόδους, παύουν να είναι σύγχρονοι. Εις την
έποχην μας κατέστη όθεν αίσθητή ή ανάγκη διά την έκδοσιν μιās συγχρόνου μεγά-
λης και έξ ολοκλήρου Νέας 'Ελληνικής 'Εγκυκλοπαιδείας και μάλιστα συντεταγμένης
εις την έπίσημον δημοτικήν γλώσσαν και τοϋτο ίνα καταστή αυτή κτήμα ολοκλη-
ρον του 'Ελληνικού Λαού. Αυτήν την 'Ηράκλειον προσπάθειαν, διότι πρόκειται περί
κολοσσιαίου έργου έξ 24 μεγάλου σχήματος τόμων, οίον τό ένώπιον σας, αυτήν
λοιπόν την 'Ηράκλειον προσπάθειαν ανέλαβε να πραγματοποιήση και πραγμα-
τοποιεί ήδη ό κ. Πάτσης ό όποιος και με την βοήθειαν όλων μας είναι βέβαιον ότι
θά την φέρη εις αίσιον πέρας. 'Ο κ. Πάτσης ανήκει εις την εκπαιδευτικήν οικογένειαν,
διετέλεσε Δ)ντής Σχολείων, υπηρέτησεν κατά τόν άλβανικόν πόλεμον εις την πρώτην
γραμμήν του πυρός, τό τονίζω αυτό, ως έφεδρος άξιωματικός του 40ου Συντάγμα-
τος εύζώνων. 'Από δέ του 1950 ιδρύει τόν όμώνυμον έκδοτικόν οίκον, ό όποιος μέχρι
σήμερον έχει έκδώσει πλείστα έργα, έπιστημονικά, Ιστορικά και παιδαγωγικά. 'Ο-
πως π.χ. τās δύο παιδικάς έγκυκλοπαιδείας, λεξικά της δημοτικής γλώσσας, λεξικά
τών ξένων γλωσσών, την μηνιαίαν παιδαγωγικήν έπιθεώρησιν υπό τόν τίτλο
«ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ» και τόσα άλλα.

'Εργον εκπαιδευτικόν αναμφιβόλως θαυμαστόν δι' ό και έτιμήθη οϋτος υπό
του 'Υπουργείου Παιδείας διά του πρώτου χρυσοϋ μεταλλίου παιδείας. Είναι ό
ίδιος συγγραφεύς και δημόσιογράφος, εύρυμαθέστατος και πολύπλευρος, άνθρωπος
φιλοσοφημένος και άνώτερος άνθρωπιστής και εύγενής. Φιλοδοξία του—ή μάλλον
πάθος του—να προσφέρη πνευματικήν τροφήν εις την νεολαίαν, να προσφέρη εις τόν
'Ελληνικόν Λαόν μίαν ολοκληρωμένην και σύγχρονον μεγάλην έγκυκλοπαιδείαν,
πρός άνύψωσιν του πνευματικού του επιπέδου. Δεν κινείται ό κ. Πάτσης από έμπο-
ρικούς σκοπούς, αλλά άνωτέρους και ιδεολογικούς. 'Απόδειξις τούτου, ότι δηλαδή δεν
θέλει να άποκομήση κέρδος έκ της εργασίας αυτής, είναι ότι από τά έξοδα των έκ-
δόσεών του, έκτισε ήδη ένα καλλιμάριον δημοτικών σχολείων εις Θεσπρωτικόν
Πρεβέζης ('Ηπείρου), όπου και ή γενέτειρά του. 'Επίσης έθεσεν από της 21ης Φε-
βρουαρίου έ.ξ. εις την διάθεσιν του Νομάρχου Πρεβέζης τό ποσόν των 2.000.000 δρχ.
διά την άνέγερσιν ενός συγχρόνου πνευματικού κέντρου εις την Πρέβεζαν (ζωηρά
χειροκροτήματα), προανήγγειλε δέ την άνέγερσιν 4 άλλων σχολικών διδακτηρίων
εις τās άκριτικές περιοχάς της χώρας μας και συγκεκριμένως εις Μακεδονίαν, Θράκην και
Κύπρον. Και τέλος εις τούς συνδρομητάς της Ν.Ε.Ε. παραδίδει δωρεάν 140 όλόκλη-
ρους τόμους βιβλίων μεταξύ των όποίων και τά «'Απαντα του Παπαρρηγοπού-
λου» έκ 15 τόμων. 'Εντεϋθεν δέ και ή ζωηρά μου έπιθυμία, όπως έλπίζω και όλων μας,
οί όποιοι αποτελούμεν τόν έπιστημονικόν έπιτελείον της έγκυκλοπαιδείας, να βοηθή-
σωμεν τόν κ. Πάτσην όπως φέρη εις αίσιον πέρας τό έργον του, τό τόσον ωφέλιμον
διά τόν ελληνικόν λαόν, και άκόμη όπως τοϋτο καταστή άνυπέρβλητον. 'Επίσης ο-
πως βοηθήσωμεν τοϋτον εις την ώραίαν του έμπνευσιν, όπως δοθώσιν υπό την αίγι-

Ο Γενικός Δ)ντης της 'Υπηρεσίας Δημοσίων Σχέσεων της Ν.Ε.Ε. 'Αντιναύαρχος έ.δ. κ. ΠΑΝΑΓ.
Ε. ΚΩΝΣΤΑΣ, προσφωνεί τούς προσκεκλημένους στη δέξιαση επίσημους.

Η ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ ΤΗΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ ΤΗΣ Ν.Ε.Ε. κ. ΜΙΧΑΗΛ ΠΕΡΑΝΘΗ

Κυρίες και Κύριοι, 'Η συμπλήρωση του Α' τόμου της Νέας 'Ελληνικής 'Εγκυκλοπαιδείας είναι ένας μικρός σταθμός. 'Εκείνο όμως πού γιορτάζουμε απόψε με τη συγκέντρωσή μας, είναι ένας σταθμός μεγαλύτερος, καίριος, ιστορικός, είναι ή ίδια ή απόφαση νά έκδοθῇ ή Ν.Ε.Ε., σάν έκφραση τοῦ πνεύματος καί τῆς προόδου τῶν καιρῶν.

Στόν τόπο μας 'Εγκυκοπαιδεῖς ἀρχισαν νά φαίνωνται ἐδῶ καί 40 χρόνια. Καθώς ἔλειπε τὸ ὑπόδειγμα, κατέφυγαν στήν μίμηση τῶν ξένων. Οἱ ἐπόμενοι ἐκδότες πάτησαν στά ἴχνη τῶν πρώτων καί οἱ ἐπανεμφανίσαις τῆς πεπατημένης εἶχαν σάν ἀποτέλεσμα, ὕστερα ἀπὸ 4 δεκαετίες καί ὕστερα ἀπὸ ἕναν συνταρακτικὰ μεγάλο πόλεμο, στόν τομέα αὐτόν, νά καρκινωβατοῦμε ποιοτικά στό ἴδιο σημεῖο τῆς ἐκκινήσεως. Γιά τοῦτο καί ή ἀπόφασή μας στάθηκε ἀληθινὰ ἱστορική. Μιά ἐγκυκλοπαιδεῖα πού νά εἶναι ἀληθινὰ Νέα κι ἀληθινὰ 'Ελληνική. 'Η ἀπόφαση ἐπικροτήθηκε πανηγυρικά ἀπὸ τίς χιλιάδες τοῦ κοινοῦ πού μᾶς ἐτίμησε. 'Επικροτήθηκε τήν στιγμή πού θά νόμιζε κανείς πὼς εἶχεν, ἤδη, ἐπέλθει ὁ κόρος. 'Αποτελεῖ τοῦτο μία ἐπιβεβαίωση τῆς δίψας γιά τὸ καινούργιο, γιά τὸ χρήσιμο, γιά τὸ ὑπεύθυνο, γιά τὸ ἐθνικό.

'Η Ν.Ε.Ε. εἶναι νέα, γιατί ξέφυγε τήν πεπατημένη. Περιφρόνησε τίς μιμήσεις καί χάραξε νέες προοπτικές. Δέν ἀποτελεῖ μιὰ σκονισμένη ἀρχαιοθήκη γιά τὴ λύση μιᾶς στιγμιαίας ἀπορίας, ἀλλὰ ἕνα ζωντανὸ σύμβουλο, ἕνα καθημερινὸ καθοδηγητὴ. 'Εναν ὑπεύθυνο μορφωτικὸ συμπαραστάτη. 'Αγνόησε τὸν φόρτο ἀπιθάνων λημμάτων. Στάθηκε πολέμια στό περιττὸ καί ἐνῶ σέ ἱκανοποιεῖ πλήρως γιά κάθε ξενικὸ θέμα, σέ κατακτᾷ κυριολεκτικὰ μὲ τὰ ἑλληνικά θέματά της. Δέν τὰ θίγει ἀπλῶς ἀλλὰ τὰ ἐξαντλεῖ. Δέν σοῦ λύνει ἀπλῶς ἀπορίες, ἀλλὰ σέ ἐξοπλίζει μὲ τήν ἀπόλυτη ἐμβάθυνση στό θέμα, τὸ οἰονδήποτε ἑλληνικὸ θέμα.

'Υπάρχει ὁμως καί ἕνα ἄλλο στοιχεῖο ποιότητος πού πρωτοπορικὰ ἐφαρμόσθηκε στή Ν.Ε.Ε. Εἶναι ή γλῶσσα. 'Ὡς τώρα ή βαρύτητα μιᾶς ἐγκυκλοπαιδείας ταυτιζόταν μὲ τὸ ἐπίσημο ἔνδυμα τῆς καθαρεύουσας. 'Αλλὰ φοράει κανείς τὰ καλά του, μόνον σέ ἔκτακτες περιστάσεις. 'Η δική μας ἐγκυκλοπαιδεῖα, τὸ εἴπαμε, εἶναι ὄργανο καθημερινῆς ἐπαφῆς. Τὴ δώσαμε, λοιπόν, μὲ τὸ ροῦχο τῆς δουλειᾶς, μὲ τήν κοινή, τὴν λαλούμενη, τὴ δημοτική, μιὰ δημοτικὴ ὁμως πού δέν ἀποτελεῖ γλωσσικὴ πρόκληση, οὔτε γλωσσικὸ ἀγῶνα, μιὰ δημοτικὴ πού σέβεται τὴν παράδοση καί ἐνκλείει ὅλους τοὺς θησαυροὺς τῆς θαυμασίας γλωσσικῆς μας κληρονομιάς.

'Υπάρχει βέβαια καί ή πλούσια ὀργανωτικὴ συγκρότηση, ή μεθόδευση κατὰ τομεῖς ὅλης τῆς ὕλης, ἐποπτευομένης πολλοπλῶς, ὥστε νά καταχωρήται τὸ ἀριστὸν ἀπὸ τοὺς ἀριστοὺς. 'Αλλὰ γι' αὐτὸ μιλάει ἤδη μόνος του ὁ ἑτοιμος Ἀος τόμος. 'Εγὼ περιτεῦει νά προσθέσω ὅτιδήποτε ἄλλο.

ΜΙΧΑΗΛ ΠΕΡΑΝΘΗΣ

δα τῆς Νέας Μεγάλης 'Ελληνικῆς 'Εγκυκλοπαιδείας, εἰς τὰ διάφορα κέντρα τῆς πατρίδος μας καί εἰς διαφόρους ἱστορικοὺς καί τουριστικοὺς χώρους, διαλέξεις ἐπιστημονικαί, ἱστορικαί, ἀρχαιολογικαί καί γενικοῦ ἐνδιαφέροντος ἀπὸ τὰ μέλη τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἐπιτελείου ταύτης πρὸς διαφώτισιν τοῦ ἑλληνικοῦ κοινοῦ. 'Ἦδη ἐγένετο ἑναρξίς τοιούτων διαλέξεων πρὸ 10ημέρου εἰς Πρέβεζαν μὲ θέμα: «'Η ναυμαχία παρὰ τὸ 'Ακτιον τὸ 31 π.Χ. καί αἱ κοσμοϊστορικαὶ τῆς συνέπειαι», δοθεῖσα ὑπ' ἐμοῦ ἐνώπιον τῶν τοπικῶν ἀρχῶν, τῶν κατοίκων τῆς πόλεως καί τῶν μαθητῶν τῶν σχολείων. 'Επίσης ὁ Γραμματεὺς τοῦ ἐποπτικοῦ συμβουλίου τῆς Ν.Ε.Ε. καί συγγραφεὺς κ. Μ. Περάνθης ἔδωσε 2 διαλέξεις εἰς Κρήτην καί Μακεδονίαν ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς 25ης Μαρτίου μὲ θέματα ἐκ τῆς 'Ελληνικῆς ἐπανάστασεως.

Τέλος, θεωρῶ ἀπαραίτητον, πρὶν τελειώσω, νά τυνίσω—γιατί θά ἦταν παράλειψις μεγάλη—ὅτι στό πράγματι κολοσσιαῖον τοῦτο ἔργον τοῦ ἐκδότου κ. Χ. Πάτση σπουδαίως ἔχει συμβάλει, διὰ τῆς δραστηριότητος, τῆς φιλεργίας, τῆς εὐρυμαθίας καί τῆς εὐγενείας της ή καλή του σύντροφος, ή κ. Πάτση. Σᾶς εὐχαριστῶ διότι εἶχατε τὴν καλωσύνη νά μὲ ἀκούσετε (ζωηρὰ χειροκροτήματα).

Π. Ε. ΚΩΝΣΤΑΣ

Ο Γραμματεὺς Συντάξεως καὶ τοῦ 'Εποπτικοῦ Συμβουλίου τῆς Ν.Ε.Ε. δημοσιογράφος καὶ λογιό-
γραφεὺς κ. ΜΙΧΑΗΛ ΠΕΡΑΝΘΗΣ, προσφωνεῖ τοὺς προσκεκλημένους καὶ ἀναγνώσει τὴν κύριαν
ὑπομνήμην τοῦ περιεχομένου τῆς Ν.Ε.Ε.

Η ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΟΥ Κ. ΕΥΡΙΠΙΔΗ ΣΟΥΡΛΑ

Ὁ Χάρης Πάτσης με τὴ Ν.Ε.Ε. μᾶς θυμίζει
τὴν ἐποχὴ τοῦ DIDEROT στὴ Γαλλία

Κυρίες καὶ Κύριοι,

Κατὰ τὴν ἀποφινὴν συγκινητικὴν δεξίωσιν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς συμπληρώσεως τοῦ Πρώτου Τόμου τῆς Νέας Ἑλληνικῆς Ἑγκυκλοπαιδείας ὑπὸ τὴν Διεύθυνσιν τοῦ ἀγαπητοῦ μου Μαθητοῦ κ. Χάρη Πάτση, τιμηθέντος καὶ μετὰ τὸ πρῶτον χρυσοῦν μετάλλιον Παιδείας, ὁ παλιὸς Διευθυντὴς του στοῦ Διδασκαλείου τῆς Ἑπαιρωτικῆς πρωτεύουσας αἰσθάνεται ξεχωριστὴ χαρὰ καὶ συγκίνησι, ἀντικρύζοντας, κατὰ τὴν ὥρα αὐτὴν δεξίωσιν, ὁργανωμένην μετὰ τὸ καλλιτεχνικὸ ταλέντο τῆς Κυρίας Ἀγγελικῆς Πάτση—ἀντικρύζοντας, τονίζω, τὸν Διευθυντὴ τῆς Νέας Ἑλληνικῆς Ἑγκυκλοπαιδείας νὰ ἀποπνέῃ καὶ κατὰ τὴν ὥραν αὐτὴν, πού βρίσκεται ἀνάμεσά μας, μετὰ τὴν πολυτιμὴν καὶ εὐγενικὴν συμπεριφορὰν του—νὰ ἀποπνέῃ...ναί...ἀκόμη τὴν αὔραν τῆς αἰώνιας χιονισμένης κορυφῆς τοῦ Λευκοῦ Ὄρους τῆς Ἑλβετίας πού ἀντίκρουσε κατὰ τὸ τελευταῖο ταξίδι του στὴν πατρίδα τοῦ Pestalozzi, στὴν Γενεύη τῆς Ἑλβετίας.

Ἄλλ' ἂς προσγειωθοῦμε...καὶ ἀπὸ τὴν θέαν τοῦ ὠραίου Ἑλβετικοῦ τοπίου, ἂς δοῦμε τὴν εἰκόνα πού παρουσιάζει ἡ ἐκδοσις τῆς Νέας Ἑλληνικῆς Ἑγκυκλοπαιδείας ἢ συντεθειμένη μετὰ τὴν πνοὴν τοῦ ἀκαμάτου Διευθυντοῦ της καὶ τῶν ἀξίων συνεργατῶν του.

Τὴν εἰκόνα αὐτὴν θὰ μᾶς τὴν δώσῃ βέβαια ὁ ἀγαπητὸς Διευθυντὴς τῆς Νέας Ἑλληνικῆς Ἑγκυκλοπαιδείας, ἡ ἐκδοσις τῆς ὁποίας βρῆκε τεραστίαν ἀπήχησιν εἰς τὴν πατρίδα μας καὶ ὁμοιάζει μετὰ τὴν κατὰ τὸν XVIII αἰῶνα ἐκδοσιν τῆς Γαλλικῆς Ἑγκυκλοπαιδείας ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Diderot καὶ τοῦ d' Alembert.

Εἰς τὴν ταπεινότητά μας ἂς ἐπιτραπῇ, μετὰ τὴν παρουσιαζομένην εὐκαιρίαν κατὰ τὴν ἀποφινὴν δεξίωσιν, εἰς τὴν ὁποίαν παρίστανται ἀντιπρόσωποι τοῦ πνευματικοῦ καὶ καλλιτεχνικοῦ κόσμου τῆς πατρίδος μας, νὰ ἐκθέσῃ δι' ὀλίγων τὸ ἱστορικὸν τῆς ἐκδόσεως τῆς Μεγάλης Γαλλικῆς Ἑγκυκλοπαιδείας τοῦ Diderot.

Θὰ χαρῇ ἰδιαιτέρως ἡ ταπεινότης μας, ἐάν, πέραν τῆς διευκρινιστικῆς ὁμιλίας πού θὰ ἐπακολουθήσῃ ἀπὸ τὸν ἀγαπητὸν Διευθυντὴν τῆς Ἑγκυκλοπαιδείας, θὰ ἀκουσθοῦν γνώμες καὶ ἀπόψεις καὶ ἄλλων ἐκ τῶν παρισταμένων.

Ἔτσι ἡ ἀποφινὴ δεξίωσις θὰ πάρῃ τὸν χαρακτῆρα τῆς πραγματικῆς πνευματικῆς συνεστιάσεως.

Πρὶν ἢ ὅμως εἰσέλθω εἰς τὸ ἱστορικὸν τῆς ἐκδόσεως τῆς Μεγάλης Γαλλικῆς Ἑγκυκλοπαιδείας θὰ παρακαλέσω ὅπως ἀποτελέσουν ἀντικείμενον συζητήσεων τὰ κάτωθι ἐρωτήματα:

1) Ποία ἡ σχέση τῆς Νέας Ἑλληνικῆς Ἑγκυκλοπαιδείας τοῦ Χάρη Πάτση πρὸς τὰς ξένας Ἑγκυκλοπαιδείας καὶ εἰδικὰ πρὸς τὴν Γαλλικὴν Ἑγκυκλοπαίδειαν τοῦ XVIII αἰῶνος;

2) Ποίαι αἱ ὁμοιότητες πρὸς τὴν μεγάλην αὐτὴν Γαλλικὴν Ἑγκυκλοπαίδειαν καὶ ποίαι αἱ διαφοραί;

3) Ποίαι αἱ δυσχέρειαι τῆς ἐκδόσεως;

4) Ποῖον τὸ σύστημα τῆς ἐκδόσεως;

5) Ποῖον τὸ γενικὸν διάγραμμα;

6) Ποῦ ἔγκειται ἡ πρωτοτυπία τῆς ἐκδόσεως;

7) Ποίαι αἱ κατευθυντήριαι γραμμαὶ στὴν ἐκδοσιν τῆς Ἑγκυκλοπαιδείας;

8) Ποία ἡ συμβολὴ καὶ ὁ ρόλος τῶν συνεργατῶν τῆς Ἑγκυκλοπαιδείας;

Diderot

D' Alembert

Σταματώ στα όλιγα αυτά ερωτήματα—τά όποια θά μπορούσαν νά αποτελέσουν αντικείμενον συζητήσεων—καί εισέρχομαι εις τό ιστορικόν τής έκδόσεως τής Γαλλικής Έγκυκλοπαιδείας του XVIII αιώνος.

Η Γαλλική Έγκυκλοπαίδεια υπό τήν έμπνευσμένην ένεργητικότητα του Diderot έχρειάσθη 27 όλόκληρα χρόνια γιά νά αποπερατωθή (1745—1772).

Κατά τήν έποχήν εκείνην ό Boltaire «έξέδιδε φιλοσοφικόν λεξικόν» (1770). Ο Rousseau εξέδιδε τόν «Αιμίλιον» καί τό «Κοινωνικόν Συμβόλαιον» (1764), εις δέ τās έπιστήμας έκυριάρχει ή φυσιογνωμία του Lavouasié (1765).

Από τούς συνεργάτας τής Γαλλικής Έγκυκλοπαιδείας ό Montesquieu, ό Boltaire, ό Buffon καί ό Condillac ήτανε τρόπον τινά έπ' εύκαιρίας συνεργάται.

Καί θά έρωτήση τις τώρα:

Πόθεν προήλθεν τό κίνητρον, ή έμπνευσις καί ή ιδέα δια τήν έκδοσίν της;

Κάποιος Breton έπεχείρησε νά μεταφράση εις τήν Γαλλικήν, δια τούς αναγνώστας του, τήν Άγγλικήν Έγκυκλοπαίδειαν του Ephraim Chambers, ή όποία είχε έκδοθή στό Λονδίνο στα 1728.

Μετά τήν έκδοσιν όμως μερικών τευχών ό Breton άπευθύνεται στο Diderot, ό όποιος συνέλαβε άμέσως τό μεγαλειώδες σχέδιον νά τήν προβάλη ως έργον πρωτότυπον.

Συνενοήθη λοιπόν καί με τόν d' Alembert, ό όποιος έσύχναζε εις τό Σαλόνι τής Mme du Deffant.

Από τό prospectus του Diderot, (1750) καί από τόν προκαταρκτικόν λόγον του d' Alembert πληροφορούμεθα τις κατευθυντήριες ιδέες τής Έγκυκλοπαιδείας.

Κατά τόν Diderot, ό σκοπός τής έκδόσεως απέβλεπε εις τήν αισθητοποίησιν τών σχέσεων τών Έπιστημών καί τής Καλλιτεχνίας καί εις τήν διατύπωσιν αξιωμάτων, ώστε νά έλθη εις φώς τό γενικόν καί τό ιστορικόν διάγραμμα τών ανθρωπίνων γνώσεων.

Έπεστρατεύθησαν, λοιπόν, πρὸς τόν σκοπόν αυτόν ειδικοί, καλλιτέχναι καί σοφοί δια τήν συγγραφήν τών κυριωτέρων άρθρων.

Ο Diderot καί ό d' Alembert έπεστράτευσαν έν συνεχεία καί όλους όσοι έσύχναζον εις τά σαλόνια τής Mme du Deffant καί τής Mme Geoffrin, καί έν τέλει καί αντιπροσώπους τής Άκαδημίας.

Στήν άρχήν έτέθησαν εις κυκλοφορίαν δια τών βιβλιοπωλών 4.500 αντίτυπα τής Έγκυκλοπαιδείας κάθε δέ χρόνο έκκυκλοφόρουν 2 τόμοι από του έτους 1751.

Καί έρωτάται ήδη:

Πώς έχαιρέτησαν οί Κριτικοί τής έποχής εκείνης τήν έκδοσιν τής Έγκυκλοπαιδείας;

Όταν έξεδόθη ή περίφημος αυτή Έγκυκλοπαίδεια του Diderot καί του d' Alembert οί κριτικοί τής έποχής εκείνης έχαιρέτησαν τήν έκδοσίν της, όπως αναφέρει ό Καθηγητής του Λυκείου του Αγίου Λουδουβίκου, ό Jean Voilquine (agregé des Lettres) όστις δημοσιεύει καί τόν προκαταρκτικόν λόγον του d' Alembert (L'encyclopedie extraits):

«Ός τήν διεύρυνσιν τής συλλήψεως του ώραιου κλασσικού ιδεώδους καί ως τήν πρόθεσιν πού άποσκοπούσε τό άπλωμα τής καλλιτεχνίας εις πεδίον άπεριόριστον.

Η Καλλιτεχνία, δηλαδή, ότι είναι ίκανή καί ότι έπρεπε νά παίξη ένα ρόλον σημαντικόν γύρω από τήν Άγωγήν τών λαών».

Κατά δέ τήν κρίσιν του Lançon (histoire de la litterature Française) ή Έγκυκλοπαίδεια του Diderot καί του d' Alembert ήτανε προωρισμένη νά είναι ένα κάτοπτρον όλων τών ανθρωπίνων γνώσεων, αί όποίαι φέρουν εις φώς, τήν δύναμιν καί τās προόδους του ανθρωπίνου λογικού.

Η Έγκυκλοπαίδεια δηλαδή ένεφανίζετο σαν μία άποθέωσις:

του πολιτισμοῦ
των έπιστημών
τής Καλλιτεχνίας
καί του Έμπορίου,

προϋποθέσεων, δηλαδή, πού συντείνουν εις τήν βελτίωσιν τών συνθηκών τής πνευματικής καί υλικής ύποστάσεως τής ανθρωπότητας.

Η σύνταξις όμως μιās τέτοιας μορφής Έγκυκλοπαιδείας ήτανε, κατά τήν έκφρασιν του Diderot, ένα μείγμα πόνου καί δακρύων.

Κενά βεβαίως καί πλάνες ίσως θά υπήρχαν κατά τήν σύνταξιν τής Έγκυκλοπαιδείας, τό σύνολον όμως καί ή καθολική προσπάθεια θά επέτρεπε εις τούς συντάκτας νά έπιτελέσουν μίαν προβολήν τών προόδων γύρω από τήν ιδέαν του ώραιου καί του άληθινοῦ.

Καί παρατηρεῖ ό Lamson διερωτώμενος: πόσα άραγε από τά μεγάλα άριστουργήματα τής τέχνης έγνώρισαν ένα παρόμοιον προνόμιον;

Όσες άτέλειες όμως καί αν παρουσιάξη ή Έγκυκλοπαίδεια—παρατηρεῖ ό Joseph Gras, σέ άρθρον του με τόν τίτλον «Diderot et Encyclopedie», ή Έγκυκλοπαίδεια παραμένει στό βάθος της ως τό μεγαλειώδες άξίωμα τών συγχρόνων διδασκαλιών μας καί τών συγχρόνων δογμάτων μας.

Καί τώρα πρὸς ένα τελικόν έρώτημα:

Τί αντιπροσώπευε γενικά καί από βαθυτέρας άπόψεως ή Έγκυκλοπαίδεια του Diderot καί του d' Alembert;

Ας αφήσουμε όμως νά δώση τήν άπάντησιν, ό Barni, όστις εις τό έργον του: «histoire des idées politiques et morales en France du XVIII siecle» λέγει τά εξής:

«Η Έγκυκλοπαίδεια είναι μία μαρτυρία τής άρμονίας τών φιλοσόφων του XVIII αιώνος, τουλάχιστον σέ ώρισμένα βασικά σημεία, καί ή άρμονία αυτή, παρά τās θλιβεράς αντιθέσεις καί τās άξιοθρηνήτους έρίδας πού τήν διετάραξαν, είναι έν από τά αίτια τής δυνάμεως τής φιλοσοφίας εις τήν έποχήν αυτήν.

Η άπόλυτος δηλαδή άνεξαρτησία τής φιλοσοφικής σκέψεως ήτανε τό ούσιώδες σημεῖον καί ή κατάκτησις τής άληθείας ήτανε ή ανταμοιβή της.

Οί διανοούμενοι δέ καί γενικά οί πνευματικοί άνθρωποι, έπρεπε—τηρώντας έκαστος τήν έλευθερίαν τής σκέψεως του—νά τείνουν εις τόν ίδιον αντικειμενικόν σκοπόν, δηλαδή εις τήν καλλιέργειαν καί τήν ανάπτυξιν του ανθρωπίνου πνεύματος καί εις τήν τελειοποίησιν τής ανθρωπότητας».

Καί έρωτάται ήδη:

Αί ως άνω άπόψεις του Barni—ισχύουν δια τήν έποχήν τής έκδόσεως τής Νέας Έλληνικής Έγκυκλοπαιδείας του Χάρη Πάτση;

Τήν άπάντησιν θά τήν δώση ό ίδιος καί οί συνεργάτες του.

Καί δια νά ολοκληρώσουμε:

Ποία ήτανε ή γενική εικονογραφική προβολή κατά τήν έκδοσιν τής Γαλλικής Έγκυκλοπαιδείας του XVIII αιώνος;

Η άπάντησις δίδεται εις εικόνας από τό έξώφυλλον τής έν λόγω έγκυκλοπαιδείας. Εις τό δεξιόν εικονίζονται οί «Έπιστήμες διευθυνόμενες από τόν υπέρτατον λόγον, καί άριστερά οί τέχνες (Η καλλιτεχνία δηλαδή) κυριαρχούμενες από τήν φαντασίαν άσχολούνται δια τήν ανακάλυψιν καί τήν προβολήν τής Άληθείας, εις τήν βάσιν δέ διάφορα ταλέντα καί τά άξιώματα».

Η ως άνω εικονογραφική προβολή τής Γαλλικής Έγκυκλοπαιδείας μαζί με τό πορτραίτο του d' Alembert δωρεῖται εις τόν αγαπητόν μαθητήν μου καί Διευθυντήν τής Νέας Έλληνικής Έγκυκλοπαιδείας, ως έρέθισμα, δια τήν άποψινήν ώραιαν δεξίωσιν καί τήν συγκινητικήν πνευματικήν συνεστίασιν.

ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ ΣΟΥΡΛΑΣ
Παιδαγωγός

Η ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΗ ΤΟΥ «ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ»

Κυρίες και Κύριοι.

Σας εύχαριστώ θερμότερα όλους. Είμαι πάρα πολύ συγκινημένος που είχατε την καλωσύνη να παρευρεθήτε σ' αυτή την πνευματική συνεστίαιση: Εύχαριστώ ιδιαίτερα τους προλαλήσαντες, τον Δ/ντήν επί των δημοσίων σχέσεων του «Όργανισμού Έγκυκλοπαιδικών Έκδόσεων» αντιναύαρχο κ. Κώνσταν, τον αγαπητό μας Γραμματέα Συντάξεως της Ν.Ε.Ε., συγγραφέα και λογοτέχνη κ. Μιχαήλ Περάνθη, τον Δ/ντή μου άλλοτε, στο Διδασκαλείο Ίωαννίνων, φιλόσοφο και παιδαγωγό κ. Εύρ. Σούρλαν, στον οποίο οφείλω τα πρώτα ξεπετάγματα. Όλους σας εύχαριστώ. Δυο λόγια μόνο, γιατί ή βραδυά δεν είναι να σας κουράσω. Το έργο που αναλάβαμε, το έργο που όνειρευτήκαμε να το φέρουμε σ' πέρας, και θα το φέρουμε σ' πέρας, με την πολύτιμη πάντα βοήθειά σας, είναι μια μεγάλη υπόθεση. Πάμε να φέρουμε τη χώρα μας, την Ελλάδα μας, την άθνατη Ελλάδα μας, που σκόρπισε από τα πανάρχαια χρόνια τα φώτα παιδείας σ' ολόκληρη την ανθρωπότητα, να τη φέρουμε ξανά πρώτη στο προσκήνιο, να ξαναδώσει τα φώτα των συγχρόνων σοφών της, σαν πρώτα, στο σύγχρονο ελληνικό λαό, που έμεινε καυστερημένος πολλές εκατοντάδες χρόνια από πολλά αίτια, από ιστορικά γεγονότα γνωστά, πάμε τώρα να φέρουμε την Ελλάδα μας ξανά στο πρώτο βήμα, στο πρώτο πλάνο, ώστε με την Ν.Ε.Ε. να φανή ότι πραγματικά έχει έπιστημονικό δυναμικό, ότι έχει έγκεφάλους που είναι σ' θέση να υπηρετήσουν όχι μόνο τις μορφωτικές ανάγκες του ελληνικού λαού αλλά μπορούν να συμβάλουν και να δώσουν λύσεις, να προτείνουν λύσεις, σ' παγκόσμια προβλήματα: πνευματικά και πολιτιστικά.

Πριν από λίγο καιρό έκανα μία περιοδεία στην Ευρώπη για να δώ μήπως υπάρχει τίποτε το καινούργιο στον τομέα των έγκυκλοπαιδειών. Γιατί στην Άγγλία ξέραμε ότι υπάρχει μία Britannica, μία μεγάλη με 24 τόμους Έγκυκλοπαίδεια και στην Αμερική μία άλλη μεγάλη έγκυκλοπαίδεια, ή Americana. Υπάρχουν πολλές «Αμερικάνες» στην Αμερική αλλά μία είναι ή Americana ή μεγάλη, αυτή που μεταφράζεται και στην Ελλάδα, αυτή που είναι και ή καλύτερη Americana.

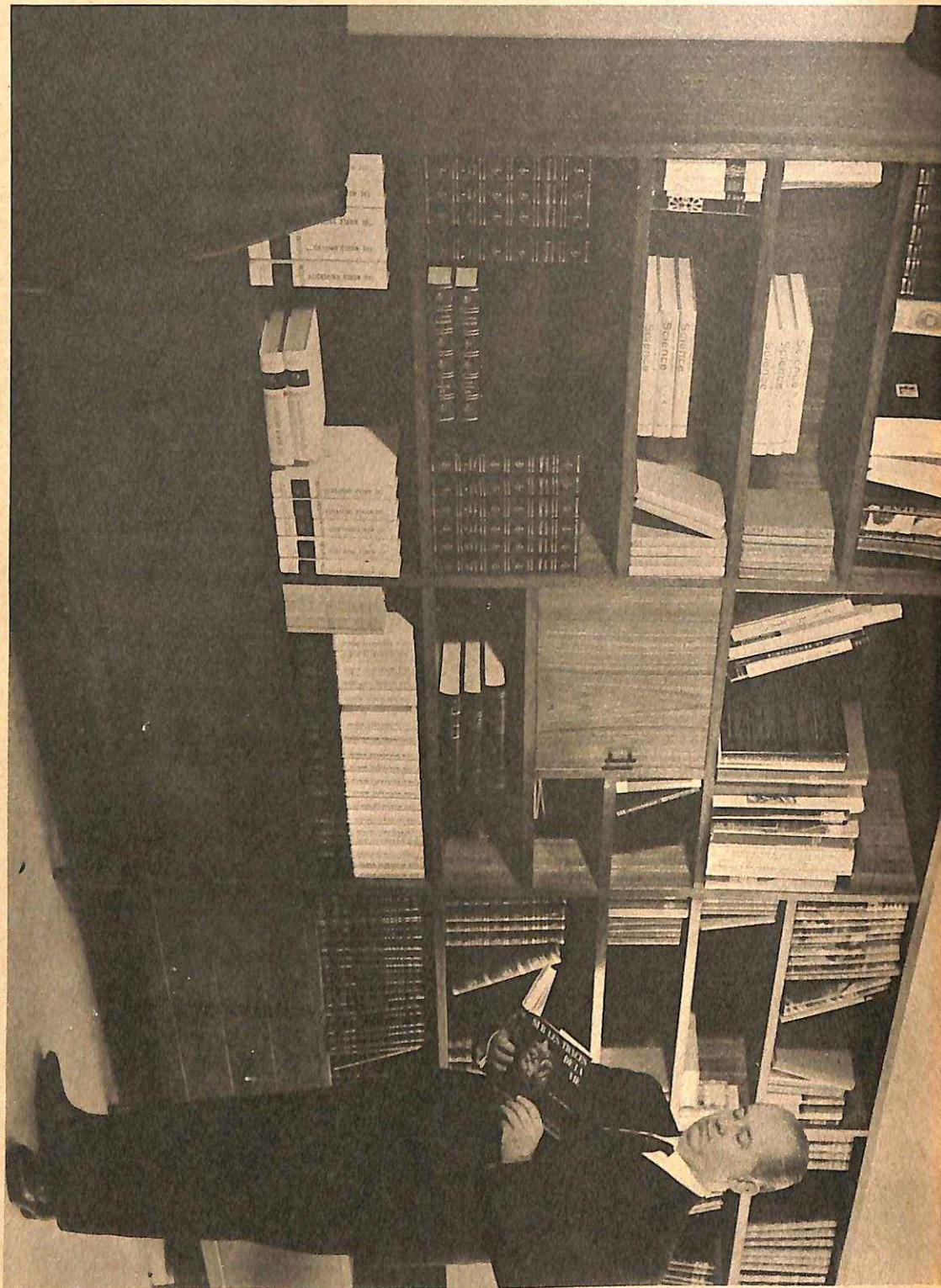
Μία είναι ή Britannica, αυτή ή μεγάλη, ή 24τομη, που δεν μεταφράστηκε και είναι ένα περίφημο έργο. Υπάρχει και το Μποκχάους στη Γερμανία. Ένα μεγάλο έγκυκλοπαιδικό λεξικό 13 τόμων που τώρα ανατυπώνεται σ' 20 τόμους, με άριστη στοιχειοθεσία και χαρτί πολυτελές. Όλα αυτά τα έργα, σ' σύγκριση με το δικό μας έργο, όπως το έχουμε συλλάβει, όπως το όνειρευόμαστε και όπως το πραγματοποιούμε, έρχονται σ' δεύτερη μοίρα. Κολακεύομαι να πιστεύω—και καυχίμαι γιαυτό—ότι εμείς θα φέρουμε, την Ν.Ε.Ε., με την πολύτιμη βοήθειά σας, πρώτο έργο σ' παγκόσμια κλίμακα, γιατί θα—δώσουμε και δίνουμε ήδη—ένα σύγχρονο, νέο, νεότερο, μεγάλο, πλούσιο έγκυκλοπαιδικό έργο. Αυτός ό πόθος μου, αυτό το όνειρό μου, αυτός ό καύμός μου με κάνει να μην κοιμάμαι. Έδω περνάμε ολόκληρο το είκοσιτετράωρό μας, όπως το βλέπετε και σεις. Μας φτάνουν μόνο λίγες ώρες ύπνος και άμέσως ριχνόμαστε στή δουλειά. Προβληματιζόμαστε συνεχώς να ξεπεράσουμε τις αδυναμίες, γιατί ή εργασία που αναλάβαμε απαιτεί πολύ μεγάλη προσπάθεια που αύξαινει τις ευθύνες μας με την τέλεια μορφή που θέλουμε να δώσουμε σ' το έργο. Γιαυτό, το ξαναλέω, όλοι μας πρέπει να είμαστε συνέχεια, επάνω σ' αυτή την προσπάθεια.

Ποιά είναι τα ιδιαίτερα γνωρίσματα τώρα σ' Έλλαδική κλίμακα αυτού του έργου. Γιατί σ' παγκόσμια κλίμακα είπαμε ότι έρχόμαστε στην πρώτη σειρά, από άποψη όγκου, από ένημερότητα, από πλούτον γνώσεων, γιατί το έργο μας καλύπτει όλους τους τομείς του έπιστητού, όλη την τεχνική της έποχής μας, όλα τα έπιτεύγματα των Έπιστημών. Όλα αυτά τα έχουμε σ' το πρώτο πλάνο. Άλλά πέρα από αυτό, πέρα από την παγκοσμιότητα του έργου, πέρα από τον όγκο του

Ο Δ/ντής του «Όργανισμού Έγκυκλοπαιδικών Έκδόσεων» παιδαγωγός, συγγραφέας και έκδότης κ. ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ, εύχαριστεί τους προσκεκλημένους και άναπτύσσει τό περιεχόμενο του έργου και τους έπιδιοκόμενους σκοπούς.

έχομε τὸν Ἑλληνικὸ χῶρο τὸν ὁποῖο προβάλλομε σὲ κύριο καὶ πλατύτατο πλάνο: Κάθε τι τὸ Ἑλληνικόν, ἱστορία, λαογραφία, τοπωνύμια, βιογραφίες, ἀρχαιολογικὰ μνημεῖα, τὰ προβάλλομε μὲ μεγάλη ἔκταση, μὲ μορφὴ πραγματειῶν, μελετῶν ὥστε ἐκεῖνοι ποὺ θὰ διαβάσουν τὸ ἔργο αὐτό, ἐκεῖνοι ποὺ θὰ χρησιμοποιήσουν τὸ ἔργο αὐτό, νὰ μὴν χρειαστοῦν ἄλλο βοήθημα. Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ἐπιστήμονες τοὺς εἰδικούς, οἱ ὁποῖοι βέβαια κινοῦνται σὲ ἓνα εὐρύτερο ἐπίπεδο βιβλιογραφικὸ καὶ γιὰ τοὺς ὁποίους δίνομε πολλὰ καὶ σοβαρὰ ἐνδείξεις (ἀλλὰ ποὺ δὲν εἶναι ἀρκετὰς βέβαια γιὰ ἓνα συγκροτημένο ἐπιστήμονα σ' ἓνα εἰδικὸ τομέα), ἐμεῖς δίνομε πλούσια βασικὴ βιβλιογραφικὴ ἐνημέρωση ὥστε νὰ μπορεῖ ἓνας φοιτητὴς, ἓνας «ἐν ἐξελίξει» ἐπιστήμονας, νὰ κάνῃ τὰ πρῶτα του ξεπετάγματα ἀπὸ τὸ μεγάλο ἔργο αὐτό. Κυρίως ὅμως ἀποβλέπομε νὰ κατεβάσουμε τὴν ἐπιστήμη, νὰ τὴν κάνουμε κτῆμα τοῦ λαοῦ, νὰ τὴν ἐκλαϊκεύσουμε, ὅπως λέμε, μὲ μέσον τὴν ἀπλή, τὴ γνήσια, τὴ «συντεταγμένη» νεοελληνικὴ δημοτικὴ γλῶσσα, αὐτὴ ποὺ ἐδῶ καὶ 20-30 χρόνια ἔχει ἐγκριθῇ ἀπὸ τὸ Κράτος μὲ τὴν Γραμματικὴ τῆς Δημοτικῆς τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, αὐτὴ ποὺ ἔχει ἀκόμα καὶ νομοθετηθῇ ὡς ἰσότιμη μὲ τὴν ἐπίσης ἐπίσημη γραπτὴ γλῶσσα, τὴν καθαρὴ γλῶσσα, ὅμως ποὺ δὲν τὴν κατέχουν τὰ εὐρύτερα στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ, στὰ ὁποῖα καὶ ἀποσκοπεῖ μίᾳ Ἑγκυκλοπαίδεια, νὰ τοὺς δώσῃ δηλαδὴ ἐγκύκλια μόρφωση, ἐγκύκλια παιδεία. Ἑγκύκλια παιδεία σημαίνει πλατιά παιδεία, ποὺ δίνεται κατὰ κύκλους, ὁμόκεντρος κύκλους. Ἄν δώσουμε, λοιπόν, μιὰ σύγχρονη Ἑγκυκλοπαίδεια σὲ γλῶσσα ποὺ δὲν τὴν καταλαβαίνει ὁ Ἕλληνας λαός, τὸν ὁποῖο θέλομε νὰ μορφώσουμε καὶ νὰ τὸν ἀνεβάσουμε πνευματικὰ, δὲν κάνομε τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὸ νὰ δίνουμε κι ἐμεῖς ἓνα ἀπὸ τὰ γνωστὰ συγγράμματα τοῦ εἴδους, τὰ ὁποῖα, ὅσο χρήσιμα, πολύτιμα, ἐξαιρετὰ καὶ ἂν ἦταν γιὰ τὴν ἐποχὴ τους, σήμερα δὲν ἀνταποκρίνονται, κατὰ τὴ γνώμη μας πάντοτε, στοῦ σκοποῦ τὸν ὁποῖο ἀποβλέπει ἓνα ἐγκυκλοπαιδικὸ ἔργο. Ἐμεῖς λοιπόν, μὲ ὄργανο, μὲ μέσο, τὴν ἐπίσημη δημοτικὴ, τὴν νεοελληνικὴ γλῶσσα, κατεβάζομε ὅλες τὶς γνώσεις καὶ τὶς κάνομε κτῆμα καὶ τοῦ ἀπλοῦ πολίτη, ἀρκεῖ αὐτὸς νὰ ξαίρῃ μόνο ἀνάγνωση καὶ γραφὴ. Αὐτὴ εἶναι ἡ προσπάθειά μας. Καὶ κατὰ τοῦτο, λοιπόν, διαφέρομε ἀπὸ ὅλες τὶς προγενέστερες προσπάθειες τοῦ εἴδους αὐτοῦ. Πέραν τούτου, σκοπὸς μας εἶναι, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ἐντυπο ὕλικόν ποὺ δίνομε μέσα στοὺς 24 τόμους αὐτοὺς, μὲ τὶς χιλιάδες τὰ λήμματα μὲ τὶς χιλιάδες τὶς διασταυρούμενες παραπομπές στοῦ γενικοῦ εὐρετήριο τοῦ ἔργου, ἔχομε βάλει ὡς σκοπὸ νὰ κρατήσουμε τὸ ἔργο αὐτό πάντα νέο, πάντα ἀνανεωμένο, ἀκολουθώντας τοὺς Ἀγγλοσάξονες οἱ ὁποῖοι στοῦ σημείου αὐτοῦ βρῆκαν τὸν τρόπο τὸν ὁποῖο ἐμεῖς τελειοποιοῦμε μὲ τὸ νὰ δίνουμε κάθε χρόνο ἓνα τομίδιο δηλ. τὴν «ἐγκυκλοπαίδεια τοῦ χρόνου» (παγκόσμια καὶ Ἑλληνικὴ) μὲ ὅλα τὰ παγκόσμια γεγονότα καὶ τὶς καινούργιες κατακτήσεις τοῦ ἔτους, τὴν ἐγκυκλοπαίδεια ποὺ γιὰ μὲν τοὺς παλιούς ἀγοραστὲς τοῦ ἔργου θὰ δίνεται στὴν τιμὴ τοῦ κόστους μόνον καὶ θὰ συμπληρῶν τὸ ἔργο, γιὰ δὲ τοὺς καινούργιους θὰ ἐνσωματώνεται σὲ κάθε πενταετία (πέντε τομίδια θὰ ἐνσωματώνονται) μέσα στοῦ 24 τομοῦ ἔργο. Ἡ συνεχὴς αὐτὴ ἀνανέωση δὲν θὰ φαίνεται, τὸ ἔργο θὰ εἶναι πάντοτε νέο γιὰ τὸν ἀγοραστὴ μιᾶς πενταετίας, ἀργότερα. Ἀλλὰ ὁ ἀγοραστὴς τῆς προγενέστερης πενταετίας θὰ ἔχῃ 5 τομίδια τὰ ὁποῖα θὰ εἶναι χαρτόδετα γιὰ νὰ δεθοῦν σ' ἓναν τόμο (τὸν 25ον τῆς σειρᾶς) χιλίων περίπου σελίδων. Στὶς μεταγενέστερες ἐκδόσεις θὰ ἐνσωματώνεται ἡ ὕλη χωρὶς νὰ αὐξάνῃ ὁ ἀριθμὸς τῶν τόμων. Αὐτὸ γίνεται μὲ τὸ ψαλλιδόκομα τῶν φίλμ καὶ τὴν ἀντικατάστασή τους μὲ νέα φίλμ ποὺ ἐντάσσομε τὸ νέο λῆμμα. Π.χ. στὸν πίνακα τῆς οἰκονομίας στοῦ λήμματος «Κοινὴ Ἀγορά» ποὺ ἔγραψε ὁ κ. Ἀγαπητίδης καὶ ὁ κ. Μαυράκης, ὅταν ἀργότερα μπῆ καὶ ἡ Ἀγγλία στὴν Κοινὴ Ἀγορά, θὰ κάνουμε τὴ σχετικὴ ἀλλαγὴ. Θὰ μποῦν τὰ καινούργια στοιχεῖα καὶ ἔτσι τὸ λῆμμα θὰ εἶναι πάλι «Κοινὴ Ἀγορά», ἀλλὰ θὰ εἶναι ἡ Κοινὴ Ἀγορά τοῦ 1970-75. Ἐνα στοιχεῖο, λοιπόν, εἶναι ὅτι κρατᾶμε συνεχῶς καινούργιο τὸ ἔργο αὐτό. Καὶ αὐτὸ εἶναι ἓνα πολὺ δύσκολο πράγμα. Ἀλλὰ ἐμεῖς, εἴπαμε, ἀκολουθώντας ἀγγλοσαξονικὰ πρότυπα, καὶ προσαρμόζοντάς τα μὲ τὶς δικές μας συνθήκες καὶ μὲ τὰ δικά μας μέσα, θὰ τὸ πραγματοποιήσουμε.

Ο κ. ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ, στὴ Βιβλιοθήκη τοῦ ἰδρυοῦ Γραφείου τοῦ στὸν 6ον ὄροφο τοῦ μεγάρου τῆς ὁδοῦ Πανεπιστημίου.

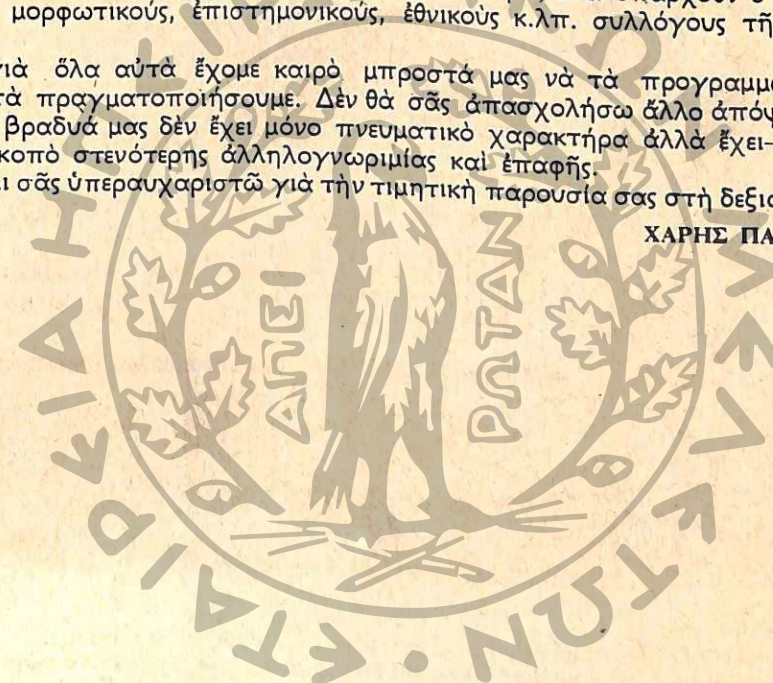
Το μέγαρον της οδού Πανεπιστημίου όπου στεγάζεται η Συντακτική επιτροπή της Ν.Ε.Ε., η Βιβλιοθήκη, η αίθουσα του εποπτικού Συμβουλίου και η υπηρεσία λεξικογραφικής απεικόνισης του λημματολογίου.

Ένα άλλο, ακόμα, είναι ότι κρατούμε μία πνευματική έπαφή με το κοινό μας, κατά πρώτο λόγο, αυτό που θα πάρη την εγκυκλοπαίδεια, την οποία προορίζουμε για 100 χιλιάδες σειρές και πάνω. Ήδη βισκόμαστε στις 50.000 σειρές κι ως βρισκόμαστε στον πρώτο τόμο. Κι' αυτό χωρίς καμμία προσπάθεια ειδική. Ήδη το έργο αυτό, η Ν.Ε.Ε., προβληθή ακόμη περισσότερο, με τη βοήθεια όλων σας, και με την εξαιρετική του ποιότητα, θα περάσουμε τις 100.000 σειρές. Αυτές τις 100.000 οικογένειες, που θα αποκτήσουν τη Ν.Ε.Ε. και που θα διαβάζουν στα σπίτια το έργο μας ως αναγνώστες ή τα παιδιά τους, αναλάβαμε τη συμβατική υποχρέωση για 10 χρόνια, να τους απαντάμε, κατά το σύστημα πάλι το αγγλοσαξονικό, σε 100 έρωτήματα επιστημονικά που δεν τα έχει η Έγκυκλοπαίδεια, σε θέματα που έχουν δημιουργηθή στο μεταξύ μέσα στην επιστήμη. Λόγου χάρη για τα ύγρα καύσιμα, τα ιόντα του μέλλοντος κ.λπ. είμαστε υποχρεωμένοι, συμβατικά, να τους δίνουμε γραφομηχανημένες μελέτες αναλόγου έκτασως, τις οποίες θα γράφουν οι συνεργαζόμενοι με μας επιστήμονες και τις οποίες θα κρατούμε στα αρχεία μας για να τις εντάξουμε στις ανανεώσεις του έργου του μέλλοντος. Ώφελουμε προς το παρόν το δικό μας αναγνωστικό κοινό, αλλά ωφελούμε και το έργο μας με τον τρόπο αυτό, ώστε στις μελλοντικές του εκδόσεις να είναι τέλειο από κάθε άποψη. Άρα, δεν είναι μονάχα μία απλή προσπάθεια να εκδώσουμε ένα έργο, όπως θα έκαναν, ίσως, άλλοι εκδότες, Έλληνες και οι Ευρωπαίοι. Η δική μας Έγκυκλοπαίδεια είναι μία πνευματική προσπάθεια ή οποία ακόμα παίρνει και την εξής μορφή. Το γραπτό κείμενο είναι η εγκυκλοπαίδεια. Υπάρχει όμως και ο προφορικός λόγος. Παρακαλούνται και επιστρατεύονται, οι συνεργαζόμενοι με τον Όργανισμό μας και με τη Ν.Ε.Ε. επιστήμονες, να μετράσουν στη σειρά των χιλίων διμυρίων, των χιλίων διαλέξεων που θα δώσουμε από σήμερα που σε διάστημα 10 χρόνων. Θα δώσουμε 1000 διαλέξεις σε σπουδαία επιστημονικά θέματα σε όλα τα σημεία της Ελλάδας. Αυτά θα τα χρηματοδοτήσει η εγκυκλοπαίδεια ή οποία έχει προυπολογίσει ένα σημαντικό χρηματικό ποσό, για το σκοπό αυτό. Θα πραγματοποιηθούν δε με έπαφή με τα πνευματικά κέντρα, όσα υπάρχουν στη χώρα μας, με τους μορφωτικούς, επιστημονικούς, εθνικούς κ.λπ. συλλόγους της χώρας μας.

Άλλα για όλα αυτά έχουμε καιρό μπροστά μας να τα προγραμματίσουμε και για να τα πραγματοποιήσουμε. Δεν θα σάς απασχολήσω άλλο άποψη, αφού, άλλωστε, η βραδυά μας δεν έχει μόνο πνευματικό χαρακτήρα αλλά έχει—παράλληλα—και σκοπό στενότερης αλληλογνωριμίας και έπαφής.

Και πάλι σάς υπεραυχαριστώ για την τιμητική παρουσία σας στη δεξιώσή μας.

ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΗΣ

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΡΕΣ ΚΟΜΦΕΡΑΝΣ ΠΟΥ ΕΔΩΣΕ Ο Δ)ΤΗΣ ΤΗΣ "ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑΣ," ΣΤΗ ΘΕΣ)ΚΗ

Στις 30 Σεπτεμβρίου π.ε. ο Διευθυντής και Έκδότης της Ν.Ε.Ε. κ. Χάρης Πάτσης, προσκληθείς στη Θεσ)νίκη υπό των εκεί φίλων και συνεργατών του έδωσε πολύωρη πρέσ κόμπερανς στην αίθουσα τελετών του τουριστικού ξενοδοχείου «ΑΡΤΕΜΙΣ». Στην πρέσ κόμπερανς αυτή παρευρέθηκαν εκπρόσωποι του πνευματικού και βιβλιοπωλικού κόσμου της Βορείου Ελλάδος. Η όμιλία του κ. Πάτση, άντιγραμμένη από τη μαγνητοφωνική ταινία, έχει άκριβως ως εξής. Την παραθέτουμε, σήμερα, όλόκληρη, για να κατατοπισθούν λεπτομερώς οι άναγνώστες μας επί του θέματος της Ν.Ε.Ε.

Γ. ΦΑΤΟΥΡΟΣ

Άγαπητοί Φίλοι, σάς εύχαριστώ θερμότατα για την καλοσύνη σας και για την τιμή που μου κάνατε να παρευρεθίτε στην πρώτη μας αυτή συνάντηση, που εγκαινιάζει το μέγα έργο της ζωής μου, την Ν.Ε.Ε. Ήταν όνειρο από τα παιδικά μου χρόνια, σάν μεγαλώσω και άποκτήσω τα έφοδια, οικονομικά, πνευματικά, ψυχροσωματικά, να δώσω στον έλληνικό λαό ένα έργο τεράστιο, ένα έργο που να περιέχει όλη τη σοφία των αιώνων, από τα πανάρχαια χρόνια μέχρι σήμερα, ένα έργο γραμμένο και συνταγμένο στην άπλη ζωντανή νεοελληνική δημοτική γλώσσα, έργο με το όποιο να βοηθήσουμε όλοι για να άνεβάσουμε το μορφωτικό επίπεδο του ελληνικού λαού δηλ. να τον έπιμορφώσουμε, όπως λέμε, έπειδή δεν είχε την τύχη μέχρι σήμερα ο ελληνικός λαός στο σύνολό του να πάρη τα φώτα της παιδείας που είναι άπαραίτητα και τα όποια άξιζε σάν κληρονόμος του άθαντου ελληνικού πολιτισμού. Έπειδή, έγω προέρχομαι από την τάξη των εκπαιδευτικών και από την κατηγορία των πνευματικών ανθρώπων, νόμιζα και νομίζω χρέος μου ιερό να δώσω όλες μου τις δυνάμεις, όλη μου τη πνευματική ικμάδα, όλη μου την δραστηριότητα για να πετύχη αυτό το γιγάντιο έργο, το όποιο εγκαινιάζουμε σήμερα και το όποιο παραδίνουμε στα χέρια του ελληνικού λαού για να άποτελέση το μέσον και το βοήθημα που θα τον βοηθήση για να άνεβάση το πνευματικό του επίπεδο, πράγμα που θα είναι και ωφέλιμο και συντελεστικό για την άντάξια θέση που πρέπει να πάρη ή σύγχρονη Ελλάδα μέσα στο χώρο της ιστορίας.

Η Ν.Ε.Ε. έχει σχεδιαστή σε 24 μεγάλους και όγκώδεις τόμους, σχήμα 21x29 (8ον), όπως και τα μεγάλα Ευρωπαϊκά παρόμοια συγγράμματα. Κάθε τόμος έχει 816 σελίδες δηλαδή 51 τυπογ. 16σέλιδα, παρέχει δε και κατανέμει την ύλη ως εξής: Δεν λείπει τίποτε άπολύτως από τα παγκόσμια λήμματα, από τα παγκόσμια άρθρα, από την παγκόσμια λεξικογραφία. Ό,τι γράφουν όλες οι εγκυκλοπαίδειες του κόσμου, ότι γράψαν οι παλαιότερες καλές ελληνικές εγκυκλοπαίδειες, οι όποιες στα χρόνια τους πρόσφεραν πάρα πολλά, δεν λείπει τίποτε από το νέο έργο. Άλλά τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του έργου μας είναι τα εξής. Και σ' αυτά θέλω να έπιστήσω την προσοχή σας.

1ον. Το έργο μας είναι μεγάλο, είναι από τα μεγαλύτερα σε ευρωπαϊκή και παγκόσμια κλίμακα έργα. Δύο είναι τα έργα τα όποια είναι ισάξια με τη Ν.Ε.Ε. που εγκαινιάζουμε έμεις σήμερα. Η Britannica σε 24 τόμους και ή Αμερικάνα. Η Αμερικάνα στη πηγή της, ή γνήσια Αμερικάνα. Και το δικό μας έργο. Παλαιότερα υπήρχε ή Ιταλιάννα και ή Ισπανική σε 24 τόμους. Επίσης στη Ρωσία μία 50τομη. Οι υπόλοιπες ευρωπαϊκές, σήμερα, είναι μικρές. Είναι ή του Brochaus ή Γερμανική σε 13 τόμους που τώρα επανεκδίδεται σε 20 τόμους, ή του Λαρούς σε 10 τόμους, αυτή που μεταφράστηκε στην Ελλάδα σε 12 τόμους, και μερικων άλλων χωρών. Ποικίλλουν οι τόμοι από 10-12.

Η Ν.Ε.Ε. είναι λοιπόν ισάξια σε όγκο και σε μέγεθος με τα δύο παγκόσμια έργα: την Britannica και την Americana.

Ο κ. ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ έπευρημοίμενος υπό των συνεργατών του, κατά την όμιλία του στη δεξί-
ωση των εγκαινίων της Ν.Ε.Ε.

Ο κ. ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ, καταρτίζει τους ειδικούς επιμελητές επί των διαφόρων τομέων της ύλης της Ν.Ε.Ε. οι οποίοι είναι βοηθοί των Αρχηγών των διαφόρων κλάδων Γνώσεων κ.κ. Ακαδημαϊκών, Καθηγητών Πανεπιστημίου και διαφόρων άλλων επιστημόνων.

2ον. Το δεύτερο σημείο υπεροχής του έργου μας, είναι ότι είναι ένα έντελως νέο και σύγχρονο έργο, γράφεται τώρα, από τώρα και στο εξής και συνεργάζονται όλοι οι ελληνικοί έγκεφαλοι, οι καθηγητές των Παν/μίων, των Πολυτεχνείων, εκπρόσωποι όλων των πνευματικών ιδρυμάτων τα οποία, σε μια σταυροφορία πνευματική, έχουν κληθῆ να δώσουν όλα τους τα φώτα, όλα τους την σοφία, όλα τους την πείρα, να την δώσουν, να την κατεβάσουν, να την εκλαϊκεύσουν, να την θέσουν στη διάθεση του ελληνικού λαού για να τον βοηθήσουμε ακριβώς να ανέβει. Είναι, λέγω, νέο και σύγχρονο το έργο, γιατί περιέχει όλα τα επιτεύγματα των επιστημών, αυτά που πραγματοποιήθηκαν πρόσφατα, αυτά που αντιπροσωπεύουν το μισό του αιώνα μας, το δεύτερο μέρος του 20ου αιώνα και αυτά που μας φέρουν στη χαραυγή του 21ου αιώνα. Με ένα δε σύστημα πρωτότυπο, διαρκούς ανανέωσης το οποίο έχω εμπνευστή βέβαια από τα παρόμοια αγγλοσαξονικά έργα, αλλά το οποίο έχω προσαρμόσει έντελως στην ελληνική πραγματικότητα, με ένα πρωτότυπο σύστημα που θα διαβάσετε στον πρόλογο, κατορθώομε να έχουμε στη διάθεση του ελληνικού λαού διαρκώς ανανεωμένη την Ν.Ε.Ε. και έτσι το μεγάλο μειονέκτημα των εγκυκλοπαιδειών κατά το οποίο σε 30 χρόνια καταντούν να είναι «πτώματα προς ταφή», το αντιμετωπίσαμε αποτελεσματικά και έτσι ο ελληνικός λαός, τα παιδιά του, τα εγγόνια του, τα δισέγγονά του, φιλοδοξούμε να έχουν τη Ν.Ε.Ε. πάντοτε νέα, σύγχρονη και ενημερωμένη.

3ον. Ένα άλλο χαρακτηριστικό μεγάλο, το μεγαλύτερο και το οποίο το άφησα τρίτον, ενώ έπρεπε να το βάλω πρώτον, είναι ότι η Ν.Ε.Ε. συντάσσεται ολόκληρη (και οι 24 τόμοι), στην απλή, τη ζωντανή, τη νεοελληνική, τη δημοτική γλώσσα. Στη γλώσσα που υπεύθυνα σήμερα έχει αναγνωριστή από το Κράτος, στηριγμένη στη Γραμματική της Δημοτικής του Μανόλη Τριανταφυλλίδη, στη «Νεοελληνική Σύνταξη» του 'Αχιλλέα Τζαρτζάνου και στο Λεξικό της Δημοτικής το δικό μας. Οι 24 τόμοι, λοιπόν, του έργου μας περνούν από τη δική μας επιμέλεια, (όλα τα χειρόγραφα) και δίνονται υπεύθυνα, ώστε να έχει και ομοιομορφία στο έργο, να έχει και συνοχή, να έχει και αποτελεσματικότητα, γιατί αν είχαμε πολυμορφία γλωσσική, δεν θα βοηθούσαμε τη σπουδάζουσα, κυρίως, νεολαία στο να πειθαρχήσει όπτικά, ορθογραφικά, στα κείμενα που χρησιμοποιεί για να κατακτήσει τις γνώσεις. Ένα λοιπόν μεγάλο, τεράστιο προσόν του έργου είναι η δημοτική γλώσσα, η υπεύθυνη δημοτική, στην οποία γράφεται. Αυτό μας δίνει δύο αποτελέσματα, μās οδηγεί πρώτα στο να πειθαρχήσουν όπτικά και ορθογραφικά οι νέοι μας που σπουδάζουν ώστε τα γραπτά τους, οι εκθέσεις τους, οι ανακοινώσεις τους, τα λογοτεχνήματά τους και η πνευματική τους παραγωγή, στο μέλλον να ξεκινά από ένα βασικό υπόβαθρο και αφ' ετέρου ο ελληνικός λαός, που ξαίρει μόνο ανάγνωση και γραφή, αλλά δεν ξαίρει γράμματα πολλά, να μπορεί να οικειοποιηθῇ τὸν πλοῦτο αὐτὸ τῶν γνώσεων και έτσι παρὰ τὰ λίγα του μορφωτικά εφόδια να ανεβαίνει ολόενα πνευματικά πρὸς μέγα ὄφελος τοῦ ἔθνους μας και τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς.

Αὐτὰ εἶναι τὰ τρία, τὰ μεγάλα, τὰ τεράστια, τὰ κυριότερα πλεονεκτήματα τοῦ έργου μας, τῆς Ν.Ε.Ε., πὺ ἐγκαινιάζομε σήμερα. Ὑπάρχουν και πολλά ἄλλα. Σᾶς τὰ ἀναφέρω.

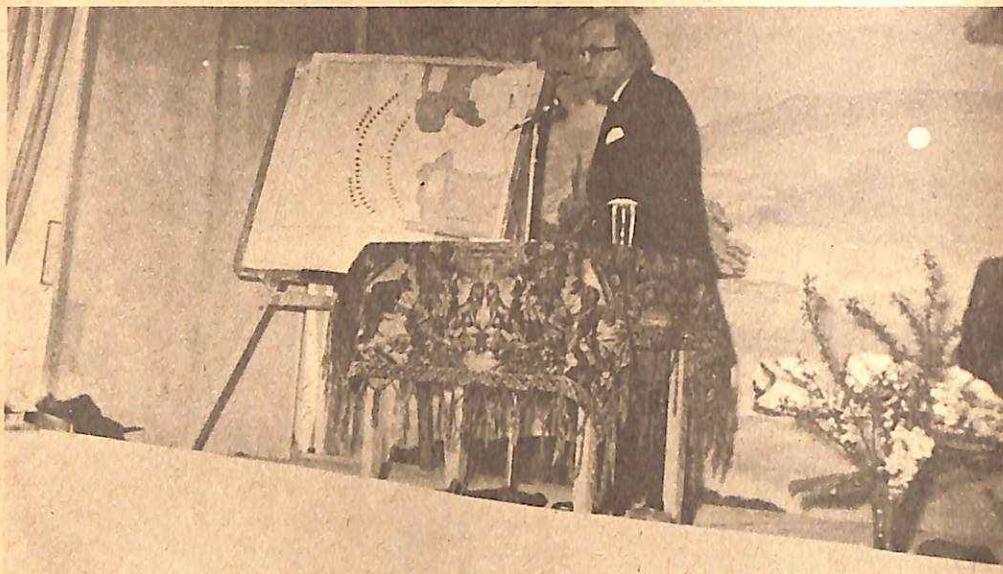
Πρῶτα, πρῶτα, μέσα στοῦ έργο δίνεται ἡ Ἑλλάδα. Ὅραμά μας και σκοπός μας μέσα στοῦ έργο: ἡ Ἑλλάδα. Δηλαδή κάθε τί τὸ ἑλληνικό: χωριό, τοπωνύμιο, πολιτεία, ἱστορία, θρύλος, παράδοση, ἥθη και ἔθιμα, τὰ πάντα, δίνονται σὲ μεγάλη ἔκταση τέτοια πὺ δεν ξανάγινε ποτὲ σὲ κανένα ἄλλο παρόμοιο έργο. Ἀν ὅλες οἱ ἐγκυκλοπαιδεῖες εἶχαν ἕναν τόμο «ΕΛΛΑΣ» ἐμεῖς διαθέτομε 24 τόμους «Ἑλλάς», δηλαδή 24 τόμους γιὰ τὴν Ἑλλάδα.

Παράλληλα, ὅμως, δεν ἀγνοοῦμε και δεν παραλείπομε καμμιὰ παγκόσμια ἔννοια, καμμιὰ παγκόσμια γνώση, καμμιὰ λέξη, κανένα λῆμμα, κανένα ἄρθρο πὺ ἀναφέρεται σὲ παγκόσμιο θέμα και ὅχι μόνο δεν παραλείπομε ἀλλὰ εἴμαστε καταπληκτικοί σὲ ἐνημερότητα και σὲ πλοῦτο. Μπορεῖτε νὰ διαβάσετε ἀπὸ τὰ πρῶτα τεύχη, ἀκόμα, τί ἔκταση δίνομε και ἐκεῖ. Παίρνομε ὡς παράδειγμα τὸ θέμα Ἀβελάρδος. Πιάνει μιὰ ὡς δύο σελίδες. Τὸ θέμα Ἀβερρόης, οἱ φιλόσοφοι τῆς ἀρχαιότητος και τῆς ἀναγέννησης, τῶν μέσων χρόνων και οἱ σύγχρονοι ἀκόμη, ὅλοι αὐτοὶ παίρνουν θέση και ἔκταση μεγάλη, περισσότερη ἀπὸ ὅσην στίς ἄλλες ἐγκυκλοπαιδεῖες (παλιές και νεότερες) πὺ κυκλοφοροῦν σήμερα τὴν Ἑλλάδα, μὲ κύριο στόχο τους νὰ δίνουν παγκόσμιες γνώσεις. Τὸ θέμα

Ο κ. ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΗΣ στην Βιβλιοθήκη της Ν.Ε.Ε. μελετά και επιλέγει τα κατάλληλα συγγράμματα που χρειάζονται ως βοηθήματα για την αρτιότερη σπουδή της Ν.Ε.Ε.

Ἄβογκάντρο, τὸ λήμμα Ἄβογκάντρο, γιὰ τὸν ἄγνωστο μέχρι χτές, μὰ σπουδαῖο πιά ἰταλὸ ἀτομικὸ φυσικὸ, παίρνει τρεῖς σελίδες, μὲ ὅλα τὰ πειράματα, μὲ ὅλα τὰ σχέδια τὰ ὁποῖα ἔκανε, καὶ τοῦτο γιὰτὴν ἡ νεοαλαῖα μας, κυρίως αὐτὴ ποὺ σπουδάζει στὴ μέση παιδεία, χρησιμοποιεῖ τοὺς νόμους τοῦ Ἄβογκάντρο καὶ τοῦ Γκαίϋ Λουσάκ, κι ἄλλων νεότερων φυσικῶν στὶς σπουδές της. Δὲν λυπούμαστε λοιπόν, καθόλου τὸ χῶρο προκειμένου νὰ δώσουμε τέτοια χρήσιμα θέματα. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα θέματα τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ἱστορία, τὴ μυθολογία, τὴ φιλολογία, ἔχουν πολὺ μεγάλη ἔκταση καὶ συνοδεύονται ἀπὸ τὰ ὠραιότερα κείμενα τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς ἱστορίας, μυθολογίας καὶ γραμματολογίας. Ἀκόμα καὶ τὰ γεωγραφικὰ θέματα. Ἐνα παράδειγμα ὁ Πηνειὸς ποταμὸς, ἐξετάζεται ἀπὸ τότε ποὺ ἦταν μικρὸ ρυάκι μέχρις ὅτου διαμορφωθῇ σὲ ποτάμι, ἀπὸ τότε ποὺ ἡ Θεσσαλία ἦταν λίμνη, καὶ ἔσπασαν τὰ στενὰ στὰ Τέμπη καὶ δημιουργήθηκε ὁ σημερινὸς μεγάλος Πηνειὸς ποταμὸς. Ἐξετάζεται μὲ ὅλους τοὺς θρύλους καὶ παραδόσεις, μὲ τὰ στοιχεῖα τὰ γεωλογικὰ καὶ τὰ λαογραφικὰ. Τὸ θέμα δλοκληρώνεται σὲ πέντε δλόκληρες σελίδες! Δὲν λείπει βέβαια καὶ ὁ ποταμὸς Ρίο Γκράντε, οὔτε καὶ ὁ Σηκουάνας. Ἐχουν καὶ αὐτοὶ μία ἀνάλογη μεταχείριση. Ἀλλὰ τόση, ὅση νομίσαμε ὅτι εἶναι ἀπαραίτητη καὶ ποτὲ σὲ βάρος τῶν ἐλληνικῶν θεμάτων. Ἐπαναλαμβάνω ὅτι ἕνα μεγάλο χαρακτηριστικὸ, κύριο χαρακτηριστικὸ, τοῦ ἔργου μας, εἶναι ἡ Ἑλληνικὴ ὁτιότητα. Ὁλόκληρο λάμπει ἀπὸ Ἑλλάδα, μοσχοβολάει Ἑλλάδα. Τὸ χωριό, τὸ πρῶτο κύτταρο τοῦ ἔθνους, τὸ παραμελημένο χωριὸ τὸ Ἑλληνικὸ, αὐτὸ ποὺ σήμερὰ ἐγκαταλείπεται γιὰ νὰ κατεβοῦν οἱ κάτοικοί του στοὺς κάμπους, στὰ ἀστρικά κέντρα, γιὰ νὰ βροῦν ἐκεῖ τὴν τύχη ποὺ δὲν τὴν βρίσκουν. Τὸ ἑλληνικὸ χωριό, ποὺ ἀργὰ ἢ γρήγορα θὰ ἀποσυντεθῇ, ἐπειδὴ, ὅπως εἶπαμε ἐγκαταλείπεται, ἡ Ν.Ε.Ε. τὸ σώζει, τὸ σώζει στὴ μνήμη μας ἀφιερώνοντας γιὰ τὴν ἐξέτασή του, ὅταν ὑπάρχουν στοιχεῖα, σελίδες δλόκληρες γιὰ κάθε χωριό, μὲ ὅλες τὶς σύγχρονες πληροφορίες γι'αὐτό, μὲ τὴν ἱστορία, μὲ τὴν λαογραφία, μὲ τὰ ἔθνη καὶ ἔθιμά του, μὲ μελέτες ποὺ γράφουν ὁ δάσκαλος, ὁ γραμματέας τῆς κοινότητος, ὁ τοπικὸς λόγιος τῆς περιοχῆς, ὁ ἐπιθεωρητὴς, ὁ Γυμνασιάρχης, κλπ. Αὐτὰ τὰ θέματα ὅλα, περιλαμβάνονται στὴ Ν.Ε.Ε. μὲ πλοῦτο τέτοιον ποὺ δὲν ξανάγινε ποτὲ καὶ ποὺ ἀμφιβάλλω ἂν ἀκόμα καὶ τὰ ἀρχεῖα τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τὰ ἴδια, ἔχουν συγκεντρώσει τόσο ὕλικό γιὰ κάθε χωριό, ὅσο ἔχομε συγκεντρώσει ἐμεῖς γυρίζοντας τὰ χωριά μὲ δικὰ μας συνεργεῖα ἢ κρατώντας ἐπαφὴ μὲ τοὺς πνευματικὸς ἀνθρώπους τοῦ τόπου μας. Σὲ παιδαγωγικὴ φρασεολογία, θὰ σὰς ἔλεγα ὅτι αὐτὲς οἱ μελέτες μποροῦν νὰ ὀνομαστοῦν «τοπογραφίες», ἢ «τοπικὲς πατριδογνωσίες» καὶ αὐτὲς οἱ «τοπικὲς πατριδογνωσίες» τῆς Ἑλλάδας, περιέχονται ὅλες μέσα στὴ Ν.Ε.Ε. ποὺ καὶ μόνο γι' αὐτὸ τὸ πλεονέκτημα, γι'αὐτὸ τὸ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὸ, τὸ ἔργον θὰ μπορούσε νὰ γίνῃ ἀπαραίτητο, νὰ μπῇ σὲ κάθε σπῆτι, σὲ κάθε σχολεῖο, σὲ κάθε γραφεῖο, σὲ κάθε βιβλιοθήκη λαϊκὴ, σὲ κάθε ἀγροτικὴ λέσχη, λέσχη ἀγροτοπαίδων, ἐργαζομένων κ.λπ. Ἡ Ν.Ε.Ε. μπορεῖ νὰ περιλάβῃ ὅλον αὐτὸν τὸν πλοῦτο, πρῶτα πρῶτα, γιὰτὴν εἶναι μεγάλο ἔργο (20.000 σελίδες) καὶ δεύτερο ὑποβοηθοῦν σ' αὐτὸ τὰ ψιλὰ τυπογραφικὰ στοιχεῖα (τῶν 8 στιγμῶν) μὲ τὰ ὁποῖα στοιχειοθετεῖται, (8 ἄττικά 2 κατηγοριῶν, 8 ἄττικά γιὰ τὰ κύρια κείμενα καὶ 8 ἄπλά, μικρότερα, γιὰ τὰ λαογραφικὰ ἢ ἄλλα συνοδευτικὰ κείμενα). Τὸ ἔργο μας αὐτό, λέγω, μᾶς δίνει τὴν δυνατότητα νὰ καταχωρήσουμε τεράστιο ὕλικό χειρογράφων, γνώσεων καὶ πληροφοριῶν. Μᾶς δίνει τὴ δυνατότητα νὰ εἶναι—καὶ εἶναι—ταυτόχρονα μία Παγκόσμια καὶ Ἑλληνικὴ Ἀνθολογία τῆς ποίησης, τῆς πεζογραφίας, τῶν γραμμάτων. Ὅλοι οἱ συγγραφεῖς ἀπὸ τὰ ἀρχαιότατα χρόνια μέχρι σήμερὰ, οἱ τραγικοί, οἱ φιλόσοφοι, οἱ ἐπιστήμονες, οἱ ἐφευρέτες ἀπὸ τὰ πανάρχαια χρόνια (ἀρχαῖοι Ἕλληνες, Ἰνδοί, Ρωμαῖοι, Αἰγύπτιοι, Ἀσύριοι) μέχρι τὰ μεσαιωνικὰ χρόνια, τὰ χρόνια τῆς Ἀναγέννησης καὶ τὰ νεότερα χρόνια, ληματογραφοῦνται, καταχωροῦνται, βιογραφοῦνται καὶ ἐξετάζονται λεπτομερέστατα στὴ Ν.Ε.Ε. Τὰ ἔργα τους δίνονται μὲ περιλήψεις, τοὺς γίνεται κριτικὴ, δίνονται ἀποσπάσματα, ὥστε ὁ ἀναγνώστης, εἴτε εἶναι μορφωμένος, εἴτε ξαίρει ἀπλῶς ἀνάγνωση, μπορεῖ νὰ μπῇ στὸ πνεῦμα, στὰ κείμενα, στὴ διδασχὴ ὅλων αὐτῶν τῶν ἐκπροσώπων τοῦ πνεύματος, ποὺ ἀναφάνηκαν ἀπὸ τότε ποὺ ὁ ἄνθρωπος ἐγκατέλειπε τὰ σπῆλαια καὶ ἄρχισε νὰ τροχίλῃ τὸ μυαλό του, τὸν ἐγκέφαλό του καὶ ἄρχισε νὰ χαράξῃ στὶς πέτρες σχέδια, ἰδεογράμματα, ἀργότερα

Ο Γεν. Δ/τής της Υπηρεσίας Δημοσίων Σχέσεων της Ν.Ε.Ε. Αντικαύαρχος ε. α. Π.Ε. ΚΩΝΣΤΑΣ έγκαινιάζει την σειράν των «ΧΙΛΙΩΝ ΔΙΑΛΕΞΕΩΝ» από την ιδιαίτερα πατρίδα του κ. Πάτση, την Πρέβεζα, όπου ανέπτυξε το θέμα «Η ναυμαχία παρά τὸ Ἄκτιον τὸ 31 μ.Χ.». Στὴ φωτογραφία μας καταχειροκροτεῖται ἀπὸ τὸ πολυπληθές καὶ ἐκλεκτὸ ἀκροατήριό του.

σὲ περγαμηνές τις σκέψεις του, ἀργότερα στὰ συγγράμματα, ὡς ὅτου φτάσαμε σήμερα στὰ μεγαθήρια τῆς τυπογραφίας, τῆς ἐκτυπωτικῆς τέχνης, τῆς συγγραφῆς καὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν βιβλίων. Ἡ Ν.Ε.Ε. δίνει τὰ στοιχεῖα αὐτὰ πλούσια, ἐνημερωμένα, καλαίσθητα, μὲ καταπληκτικὴ εἰκονογράφηση, μὲ παραστατικούς πίνακες, μὲ σχέδια, μὲ χάρτες, μὲ πολύχρωμη εἰκονογράφηση ἐκτὸς κειμένου (τὰ λεγόμενα hors texte), ἔτσι ὥστε ἐκεῖνος πού θὰ τὴν ἀποκτήσῃ νὰ μπορεῖ καὶ τώρα καὶ στὸ μέλλον νὰ χρησιμοποιεῖται τὸ μεγάλο αὐτὸ ἔργο μας, τὸ ἔργο αὐτὸ τῆς ζωῆς μας, ὅπως τὸ χαρακτηρίζομε, γιὰ νὰ λύνη τις ἀπορίες του, σὲ ὅποιανδήποτε τομέα τῶν γνώσεων καὶ ἂν οἱ ἀπορίες του ἀναφέρονται.

Ὄντας ἡ Ν.Ε.Ε. μιὰ μεγάλη, σύγχρονη, ἡ μεγαλύτερη ἐλληνικὴ καὶ παγκόσμια ἐγκυκλοπαίδεια, ὄντας λοιπὸν τέτοια, παράλληλα δὲ καὶ μιὰ μεγάλη ἀνθολογία τῆς λογοτεχνίας καὶ τῆς ποίησης, ἀντικαθιστᾷ στὸ σπίτι σας καὶ καθιστᾷ περιττὴ τὴν ἀποκτησὴν κάθε ἄλλου βιβλίου, γιατί τὰ ἔχει ὅλα, ὅλες τις ἐπιστῆμες. Ἰσοδυναμεῖ, λοιπὸν, μὲ 10.000 τουλάχιστον τόμους ξεχωριστῶν βιβλίων διαφόρων βιβλιοθηκῶν. Ἄρα, ἐκεῖνος πού ἀποκτᾷ τὴν Ν.Ε.Ε. ἀποκτᾷ τουλάχιστον 10.000 βιβλία τὰ ὅποια θὰ μπορούσε νὰ παρατάξῃ σὲ ράφια βιβλιοθηκῶν στοὺς τοίχους τοῦ σπιτιοῦ του, (βιβλία συμπεκνωμένα μὲ φιλά 8 στιγμῶν στοιχεῖα) ἔτσι πού, πιά, νὰ μὴν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ τεράστιες βιβλιοθήκες (ἂν παραδεχτοῦμε πὼς θὰ μπορούσε ποτὲ νὰ μαζέψῃ 10.000 βιβλία ὁ κάθε νεοέλληνας). Ἄρα ἐμεῖς, μὲ ἓνα ἔργο 24 τόμων, δίνομε τὴ σοφία τῶν αἰώνων ὁλόκληρη καὶ ὅλον αὐτὸν τὸν καταμερισμὸ τῶν ἐπιστημῶν σὲ ἓνα μεγάλο καὶ συγκεντρωτικὸ ἔργο.

Ἐνα ἄλλο σπουδαῖο χαρακτηριστικὸν—καὶ πού τὸ περιγράφομε στὸν πρόλογο—εἶναι ὅτι τὸ ἔργο αὐτὸ θὰ εἶναι πάντα νέο. Καὶ θὰ εἶναι πάντα νέο μὲ ἓνα σύστημα πού καὶ στὴν ἀρχὴ τῆς ὁμιλίας μου σᾶς ἀνέφερα, ἀλλὰ δὲν σᾶς τὸ ἀνέλυσα. Ἀφοῦ τελειώσει τὸ ἔργο ὅλο, κάθε χρόνο, θὰ δίνουμε (μὲ τιμὴ κόστους) στοὺς συνδρομητὲς μας ἓνα τομίδιο 200 σελίδων, χαρτόδετο. Στὰ πέντε πρῶτα χρόνια, τὰ πέντε τομίδια θὰ ἀποτελέσουν ἓνα χρυσόδετο τόμο 1000 σελίδων. Ἀς ποῦμε τὸν 25ον τόμο τοῦ ἔργου. Αὐτὸς ὁ τόμος τῶν πέντε χρόνων, θὰ ἔχει τις πληροφορίες καὶ τὰ νέα ἐπιστημονικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ ἐπιτεύγματα καὶ γενικὰ ὅλη τὴν πρόοδο τῆς πενταετίας σὲ ὁλόκληρο τὸ κόσμον καὶ ἔτσι ὁ ἀγοραστὴς τῆς προηγούμενης πενταετίας πού ἔχει καὶ τὸν τόμο αὐτόν, ἔχει πάντοτε φρεσκαρισμένη καὶ καινούργια τὴν ἐγκυκλοπαίδεια πού ἀγόρασε, τὴν Ν.Ε.Ε. Ἀλλὰ ὁ ἀγοραστὴς τῆς σειρᾶς, ὁ μελλοντικὸς ἀγοραστὴς τῆς σειρᾶς, δὲν θὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀγοράσῃ τὰ τομίδια τῶν προγενεστέρων χρόνων, γιατί ὅταν θὰ ἔχει πάρει τὴν σειρά, οἱ καινούργιες γνώσεις τῶν προηγούμενων χρόνων θὰ ἔχουν περάσει μέσα στὸ ἔργο μὲ τὴν μέθοδο τῆς προσθαφίσεως σελίδων (τις ὁποῖες κρατοῦμε σὲ φῖλμς τὰ ὅποια εὐκολὰ ψαλιδοκόβονται). Μὲ τὸ ποιστοποιητικὸν Νο 2 καὶ μὲ τὸ ἀντίστοιχο κουπόνι (ἀπὸ ἓνα σύνολο 100 κουπονιῶν πού θὰ ἔχετε) θὰ δικαιούσθε νὰ παίρνετε τὸ τομίδιο καὶ τὸν τόμο, μόνον σὲ τιμὴ κόστους γιὰ δέκα χρόνια. Γιὰ τὰ ἐπόμενα 10 χρόνια θὰ παίρνετε τὸν τόμο αὐτόν στὴν μισή τιμὴ καὶ μετὰ ἀπὸ τὰ 20 χρόνια (γιατί τὸ ἔργο θὰ εἶναι πάντα νέο), θὰ τὸ πληρώνετε στὴν κανονικὴ του τιμὴ.

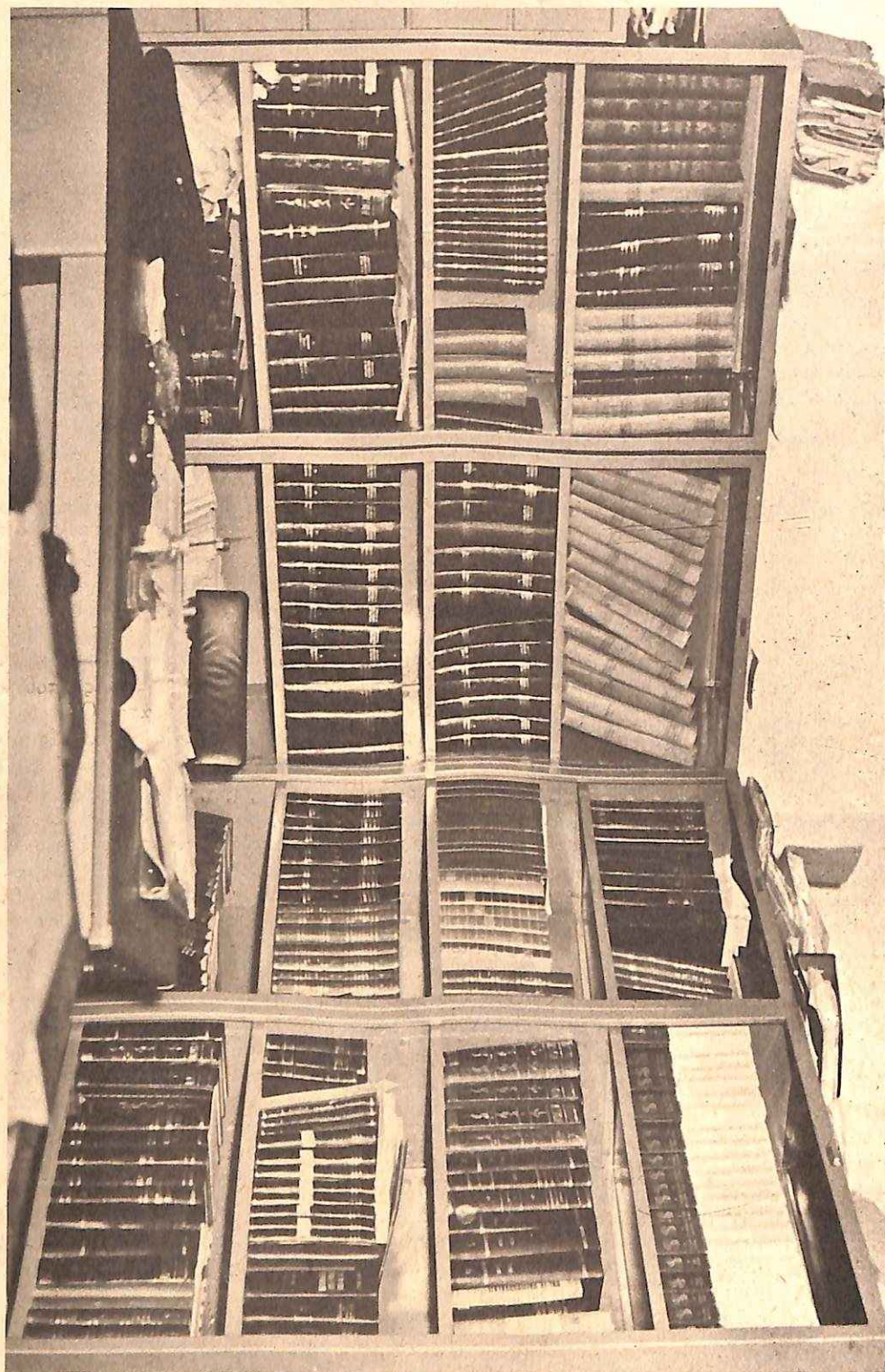
Ἐνα ἄλλο ἐπίσης μεγάλο πλεονέκτημα, ἓνα προνόμιον πού ἀποκτοῦν καὶ τώρα καὶ στὸ μέλλον θὰ ἀποκτοῦν οἱ ἀγοραστὲς, (συνδρομητὲς) τοῦ ἔργου τῆς Ν.Ε.Ε., εἶναι ὅτι δικαιούνται γιὰ 10 χρόνια ἀπὸ τὴν ἡμέρα πού θὰ ὁλοκληρωθῇ τὸ ἔργο νὰ παίρνουν ἀπαντήσεις (10 ἀπαντήσεις τὸν χρόνο) μὲ τὴν μορφή γραφομηχανημένων ἢ πολυγραφημένων μελετῶν σὲ θέματα πού δὲν ὑπάρχουν σὲ κανένα βιβλίον τοῦ κόσμου καὶ φυσικὰ καὶ στὴ δική μας ἐγκυκλοπαίδεια, θέματα πού γεννιοῦνται στὸ μεταξὺ ἢ πού ἡ φαντασία τῶν δημιουργῶν, ἢ πού ἡ ἀνάγκη γιὰ κάποια ἀνακοίνωση σὲ μιὰ συντροφιά, σὲ ἓνα συνέδριον, εἰδικὸ θέμα, θὰ μποροῦν νὰ ἀπευθύνονται στὴν ὑπηρεσία ἐρωτημάτων καὶ βιβλιοθήκης τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας μας καὶ θὰ παίρνουν, μέσα σὲ ἓνα μῆνα, τὴν ἀπάντησιν μὲ μιὰ ἐκθεση ἀπὸ 10 ἕως 100 σελίδες γραφομηχανημένες ἢ πολυγραφημένες, ἐντελῶς δωρεάν, μὲ ἓνα κουπόνι ἀπὸ τὴν δεύτερη συλλογὴ κουπονιῶν πού θὰ ἐμβάζουν μέσα στὸ γράμμα τους ἐντελῶς δωρεάν. Δέκα χρόνια ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ ἔργου καὶ πέρα θὰ παίρνουν οἱ συνδρομητὲς μας ἂν θέλουν καὶ τὸ οἰκογενειακὸ τους περιβάλλον μονάχα (καὶ ὄχι

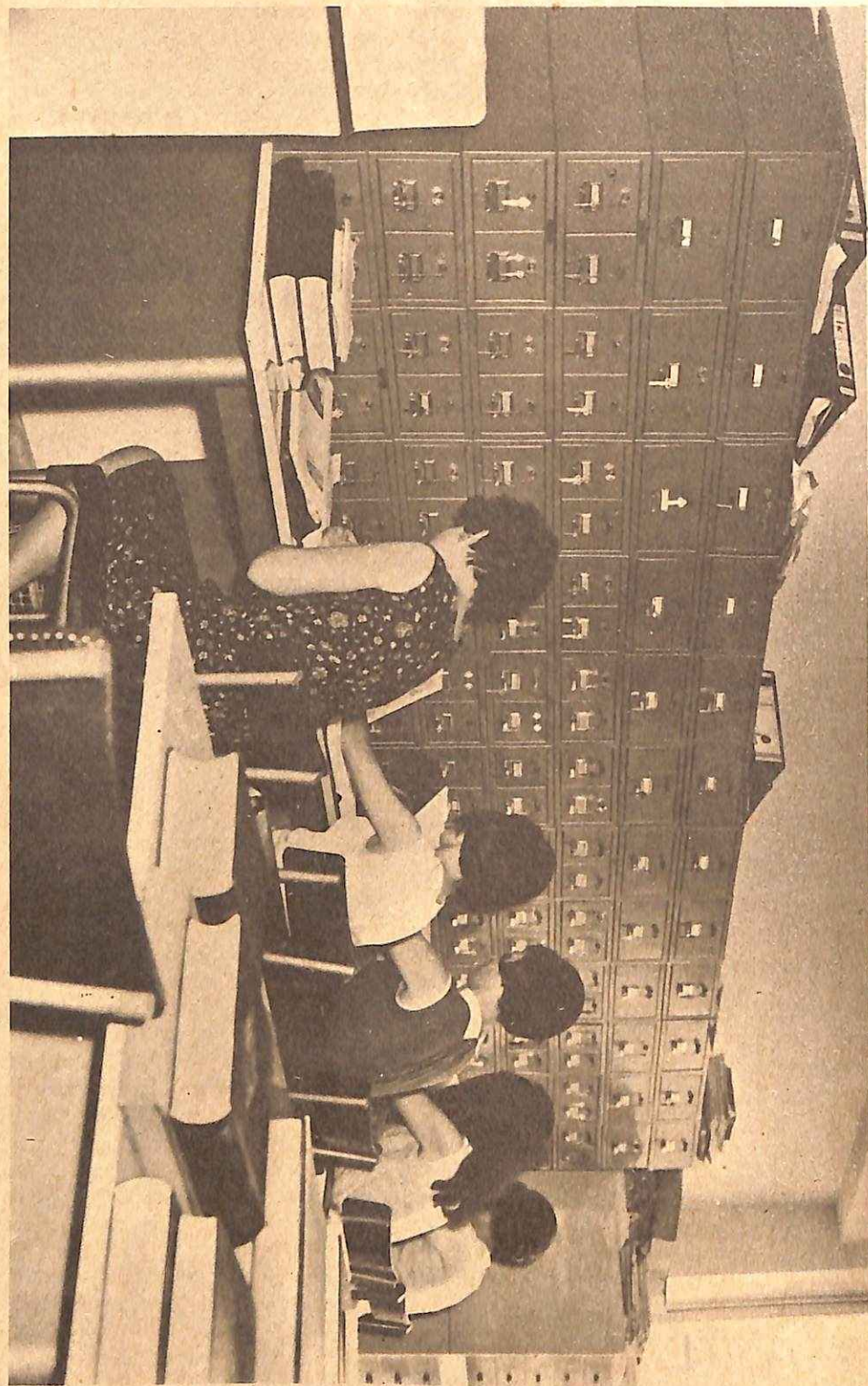
τρίτα πρόσωπα που δεν είναι συνδρομητές), θα παίρνουν 10 απαντήσεις το χρόνο και 100 σε μια δεκαετία.

ΔΩΡΑ 140 ΤΟΜΟΙ ΒΙΒΛΙΑ ΚΑΙ ΕΝΤΕΛΩΣ ΔΩΡΕΑΝ ΤΟ ΕΠΙΠΛΟ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Ποιό άλλο πλεονέκτημα παρουσιάζει η Ν.Ε.Ε., εκτός από τα παραπάνω; Πρώτα-πρώτα, επειδή συνέπεσε να την εκδίδουμε εμείς προσωπικά οι οποίοι στα χρόνια τα προηγούμενα έχουμε δημιουργήσει μια σειρά από γενικά αναγνωρισμένες καλές εκδόσεις, παρέχουμε και δίνουμε με μεγάλες ευκολίες, με μεγάλες έκπτώσεις, όλα μας τα έργα και μια σειρά από 140 τόμους βιβλίων, από τα πιο χρήσιμα στο ελληνικό σπίτι σήμερα, σχεδόν δωρεάν, δηλαδή πληρώνοντας μονάχα το κόστος τους. Ο κάθε συνδρομητής έρχεται, παίρνει τα βιβλία αυτά, στο τέλος δε όταν ολοκληρωθή η Ν.Ε.Ε. παίρνει και ένα επιπλο βιβλιοθήκη έντελως δωρεάν, ένα επιπλο από φορμάκια, που στοιχίζει 780 δραχμές ή κατασκευή του, ένα επιπλο που φέρει τα σχήματα της Εγκυκλοπαιδείας μας, μέσα στο οποίο θα τοποθετήσουν, τους 24 τόμους και έτσι τα χρήματα τα οποία έδωσαν, είτε υπό μορφήν φυλλαδίων (τευχών εβδομαδιαίων) αν αγοράζαν το έργο, είτε υπό μορφήν μηνιαίων δόσεων, αν το πήραν από βιβλιοπωλεία ή γραφεία διαθέσεως βιβλίων, ή και από τον ίδιο μας με βάση το σύστημα των μηνιαίων καταβολών, είτε με αγορά ολοκληρώ του έργου μετρητοίς, έχουν το δικαίωμα, αποκοτών έτσι το δικαίωμα, να πάρουν το επιπλο της βιβλιοθήκης. "Αρα παίρνουν τις 780 δρχ. πίσω από εκείνες που είχαν δώσει τμηματικά και επίσης παίρνουν όλα τα χρήματά τους πίσω με τα ΔΩΡΑ των 140 βιβλίων που παίρνουν πληρώνοντας το κόστος. Πώς έγινε δυνατό, πώς έγινε κατορθωτό ώστε τα χρήματα, σχεδόν όλα όσα δίνουν, να τα παίρνουν πίσω; Είναι απλή η απάντηση. Εμείς τις εκδόσεις μας, που δωρίζουμε, τις πιο πολλές, τις έχουμε αυτή τη στιγμή τυπωμένες και έτοιμες για βιβλιοδεσία στις αποθήκες μας. Τις υπόλοιπες τις έχουμε σε φιλμ έτοιμες να πέσουν στα μηχανήματα Offset στον κατάλληλο χρόνο, στον αντίστοιχο που ορίζεται, να τα πάρουν οι συνδρομητές μας. "Αν τυπώναμε σήμερα τα δώρα αυτά, θα ήταν αδύνατο να σταθούμε οικονομικά. "Επειδή όμως οι δαπάνες έχουν γίνει τα προηγούμενα χρόνια και επειδή τα βιβλία μας αυτά είναι έτοιμα, καθίσταται δυνατή η πραγματοποίηση της προσφοράς και της δωρεάν παράδοσης όλων αυτών των μεγάλων δώρων. Πιστεύουμε απόλυτα ότι κανένας άλλος εκδότης δεν θα μπορούσε να παραχωρήσει τόσες εκδόσεις στους συνδρομητές ενός έργου όπως η Ν.Ε.Ε. και ότι με τη βοήθεια όλων σας και με την βοήθεια του αναγνωστικού κοινού της Ελλάδας, θα ολοκληρώσουμε γρηγορότερα από τα τρία χρόνια που έχουμε προγραμματίσει να παραδώσουμε το έργο και σε μās θα έχει μείνει μονάχα η τιμή και η φιλοδοξία, ότι ήγηθήκαμε αυτής της πανεθνικής πνευματικής σταυροφορίας, ότι έδωσαμε το έργο αυτό, που φέρει το όνομά μας, στον ελληνικό λαό, και ότι, σε τελευταία ανάλυση, γίναμε οι διαχειριστές του χρήματος του ελληνικού λαού, ο οποίος με την μορφή των εβδομαδιαίων τευχών, είτε των μηνιαίων δόσεων, μάς έχρηματοδότησε ή μάλλον ενίσχυσε την δική μας αρχική κολοσιαία χρηματοδότηση, την ενίσχυσε για να ολοκληρώσουμε μια ώρα γρηγορότερα το έργο. Σας δηλούμε δε υπεύθυνα, έντελως υπεύθυνα, ότι και αν δεν πουλιούνταν ούτε και ένα τεύχος, το έργο θα έβγαине σε 10.000 σειρές με τα δικά μας κεφάλαια. "Αλλά φιλοδοξία μας είναι, το έργο μας αυτό, στην πρώτη του φάση, να περάσει σε 100.000 σειρές και έτσι πέφτει στην αγορά, με αυτό το πλάνο πέφτει στην αγορά, με αυτές τις δαπάνες, τις τεράστιες δαπάνες και τις διαφημίσεις, για να γίνει γνωστό το έργο. Και για να γίνει εξαιρετικό το έργο από άποψη καλλιτεχνική, καλαισθητική, από άποψη ποιότητας." Όπως βλέπετε, είναι η δεύτερη ημέρα, είναι το πρωί της τρίτης ημέρας της κυκλοφορίας και οι πληροφορίες που έχουμε είναι θετικές αυτή τη στιγμή, γιατί έρχομαι από την Αθήνα, οι οποίες λένε ότι το 50% των τευχών αυτή τη στιγμή έχουν πουληθεί μέσω του Πρακτορείου Αθηνάϊκου τύπου. Αυτό σημαίνει ότι το έργο μας είναι εκείνο που περίμενε ο Έλληνικός λαός, σημαίνει ότι ο λαός ανταπο-

Ένα τμήμα από τη Βιβλιοθήκη της Ν.Ε.Ε. η οποία συνεχώς συμπληρώνεται για να καταλήξει πολύ σύντομα σε μια από τις μεγαλύτερες ελληνικές βιβλιοθήκες.

Η αίθουσα με τις άρχειοθήκες για την ειδική λαξικογραφική παρακολούθηση και ενημέρωση της Ν.Ε.Ε. όπου τηρούνται—σε ειδικές μετώλγινες θήκες—καρτέλλες (δεξιά) με αυστηρή αλφαριθμητική σειρά για τα 250.000 λήμματα της Ν.Ε.Ε. που αναποκρίνονται σε 32.000.000 λέξεις που θα περιλάβει το έργο.

κρίθηκε αυτό το έργο και στην έκκληση που προσωπικά απήρηνναμε στον ελληνικό λαό με τα έντυπα, τις άφισες, με τα ραδιοφωνικά μηνύματα και κείμενα. Σημαίνει, λοιπόν, ότι κάθε ώρα και κάθε στιγμή που περνά, αυτή τη στιγμή που μιλάμε, οι συζητήσεις δίνουν και παίρνουν στις γειτονιές, στα γραφεία, στους χώρους εργασίας, στα πανεπιστήμια, στα σχολεία, στα σπίτια, όλοι κοιτούν, μελετούν, διερευνούν το πρώτο τεύχος του έργου που κυκλοφόρησε και όλοι δεν συζητούν άπλως εύνοικά, είναι ένθουσιασμένοι και ένθουσιάζουν και το περιβάλλον τους, και έτσι είμαστε βέβαιοι—και να είσατε και σεις βέβαιοι—ότι ο λαός δίνει το παρόν του στο έργο και θα βοηθήσει ώστε οι 100.000 σειρές του έργου να κυκλοφορήσουν και να γίνουν ανάρπαστες κατά την πρώτη κι όλας φάση της κυκλοφορίας, αυτήν ακριβώς που εγκαινιάζουμε. Η δική σας παρουσία εδώ, από τη μια μεριά μας εύχαριστεί, μας γεμίζει χαρά για είσατε εκπρόσωποι του πνευματικού και βιβλιοπωλικού κόσμου, παλιοί μας συνεργάτες από τα προηγούμενα έργα, από τις προηγούμενες εγκυκλοπαίδειες, από τη συνεργασία μας την πολυετή, την πολύχρονη σε πολύ δυσκολότερους καιρούς και σε πολύ δυσκολότερες συνθήκες. Έναποθέτουμε και πάλι στα χέρια σας την ευρύτερη κυκλοφορία του έργου, ούτως ώστε όλο το πρόγραμμα που συλλάβαμε να εκτελεστεί ένα χρόνο νωρίτερα, αυτό δε προς μεγάλη άτομική και οικογενειακή σας ωφέλεια και για να μείνει μονάχα σε μας η φιλοδοξία ότι οι όραματισμοί μας δεν έμειναν άπλως όραματισμοί, αλλά ανταποκρίθηκαν στους βασικούς σκοπούς που θέσαμε όταν ξεκινούσαμε αυτό το μεγάλο το άθνατο, αυτό το καταπληκτικό έργο, το οποίο θα απαιτήσει και την υπόλοιπη δραστηριότητα την οποία έχουμε, ένα έργο ζωής όπως το ονομάζουμε, και που νομίζω ότι θα είναι ή το τελευταίο ή το προτελευταίο της συγγραφικής και εκδοτικής μας καριέρας.

Και πάλι σας εύχαριστώ και σας εύγνωμονώ που είχατε την καλοσύνη να παρευρεθείτε σε αυτή τη σύσκεψη, σε αυτή τη συγκέντρωση (Χειροκροτήματα).

Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΗΣ Ν.Ε.Ε. ΣΕ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

ΕΡΩΤΗΣΗ

Κύριε Πάτη, θα μου επιτρέψετε να σας κάνω μια ερώτηση. Όλη ή ύλη των ανθρωπίνων γνώσεων θα μπορέσει να περιληφθεί μέσα στους 24 τόμους της Ν.Ε.Ε. που αναφέρατε;

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Εύχαρίστως να σας απαντήσω. Αγαπητοί φίλοι, ο κ. Τσέος, έθεσε μια πολύ σωστή και λογική ερώτηση. Αν, στους 24 τόμους των 800 σελίδων των 20.000 σελίδων του έργου, θα μπορέσει να περιληφθεί όλο αυτό το υλικό των ανθρωπίνων γνώσεων και όλη αυτή η πολυμέρεια και όλες αυτές οι λεπτομέρειες των κλάδων του έπιστητού. Είναι εύλογη ή ερώτηση και άμέσως θα δώσω την απάντηση.

Είναι γεγονός ότι κανένα έργο δεν θα μπορούσε να περιλάβει τον άπέραντο θησαυρό των γνώσεων, που έχει δημιουργήσει το ανθρώπινο πνεύμα, από τα πανάρχαια χρόνια μέχρι σήμερα. Ο DIDEROT στην Γαλλία έκανε εγκυκλοπαίδεια 130 τόμων και προϋπολόγιζε κι άλλους ακόμα για να περιλάβει τις γνώσεις της εποχής του. Και σκεφτήτε ότι από τότε πέρασαν 200 περίπου χρόνια. Αλλά σήμερα, υπάρχει τρόπος, υπάρχει μέθοδος, να περιληφθούν άπέραντα πεδία γνώσεων με τη μέθοδο των μικροφίλμς, με τη μέθοδο της συμπύκνωσης της ύλης σε σελίδες πολύ μικρών, αλλά ευανάγνωστων στοιχείων, έτσι ώστε οι 20.000 σελίδες να περιλάβουν, όχι βέβαια το άπαν των ανθρωπίνων γνώσεων, γιατί τότε τα άρθρα μας δεν θα ήταν πραγματείες—όπως τα έχουμε σήμερα—θα ήταν συγγράμματα! Στην περίπτωση αυτή θα έπρεπε να δινάμε μια μεγάλη βιβλιοθήκη. Ούτε ή εθνική βιβλκή της χώρας μας καλύπτει, ούτε καμιά ξένη βιβλκή, μιās οποιασδήποτε χώρας, καλύπτει το ανθρώπινο έπιστητό, αλλά όπωσδήποτε, οι εγκυκλοπαίδειες διεθνώς, και ή δική μας, που είναι μια από τις τρεις παγκόσμιες, όπως

σας ανέπτυξα στα προηγούμενα, μπορεί και έχει σχεδιαστή να περιλάβει όλες τις ανθρώπινες γνώσεις στη συντομία που πρέπει και να δώσει τα ελληνικά θέματα στην έκταση που έχει προγραμματιστή. Και πάλι επιμένω και απαντώ ότι οι 10 κλάδοι του ολοένα διαμορφώνονται, χάρις στην ειδικευση των επιστημών, θα αντιπροσωπευτούν των άρθρων, ώστε ο ειδικός επιστήμων, πιά, να μπορεί να καταφύγει ή ο φοιτητής ενός κλάδου σπουδών, να μπορεί να καταφύγει σε λεπτομερέστερη βιβλιογραφία και να άντληση από εκεί γνώσεις και πληροφορίες περισσότερες από όσες μπορούν στο έργο μας να περιληφθούν. 'Αλλά εκείνο που θέλω να επαναλάβω είναι ότι για τα ελληνικά θέματα, υπάρχει μεγάλη έκταση, παραχωρείται μεγάλος χώρος και επί πλέον έχουμε ακόμη το περιθώριο, εφόσον οι τόμοι είναι 24, να υπερβούμε τις 800 σελίδες, να τις κάνουμε μέχρι 1000, εκεί όπου και όταν διαπιστώσουμε από τους 4 πρώτους τόμους ότι οι 800 σελίδες δεν μας καλύπτουν. Και τούτο χωρίς να επιβαρύνουμε τους συνδρομητές του έργου, οι οποίοι χρεώνονται και υποχρεώνονται μόνο για τα προυπολογισμένα από την αρχή τεύχη ή τόμους. 'Η τιμή θα είναι ίδια κι αν οι τόμοι ακόμη γίνουν των 1000 σελίδων ενώ έχουν προγραμματιστή των 800. Τούτο όμως, ενώ το αποδεχόμεθα και το υποσχόμεθα, δεν το βάζουμε από την αρχή στο πρόγραμμά μας, γιατί ελπίζουμε ότι με την μέθοδο των νέων γραφικών τεχνών, θα καθορθώσουμε να περιλάβουμε το άπαν των ανθρώπινων γνώσεων μέσα στις 20.000 σελίδες των 24 τόμων.

ΕΡΩΤΗΣΗ

'Αξιότιμε Κύριε Πάτη, πριν από όλα, επιτρέψτε μας να σας εκφράσουμε τον θαυμασμό μας και να σας συγχαρούμε για την κολοσσιαία έκδοση της Ν.Ε.Ε. ή οποία αποτελεί αναμφισβήτη σταθμό για την άνοδο της ελληνικής Παιδείας. Ξεφυλλίσαμε τις πρώτες σελίδες του προλόγου σας και διαπίστωσαμε ότι χρησιμοποιείτε την γνήσια δημοτική γλώσσα. 'Η δημοτική γλώσσα προσδίδει μεγαλύτερο ενδιαφέρον στο υπέροχο έργο σας γιατί δίδεται ή ευκαιρία ώστε το έργο αυτό να γίνεται κατανοητό και στην πιο πλατιά μάζα του ελληνικού λαού. Σαν φοιτητής του Παν/μίου Θεσ/νίκης, που είναι ο προμαχώνας της δημοτικής, μου δημιουργήθηκαν όρισμένες απορίες σχετικά με τη δημοτική. Διαβάζουμε διάφορα συγγράμματα διαφόρων ελλήνων συγγραφέων και παρατηρούμε ότι δεν χρησιμοποιούν πάντα την ενιαία δημοτική. Βλέπουμε λ.χ. στην περίπτωση της υποτακτικής, άλλοι να γράφουν το η με η και άλλοι με ει ή, σε άλλη περίπτωση, βλέπουμε την αιτιατική λ.χ. μιās λέξης άλλοι να την γράφουν με ι και άλλοι με η, ενώ νομίζουμε το σωστό είναι με η. Θα θέλαμε να σας παρακαλέσουμε και θα σας ευγνωμονούσαμε αν επιθυμούσατε να μας πείτε κάτι σε γενικές γραμμές σχετικά με τη χρήση της δημοτικής. Ευχαριστώ πολύ.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

'Απαντώ ευχαρίστως στον φίλο μας κ. Κατρατζέμη. Θέτει ένα πολύ σωστό ερώτημα, που αναφέρεται στη σωστή χρήση της δημοτικής. 'Η δημοτική γλώσσα βρίσκεται ακόμα στο στάδιο της διαμόρφωσης. 'Ομως το 'Ελληνικό 'Εθνος είχε την τύχηνά κατέχη αυτή την στιγμή τη Γραμματική της Δημοτικής, χάρι σε έναν πολύ γνωστό, αείμνηστο συγγραφέα και εργάτη του πνεύματος, το γλωσσολόγο Μανόλη Τριανταφυλλίδη. 'Ο Μανόλης Τριανταφυλλίδης διέθεσε όλη του τη ζωή για να μαζέψει το υλικό και να διατυπώσει κανόνες για τη Δημοτική γλώσσα, που το κράτος μας, από το 1936, αναγνώρισε. 'Εκανε μία επιτροπή, το κράτος, στην οποία προήδρευσε ο Μανόλης Τριανταφυλλίδης και μας έδωσε τη «Γραμματική της Δημοτικής» την οποία τύπωσε ο 'Οργανισμός 'Εκδόσεων Σχολικών Βιβλίων και την οποία έχουν, πιά, σαν οδηγό και βάση όλοι οι εκπαιδευτικοί και όλος ο πνευματικός κόσμος στο γράψιμο, στην εφαρμογή, στη χρησιμοποίηση της δημοτικής. Παράλληλα ένας άλλος επίσης εργάτης του πνεύματος, ο γλωσσολόγος και λογοτέχνης 'Αχιλλέας Τζαρτζάνος, αείμνηστος και αυτός, αφιέρωσε μέγα μέρος της ζωής του και έγραψε το Συντακτικό της Νεοελληνικής Γλώσσας, αυτό που το λέμε σύντομα «Νεοελληνική Σύνταξη» 'Αχιλλέα Τζαρτζάνου, όπου συγκέντρωσε παραδείγματα από όλη τη δημόδη ποίηση, από ό,τι μιλάει γνήσια και πηγαία ο ελληνικός λαός, ό,τι ακούγεται έρχεται και προέρχεται κατ' ευθείαν από την αρχαία γλώσσα, πέρασε δηλ. απ' ευθείας από γεννιά σε γεννιά και παρέμεινε στο λαό.

'Ομάδα από ειδικούς συνεργάτες της Ν.Ε.Ε. (εκπαιδευτικοί-φοιτητές κ.κ.) που έχουν επιφορτιστή με την παρακολούθηση και ενημέρωση των καρτέλλων του ληματολογίου. Την υπεύθυνη διανομή και τον έλεγχο άσκούν ειδικοί Δ/τές και Τμήματες υπό την αιγίδα του 'Ανωτάτου 'Επιτελείου Συντάξεως της Ν.Ε.Ε.

Τὰ παραδείγματα αὐτὰ τὰ ἔνταξε στὸ Συντακτικὸ τῆς Νεοελληνικῆς Γλώσσας καὶ τὸ τύπωσε προπολεμικά. Εἶναι, λοιπόν, καὶ αὐτὸ ἓνα ἀπὸ τὰ ἀγκωνάρια τῆς δημοτικῆς ποὺ παράλληλα μὲ τὴ Γραμματικὴ τοῦ Τριανταφυλλίδη, μπορεῖ νὰ χρησιμοποιήσῃ ὁ σπουδαστής, ὁ ἐπιστήμονας, ἐκεῖνος ποὺ θέλει νὰ κάνῃ ὀρθὴ χρῆση τῆς δημοτικῆς. Καὶ ἡ 'Ακαδημία 'Αθηνῶν προσπάθησε νὰ ἐνοποιήσῃ καὶ τυποποιήσῃ τὴν πολυμορφία μὲ τὴν ὁποία παρουσιάζεται ἡ δημοτικὴ γλῶσσα καὶ ἔβγαλε μερικοὺς κανόνες ποὺ ἐφαρμόζονται σήμερα καὶ χρησιμοποιοῦνται, αὐτοὺς ποὺ τὰ μικρὰ λεξικά ἔχουν μὲ γαλάζιο ἢ μὲ κόκκινο ἢ μὲ διαφορετικὸ χρῶμα στὸ τέλος τους.

Τέλος, ὁ ἔχων τὴν τιμὴ νὰ σᾶς ὁμιλῇ, ὅπως καὶ στὴν ἀρχὴ τῆς σημερινῆς ἐπαφῆς μας καὶ ὁμιλίας σᾶς ἀνέφερε, ἐτόλμησε πρόπερσι καὶ ἔδωσε καὶ Λεξικὸ τῆς Δημοτικῆς σὲ δύο τόμους, ἓναν τόμο ὀρθογραφικὸ καὶ ἓναν τόμο ἐγκυκλοπαιδικό. Δυὸ τόμους στοὺς ὁποίους ἔκανε ὀρθὴ χρῆση τῆς δημοτικῆς, δηλαδὴ τῆς συνταγμένης δημοτικῆς τοῦ Τριανταφυλλίδη καὶ τοῦ 'Αχιλλέα Τζαρτζάνου μὲ μερικές προσθήκες, μὲ μερικές βελτιώσεις πρὸς τὰ ἔμπρός, πρὸς τὸ καλὸ, αὐτὲς ποὺ ὅταν θὰ συνέλθῃ στὸ μέλλον μιὰ ἄλλη ἐπιτροπὴ, θὰ τις ἐγκρίνει, γιατί ὅλοι ἀπὸ τώρα τις ἀναγνωρίζουν δηλ. εἶναι πιά κοινὸ μυστικὸ ἀνάμεσα στοὺς γλωσσολογικοὺς κύκλους, δηλαδὴ στοὺς κύκλους ποὺ ἀγαποῦν τὴ δημοτικὴ. "Εἴσι ἓνα παραδείγματα: τὴν κατάληξη-ότερος ὁ Τριανταφυλλίδης τὴν διατηρεῖ (μὲ ἓναν δικό του κανόνα) σὲ δυὸ μορφές, μὲ ο καὶ ω. "Εμεῖς γενικεύομε τὴν κατάληξη μὲ ο (ότερος). Τὸ ἀριθμητικὸ «τέσσερις» γράφεται μὲ ι καὶ ὄχι μὲ ει ποὺ τὸ θέλει ὁ Τριανταφυλλίδης γιατί δὲν ὑπάρχει κανένας λόγος νὰ γραφῇ τὸ τέσσερις μὲ ει (γιατί πρέπει νὰ βαδίσουμε σὲ μιὰ ἀπλοποίηση, σὲ μιὰ μεγαλύτερη ἀπλοποίηση τῆς δημοτικῆς γλώσσας), «σπίτι» γράφεται μὲ ι καὶ ὄχι «σπήτι» μὲ η (ἀπὸ τὸ ὀσπήτιον) κ.λ.π. "Εἴσι λοιπὸν ἓνας ποὺ θέλει νὰ κάνῃ ὀρθὴ χρῆση τῆς δημοτικῆς δὲν μπορεῖ νὰ ξεφύγῃ ἀπὸ τὰ τρία αὐτὰ ἐργαλεῖα τὰ ὁποῖα διαθέτει ὁ σύγχρονος ἐπιστήμονας: τὴ Γραμματικὴ τῆς Δημοτικῆς τοῦ Τριανταφυλλίδη, τὴ Νεοελληνικὴ Σύνταξη Τζαρτζάνου καὶ τὸ Λεξικὸ τῆς Δημοτικῆς τὸ δικό μας.

'Ακοῦστε ὅμως, τώρα, τί συμβαίνει:

Οἱ λογοτέχνες μας, ὁ καθένας γράφει τὴ δική του δημοτικὴ. Οἱ δημοσιογράφοι μας, αὐτοὶ ποὺ θέλουν νὰ βάλουν καὶ λίγη δημοτικὴ στὰ γραπτὰ τους, χρησιμοποιοῦν πότε τὴν αἰτιατικὴ μὲ η καὶ πότε μὲ ι, ἄλλοτε τὴν ὑποτακτικὴ μὲ η καὶ ἄλλοτε μὲ ει. "Η γνώμη μου πάνω στὸ ζήτημα αὐτό, εἶναι ἡ ἐξῆς: δὲν μπορούμε νὰ ἐξακολουθοῦμε νὰ διατηροῦμε πολυτυπία στὴν χρησιμοποίηση τῆς δημοτικῆς. Μιὰ εἶναι ἡ δημοτικὴ, αὐτὴ ποὺ σᾶς προανέφερα, αὐτὴ ποὺ εἶναι «συντεταγμένη», ἔχει γραμματικὴ, συντακτικὸ καὶ λεξικό. Τὸ νὰ γράφῃ ὁ καθένας ἐλεύθερα καὶ ἀπειθάρχητα τὸν προφορικὸ του λόγο πάνω σὲ χαρτί καὶ νὰ τὸν μετατρέπῃ σὲ γραπτὸ λόγο, εἶναι δικαίωμά του ἀλλὰ δὲν μπορεῖ νὰ λέῃ πὼς χρησιμοποιεῖ σωστὰ τὴ δημοτικὴ. "Η Ν.Ε.Ε., τὸ ἔργο ποὺ χαρίζομε σήμερα στὸν ἑλληνικὸ λαό, οἱ 24 τόμοι, γράφονται ὅλοι στὴν συνταγμένη, στὴν πειθαρχημένη δημοτικὴ, μὲ βάση τὰ τρία παραπάνω κλειδιά καὶ χρησιμοποιεῖται ὑπεύθυνα ἀπὸ μένα τὸν ἴδιο, γιατί ἀπὸ τὰ χέρια μου περνοῦν ὅλα τὰ χειρόγραφα καὶ ἐλπίζω ὅτι θὰ περνοῦν μέχρι τέλους τοῦ ἔργου. "Αλλὰ καὶ ἐὰν δὲν καταστῇ δυνατόν νὰ περάσουν ὅλα τὰ χειρόγραφα ἀπὸ τὰ χέρια τὰ δικὰ μου—λόγω ἄλλων ἀσχολιῶν—, τὸ ἐπιτελεῖο μου, ποὺ σιγὰ σιγὰ—συνηθίζει στὸν τρόπο τῆς ἐργασίας, μέρα μὲ τὴν μέρα, βδομάδα μὲ βδομάδα καὶ μῆνα μὲ τὸν μῆνα, θὰ φτάσῃ σὲ ἓνα σημεῖο, ὅχι μονάχα νὰ ἐφαρμόζῃ αὐτὰ ποὺ εἶναι σωστὰ καὶ αὐτὰ ποὺ κάνω ἐγὼ σήμερα ὡς σὰν ἓνας ἔμπειρος, ἀς ποῦμε, τεχνίτης τοῦ λόγου καὶ ἔμπειρος συγγραφέας στὴ χρῆση τῆς δημοτικῆς, στὴ σωστὴ χρῆση τῆς δημοτικῆς, σὲ λίγον καιρὸ, τὸ ἀργότερο σὲ ἓνα χρόνο, πολλοί, ἀπὸ τὸ κοντινὸ μου ἐπιτελεῖο τὸ συγγραφικό, θὰ μποροῦν νὰ χρησιμοποιοῦν ἀλάνθαστα τὴ δημοτικὴ καὶ ἔτσι δὲν ὑπάρχει πιά κανένας κίντυνος ὥστε τὸ ἔργο μας νὰ παρουσιάσῃ πολυτυπία. Θὰ ἔχει ὅπωςδήποτε ὁμοιομορφία γλωσσικὴ ὅσο τοῦτο εἶναι ἀνθρώπινα δυνατόν, γιατί οἱ περισσότεροι συνεργάτες μας καὶ οἱ ἄλλοι συντάκτες μας, γράφουν μὲν κατόπιν δικῆς μας παραγγελίας καὶ ἐπιθυμίας στὴ δημοτικὴ, ἀλλὰ δὲν μποροῦν νὰ ἐκφραστοῦν γνήσια καὶ πηγαῖα στὴ δημοτικὴ καὶ τοῦτο εἶναι ἡ μεγάλη δυσκολία καὶ τοῦτο εἶναι τὸ μεγάλο βάρος ποὺ πέφτει σὲ μᾶς προσωπικά

και στη συντακτική επιτροπή, για να μεταγλωττίσουμε και να μορμάρουμε τα γραπτά τους, πράγμα όμως που πολλές φορές ξεπερνά τα ανθρώπινα δεδομένα και είναι πολύ πιθανόν να μās περάση μιὰ καθαρευουσιάνικη έκφραση με τή μορφή τής δημοτικῆς αλλά τοῦτο είναι συγγνωστόν γιατί τὸ ἔργο μας δὲν ἔχει λίγες σελίδες, πρόκειται γιὰ 20.000 σελίδες καὶ 32 ἑκατομύρια λέξεις. Ἔχουν προϋπολογισθῇ νὰ καταχωριστοῦν 32.000.000 λέξεις μέσα στὸ ἔργο. Εἶναι ἀνθρώπινα πιθανόν, λίγες λέξεις, σπάνια, βέβαια, περασμένες στὸ τυπικὸ τῆς δημοτικῆς νὰ μὴν ἔχουν καὶ τὸ πηγαῖο τῆς δημοτικῆς, ἀλλὰ καταβάλλομε κάθε προσπάθεια καὶ πιστεύομε ὅτι καὶ στὸν τομέα αὐτὸν θὰ ἐπιτύγουμε ἀπόλυτα.

ΕΡΩΤΗΣΗ

Ἀξιότιμε Κε Πάτση, θά ἤθελα νά σᾶς θέσω τὸ ἐξῆς ἐρώτημα. Πῶς ἐπετύχατε νά ἀπαρτίσετε τὸ ἐκκλησιαστικὸ Ἀνάκτορο, ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, Ἐπισημονικὸν Ἐπιτελεῖον Ἐποπτείας καὶ κατευθύνσεως τῆς Ν.Ε.Ε., ἀποτελούμενον, ὡς διαπιστοῦται, ἀπὸ τὰς πλέον ἐξουχόους προσωπικότητας τοῦ πνευματικοῦ κόσμου τῆς χώρας μας. Μᾶς συγκινεῖ ἰδιαίτερος τὸ γεγονὸς ὅτι οἱ σεβασμοὶ μας καθηγητῶν Πανεπιστημίων καὶ τῶν Πολυτεχνείων τῆς χώρας μας, σὰς παισιῶντων διὰ νὰ δοθῇ πληρεστατοὶ τὸ μέγα ἔθνονος σὰς ἔργον, ἡ Ν.Ε.Ε.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Ἀπαντῶ εὐχαρίστως καὶ σὲ σᾶς, ἀγαπητὲ κ. Νάστο. Καὶ σεῖς, ὡς φοιτητῆς τοῦ Πανεπιστημίου (θεσ)κης, ἔχετε κάθε λόγο νὰ ὑπερφανεύεστε γιὰ τὴν πολύτιμη βοήθεια ποὺ μᾶς παρέχουν οἱ ἐπιστήμονες τῆς χώρας μας καὶ οἱ Σεβαστοὶ μας Ἀκαδημαῖκοί, οἱ Καθηγητὲς τῶν δύο Πανεπιστημίων καὶ Πολυτεχνείων καὶ ὅλων τῶν Ἀνωτάτων Σχολῶν μας, ἀκόμη καὶ οἱ ἐκπρόσωποι ὁλοκλήρου τοῦ πνευματικοῦ κόσμου τῆς χώρας μας. Καὶ ἐμεῖς ὑπερφανευόμαστε γι' αὐτό. Πραγματικὰ ὅλοι οἱ Ἀκαδημαῖκοί μας σοφοὶ Διδάσκαλοι, μὲ μεγάλη προθυμία ἔσπευσαν νὰ ἀνταποκριθοῦν στὴν ἐκκλησίᾳ μας γιὰ τὴν κατάλληλη ἐπιστημονικὴ πλαισίωση τῆς Ν.Ε.Ε., ἔτσι ὥστε νὰ γίνῃ μνημειώδης τὸ ἔργο ποὺ ἔχομε ὀνειρευτῇ. Καὶ τὸ πιὸ συγκινητικὸ εἶναι ὅτι πολλοὶ ἀπὸ τοὺς διακεκριμένους συνεργάτες μας, τοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου καὶ τῆς σύνταξής τοῦ ἔργου, ἔχουν διδάξει σὲ ὅλη τους τὴν καθηγητικὴ καριέρα μὲ βάση τὴν ἐπίσημη γλώσσα, τὴν καθαρὴν οὐσα, πράγμα ποὺ, ὅπως καταλαβαίνετε, θὰ ἔπρεπε νὰ ἀποτελέσῃ μεγάλην παραχώρησιν ἐκ μέρους των νὰ γραφοῦν τὰ ἔθρατα τους γιὰ τὴ Ν.Ε.Ε. στὴ δημοτικὴ γλώσσα. Καὶ ὅμως ἔκαναν αὐτὴ τὴν παραχώρησιν, γιὰ νὰ δείξουν τὴν ἀγάπην τους πρὸς τὸ σύνολο τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ποὺ ἔχει τόση ἀνάγκη σήμερα νὰ μορφωθῇ, καὶ ποὺ μόνο μὲ τὴν ἀπλὴν γλώσσα στὴν ὁποία εἶναι γραμμένη ἡ Ν.Ε.Ε. μπορεῖ νὰ ἐννοήσῃ καὶ νὰ ἀφομοιώσῃ τὶς ἀπαραίτητες καὶ συγχρονισμένες γνώσεις ποὺ θὰ τοῦ προσφέρει τὸ ἔργο μας. Ἐφόσον ἡ Ν.Ε.Ε. ἔχει βάλει ὡς σκοπὸ τῆς τῆ μετεκπαίδευση ὁλοκλήρου τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, οἱ σοφοὶ Ἀκαδημαῖκοί μας Διδάσκαλοι — τέκνα καὶ αὐτοὶ τοῦ ἰδιοῦ λαοῦ — εὐχαρίστως ἔθεσαν στὴ διάθεσίν μας τὰ πολύτιμα φῶτα τους καὶ μᾶς ἐπέτρεψαν νὰ τὰ μεταδώσουμε, ἀπὸ τὶς σελίδες τῆς Ν.Ε.Ε. μὲ τὴν ἀπλὴ νεοελληνικὴ (δημοτικὴ) γλώσσα, στὶς χιλιάδες τῶν ἀναγνώστων τοῦ ἔργου μας. Μαζί μὲ σᾶς, μαζί μὲ ὁλόκληρο τὸν ἑλληνικὸ λαόν, τοὺς εὐγνωμονοῦμε καὶ ἐμεῖς, γιὰ τὴν ἀγάπην τους πρῶτα πρὸς ἐσᾶς τους νέους ποὺ σπουδάζετε κάτω ἀπὸ τὴ σοφὴ τους καθοδήγησιν καὶ ἔπειτα πρὸς ὁλόκληρον τὸν ἑλληνικὸν λαόν, γιὰ τὴν πνευματικὴν ἄνοδον τοῦ ὁποίου ἀξίζει ὅλοι μας νὰ ὑποστοῦμε κάθε θυσία.

Καὶ πάλι σᾶς εὐχαριστῶ, ἀγαπητοὶ φίλοι, γιὰ τὶς ἐρωτήσεις ποὺ μοῦ θέσατε γιὰτὶ
 μοῦ δώσατε ἔτσι τὴν εὐκαιρία νὰ σᾶς ἀναπτύξω αὐτὲς τὶς πλευρὲς τοῦ θέματος ποὺ
 μᾶς ἀπασχολεῖ καὶ γιὰ τὴν καλοσύνη ποὺ εἶχατε νὰ μὲ ἀκούσετε τόση ὥρα.

ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

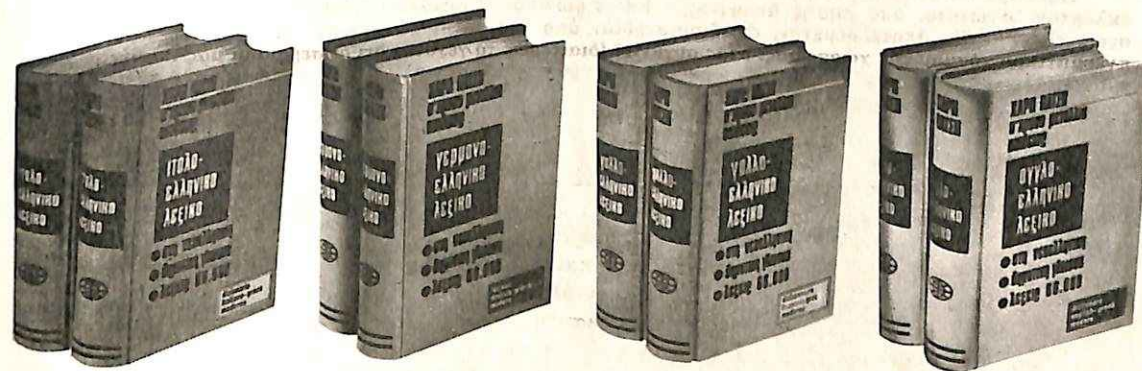

ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ

Α' ΧΡΥΣΟ ΜΕΤΑΛΛΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Λ Ε Ξ Ι Κ Α Ξ Ε Ν Ω Ν Γ Λ Ω Σ Σ Ω Ν

ΣΤΗΝ ΑΠΛΗ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ - ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

**ΜΟΝΑΔΙΚΗ ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΝΑ ΑΠΟΚΤΗΣΕΤΕ ΚΑΙ ΣΕΙΣ
ΤΑ «ΛΕΞΙΚΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ» — ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ**

Κυκλοφορούν σε όκτώ (8) κομψούς τόμους με υπερπολυτελή ευρωπαϊκή βιβλιοδεσία

ΟΡΟΙ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

- **ΜΕ ΕΥΚΟΛΙΕΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ :** Τιμή κάθε τόμου δραχ. 200. 'Ολόκληρης της σειράς δραχ. 1600. Προκαταβολή δραχ. 200 και τὸ ὑπόλοιπον σὲ 7 μηνιαίες δόσεις τῶν 200 δραχμῶν.
- **ΜΕΤΡΗΤΟΙΣ :** 'Ολόκληρη ἡ σειρά τῶν 8 λεξικῶν μόνον δραχ. 1200.
- **ΜΕΜΟΝΩΜΕΝΟΙ ΤΟΜΟΙ** (μόνον μετρητοῖς) : Ἀγγοελληνικό, Ἑλληνοαγγλικό, Γαλλοελληνικό καὶ Ἑλληνογαλλικό (ἑκαστον) δραχ. 250. Τὰ ὑπόλοιπα (Γερμανοελληνικό, Ἑλληνογερμανικό, Ἰταλο-ελληνικό καὶ Ἑλληνοἰταλικό) δραχ. 200 ἑκαστον.
- **Στις ὑπ' ἀριθ. 1 καὶ 2 περιπτώσεις ἀγορᾶς ὁλόκληρης τῆς σειράς καὶ τῶν 8 λεξικῶν, δικαιιοδοθεὶς νὰ παρῶν ἄνθρωποις ΔΩΡΕΑΝ καὶ εἰς ἀντίστοιχες 4 «ΜΕΘΟΔΟΥΣ Δ/ΔΙΑΣ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ» - ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ, μὲ πληρωμὴ μόνον τῆς ἀξίας τοῦ κόστους τῶν ἡτοιμῶν 50 δι' ἑκάστην (ἡ κανονικὴ τιμὴ πωλήσεώς τῶν εἶναι δραχ. 150).**

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΕΓΓΡΑΦΕΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

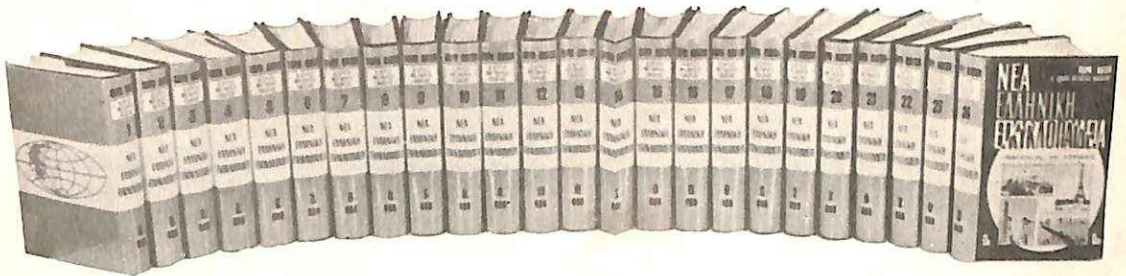
“ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ,,
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 64 - ΤΗΛ. 630.531 - ΑΘΗΝΑΙ Τ. 141

ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ

Α' ΧΡΥΣΟ ΜΕΤΑΛΛΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ

ΤΟΜΟΙ 24 · ΓΛΩΣΣΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗ · ΕΚΔΟΣΗ ΠΟΛΥΤΕΛΗΣ · ΣΕΛ. 20.000

‘Ολόκληρος ο πνευματικός κόσμος τῆς χώρας μας σὲ μιὰ πανεθνικὴ σταυροφορία ἐκλαΐκευει καὶ προσφέρει μέσα ἀπὸ τὶς 20.000 σελ. τῶν 24 τόμων τῆς Ν. Ε. Ε. τὸν ἀπέραντο θησαυρὸ γνώσεων 5000 χρόνων πολιτισμοῦ γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀνοδο τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.

ΟΡΟΙ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

- ‘Ολόκληρο τὸ ἔργον, τόμοι 24, σχῆμα μέγα, σελ. 20 000 δραχ. 9.600 (ἥτοι ἕκαστος τόμος μὲ ὑπερπολυτελὴ χρυσόδετη βιβλιοδεσίᾳ καὶ δύο πλαστικὰ ἐπικαλύμματα, πωλεῖται πρὸς δραχ. 400).
- Τὸ ἔργον παραδίδεται μὲ ρυθμὸν ἑνας τόμος κάθε τρεῖς μῆνες καὶ ἀργότερα ἕνας τόμος κάθε ἐνάμισιν μῆνα, ἔτσι ὥστε ἡ Ν.Ε.Ε. νὰ παραδοθῇ σὲ 3 χρόνια, ἥτοι μέχρι τὸ Δεκέμβριον 1969.
- ΕΓΓΡΑΦΗ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ** γίνεται ὡς ἑξῆς :
- α) Παραλαβὴ τοῦ ἔργου τόμο πρὸς τόμο μὲ προκαταβολὴ τῆς ἀξίας του δρχ. 400.
 - β) Ἑγγραφή γιὰ ὁλόκληρο τὸ ἔργον μὲ μικρὴ προκαταβολὴ καὶ μηνιαῖες δόσεις τῶν 100 ἢ 200 δραχ
 - γ) **ΜΕΤΡΗΤΟΙΣ** μὲ προκαταβολὴ ὁλόκληρης τῆς ἀξίας τοῦ ἔργου ὁπότε παρέχεται ἔκπτωση 20 %, πληρώνετε δηλ. μόνον δρχ. 7.800.
- Σὲ ὅλες τὶς παραπάνω περιπτώσεις ὑπογράφεται συμβόλαιο ἀγοραπωλησίας τοῦ ἔργου καὶ παραδίδονται στὸν ἀγοραστὴ ὁ ἀριθμὸς προτεραιότητας, τὰ κουπόνια καὶ τὰ πι-στοποιητικὰ μὲ τὰ ὁποῖα διατηρεῖ ὁ ἀγοραστὴς τῆς Ν.Ε.Ε. ὅλα τὰ **ΠΡΟΝΟΜΙΑ** καὶ παραλαμβάνει ὅλα τὰ **ΔΩΡΑ** ποὺ προσφέρει ἡ Ν.Ε.Ε. (ἥτοι 140 τόμους τῶν ἐκδόσεων **ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ** καὶ **ΕΝΤΕΛΩΣ ΔΩΡΕΑΝ** τὸ **ΕΠΙΣΙΛΟ ΤΗΣ ΒΙ. ΒΑΙΟΘΗΚΗΣ**).

ΠΑΝΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΚΑΙ ΕΓΓΡΑΦΕΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΩΝ

“ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ,”

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 64 - ΤΗΛ 630.531 - ΑΘΗΝΑΙ Τ. 141